

WÓJT GMINY RADZANÓW

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr
Rady Gminy Radzanów
z dnia2024 r.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY
RADZANÓW**

Radzanów, 2024

Zamawiający:

Wójt Radzanowa
ul. Radzanów 92A
26-807 Radzanów

Wykonawca:

AMS Concept sp. z o.o.
Ul. Dzielna 15 lok. U13
01-029 Warszawa
www.amsconcept.com

Zespół projektowy:

mgr inż. arch. Agata Stępień - członek Izby Architektów Nr SW-0181, członek TUP pod nr
4605

Wioletta Maciuba

mgr inż. Paulina Krupińska

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	8
II. CZĘŚĆ I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	12
1. Związki z obszarami zewnętrznymi.	12
1.1. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzanów.....	12
1.2. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzanów.	13
1.3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzanów.....	16
1.4. Strategia Rozwoju Gminy Radzanów na lata 2022-2032 a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzanów.	18
2. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenia terenu.	19
2.1.1. Położenie i wielkość terenu.....	19
2.2. Stan zagospodarowania i uzbrojenia terenów.	22
2.2.1. Układ przestrzenny osadnictwa i jego charakter.	22
2.2.2. Hierarchia sieci osadniczej.	22
2.2.3. Rozmieszczenie i charakter terenów o funkcjach mieszkaniowych.	23
2.3. Analiza planów zagospodarowania przestrzennego.	23
2.3.1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.....	23
2.3.2. Opracowywane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.	23
2.4. Ruch budowlany.....	23
3. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony.	24
4. Diagnoza, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przygotowanej na potrzeby strategii rozwoju gminy.....	24
5. Stan środowiska.	25
5.1. Podstawowe elementy środowiska.	25
5.1.1. Ukształtowanie terenu.....	25
5.1.2. Budowa geologiczna.	27
5.1.3. Surowce mineralne.	28
5.1.4. Wody powierzchniowe.	28
5.1.5. Wody podziemne.....	30
5.1.6. Klimat lokalny.....	32
5.1.7. Szata roślinna.	33
5.1.8. Świat zwierząt.	34
5.1.9. Gleby.....	34
5.2. Obszary i obiekty przyrodnicze prawnie chronione.....	36
5.2.1. Pomniki przyrody.	36
5.2.2. Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki.	37
5.2.3. Węzły i korytarze ekologiczne.....	39
5.3. Zagrożenia środowiska.....	40
5.3.1. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych.....	40
5.3.2. Zanieczyszczenie powietrza.	40
5.3.3. Hałas.	43
6. Stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.....	42

6.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna.....	42
6.2. Leśna przestrzeń produkcyjna.....	44
7. Wielkość i jakość zasobów wodnych.....	44
8. Wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym kulturowego.....	45
9. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.	47
9.1. Rys historyczny.	47
9.2. Zabytki architektoniczne i odniesienia do układu ruralistycznego oraz zabytki archeologiczne.	47
9.2.1. Zabytkowe obiekty Radzanów.	47
9.2.2. Dobra kultury współczesnej.....	49
9.2.3. Cmentarze.....	50
9.2.4. Kapliczki, figury i krzyże przydrożne.....	51
9.2.5. Zabytki wpisane do rejestru zabytków.....	52
9.2.6. Zabytki ujęte w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.	53
9.2.7. Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków.	53
9.2.8. Stanowiska archeologiczne.....	56
9.2.9. Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....	59
10. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określenie przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych.	59
11. Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia, oraz zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z uniwersalnym projektowaniem.....	63
11.1. Struktura społeczno - demograficzna gminy.....	63
11.1.1. Demografia.	63
11.1.2. Zatrudnienie.....	66
11.1.3. Struktura usługowa.....	68
11.1.4. Obiekty przemysłowe, składowe oraz infrastrukturalne.	69
11.2. Infrastruktura społeczna.	70
11.2.1. Oświata.	70
11.2.2. Administracja.	71
11.2.3. Kultura.....	71
11.2.4. Turystyka i rekreacja.	72
11.3. Rolnictwo.	72
11.4. Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z uniwersalnym projektowaniem.	73
12. Zagrożenie bezpieczeństwa ludności i jej mienia.	74
13. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy.	75
13.1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.....	75
13.2. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego.....	78
13.3. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy.	80
13.4. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.	81

13.4.1. Maksymalne w skali gminy Radzanów zapotrzebowanie na nową zabudowę.....	81
13.4.2. Zapotrzebowanie na nową powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej.	83
13.4.3. Zapotrzebowanie na nową powierzchnię użytkową zabudowy usługowej.....	84
13.4.4. Zapotrzebowanie na nową powierzchnię użytkową zabudowy produkcyjnej.	86
13.4.5. Zapotrzebowanie na nową powierzchnię użytkową zabudowy produkcji rolnej.....	88
13.4.6. Szacowana chłonność obszarów gminy Radzanów.....	88
13.4.7. Porównanie maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę z chłonnością obszarów gminy Radzanów. (Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę).....	93
14. Stan prawny gruntów.	94
15. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych.....	94
15.1. Występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.	94
15.2. Występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.	94
15.2.1. Udokumentowane złoża kopalin.....	94
15.2.2. Zasoby wód podziemnych.....	94
15.2.3. Udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.....	95
16. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.....	95
17. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.....	95
17.1. Układ drogowy.	95
17.2. Transport publiczny.....	97
17.3. Transport kolejowy	97
18. Stopień uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej.....	97
18.1. Zaopatrzenie w wodę.....	97
18.2. Gospodarka ściekowa.	98
19. Stopień uporządkowania gospodarki energetycznej.....	98
19.1. Zaopatrzenie w energię elektryczną.....	98
19.2. Energetyka odnawialna.....	98
19.3. Telekomunikacja i dostępność do internetu.	98
20. Stopień uporządkowania gospodarki gazowej.....	99
21. Stopień uporządkowania gospodarki odpadami.	99
22. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.	100
23. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej.	100
III. CZĘŚĆ II - KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY RADZANÓW	101
1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego (uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę).	101
2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny przeznaczone pod zabudowę oraz tereny wyłączone spod zabudowy (uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę).	111
3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk.....	114
3.1. Obszary i obiekty przyrodnicze prawnie chronione oraz przewidziane do ochrony na podstawie przepisów szczególnych.....	114
3.1.1. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów o ochronie przyrody:.....	114
3.1.2. Obszary chronione na podstawie przepisów o lasach, ochronie gruntów rolnych i leśnych.....	115

3.1.3. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów prawa wodnego.	115
3.2. Rekreacja i turystyka.	116
4. Obszary i zasady ochrony krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.	116
5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.	118
5.1. Zaopatrzenie w wodę.	119
5.2. Odprowadzanie ścieków.	119
5.3. Zaopatrzenie w gaz.	120
5.4. Zaopatrzenie w energię elektryczną.	120
5.5. Telekomunikacja.	122
5.6. Odpady.	122
5.7. Ochrona powietrza.	122
5.8. Ochrona przed hałasem.	123
6. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.	123
7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48.1.	123
8. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej.	124
8.1. Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości.	124
8.2. Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ²	124
8.3. Obszary przestrzeni publicznej.	124
9. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.	124
9.1. Obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.	125
10. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.	125
10.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna.	125
10.2. Leśna przestrzeń produkcyjna.	126
11. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych.	127
11.1. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią.	127
11.2. Obszary osuwania się mas ziemnych.	127
12. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.	127
13. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady.	127
14. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.	127
15. Obszary zdegradowane.	127
16. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.	127
17. Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.	127
18. Obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 500 kW, a także ich strefy ochronne związane z	

ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.	128
IV. UZASADNIENIE I SYNTEZA	129

I. WSTĘP

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzanów zostało sporządzone na podstawie Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2022 poz. 503) oraz Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 roku w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118 poz.1233) w granicach administracyjnych gminy Radzanów.

Podstawą do podjęcia prac nad opracowaniem Studium była Uchwała Rady Gminy Radzanów Nr XIII/60/2019 z dnia 17 grudnia 2019 r., w sprawie: przystąpienia do sporządzenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Radzanów”.

Celem Studium jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego oraz polityki inwestycyjnej i kierunków tych dziedzin gospodarki przestrzennej, które wynikają z przepisów prawa.

Studium nie jest aktem prawa miejscowego, aczkolwiek ma ono istotny pośredni wpływ na akty prawa miejscowego.

Jest to opracowanie ustalające i określające politykę gminy w zakresie gospodarki przestrzennej, stanowiąc jednocześnie podstawę merytoryczną wielu różnych zadań inwestycyjnych.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest elementem służącym między innymi do następujących działań gminy:

1. Podejmowania uchwał o przystąpieniu do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
2. Wewnętrznej kontroli uchwał o miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod kątem ich zgodności z ustaleniami studium.

Poprzez „uwarunkowania” rozumie się stan faktyczny w zakresie zjawisk przyrodniczych, kulturowych, społecznych, ekonomicznych i przestrzennych na obszarze gminy. Zjawiska te mogą sprzyjać rozwiązywaniu problemów oraz zaspokajanie potrzeb mieszkańców bądź je utrudniać.

W oparciu o zebrane informacje na temat zagospodarowania przestrzennego i stanu społeczno - gospodarczego gminy, usystematyzowano najistotniejsze zjawiska i problemy w formie kompleksowej oceny uwarunkowań oraz wytyczenia kierunków rozwoju w celu zapewnienia równowagi i harmonii przestrzennej.

Zgodnie z normą art. 10 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2022 r. poz. 503) w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności z:

1. dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu;
2. stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony;
2a) diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przygotowanej na potrzeby strategii rozwoju gminy
3. stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego;
4. stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
4a) rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określenia

- przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych;
5. warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia, oraz zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z uniwersalnym projektowaniem;
 6. zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia;
 7. potrzeb i możliwości rozwoju gminy, uwzględniających w szczególności:
 - a) analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne,
 - b) prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje na obszarach funkcjonalnych w rozumieniu art. 5 pkt 6a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,
 - c) możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy,
 - d) bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.
 8. stanu prawnego gruntów;
 9. występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych;
 10. występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych;
 11. występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla;
 12. występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych;
 13. stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno - ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami;
 14. zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych;
 15. wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej.

W Studium określa się w szczególności:

1. kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego (uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, o którym mowa w ust. 1 pkt 7 lit. d);
2. kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny przeznaczone pod zabudowę oraz tereny wyłączone spod zabudowy (uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, o którym mowa w ust. 1 pkt 7 lit. d);
3. obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk;
4. obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
5. kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej;
6. obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym;
7. obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa;
8. obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej;
9. obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania

przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne;

10. kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
11. obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych;
12. obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny;
13. obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. Z 2015 r. poz. 2120).
14. obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji;
15. obszary zdegradowane;
16. granice terenu zamkniętego i jego strefy ochronnej, w tym stref ochronnych wynikających z decyzji lokalizacyjnych wydanych przez Komisję Planowania przy Radzie Ministrów w związku z realizacją inwestycji w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa;
17. rozmieszczenie urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy zainstalowanej większej niż 500 kW, a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.

Opracowanie obejmuje cały obszar gminy Radzanów w granicach administracyjnych o powierzchni 8 259 ha.

Studium obejmuje następujące materiały, stanowiące załączniki do uchwały zatwierdzającej Studium:

1. **Załącznik nr 1 – część opisowa składająca się z:**
 - I. Wstępu;
 - II. Części I - Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego;
 - III. Części II - Kierunki zagospodarowania przestrzennego;
 - IV. Uzasadnienia i syntezy.
2. **Załącznik nr 2** - Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Radzanów. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego, w skali 1:10 000.
3. **Załącznik nr 3** - Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Radzanów. Kierunki zagospodarowania przestrzennego, w skali 1:10 000.
4. **Załącznik nr 4** - Rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag do projektu Studium.
5. **Załącznik nr 5** – Dane przestrzenne dla „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Radzanów.

W toku prac nad „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzanów” posługiwano się między innymi następującymi materiałami wyjściowymi:

1. „Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)” z 27 kwietnia 2012 r. opublikowaną w Monitorze Polskim (Monitor Polski 2012, poz. 252) jako załącznik do Uchwały Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.
2. „Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030” przyjętą Uchwałą Nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 roku.
3. „Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego” przyjętym Uchwałą Nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 roku (Dz.

Urz. Woj. Maz. poz. 13180 z dnia 28 grudnia 2018 r.).

4. „Audyt krajobrazowy województwa mazowieckiego” przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Mazowieckiego nr 48/24 z dnia 26 marca 2024 r.
5. „Planem gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2024”, zatwierdzonym Uchwałą Nr 3/19 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 22 stycznia 2019 r. oraz Uchwałą zmieniającą Nr 91/19 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 czerwca 2019 r.
6. „Strategią Rozwoju Gminy Radzanów na lata 2022-2032”, przyjętą Uchwałą Nr III/11/2022 Rady Gminy Radzanów z dnia 28 marca 2022 r.
7. „Programem Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radzanów na lata 2011 – 2014” przyjętym Uchwałą Nr X/42/11 Rady Gminy Radzanów z dnia 12 września 2011 r.
8. Danymi statystycznymi Głównego Urzędu Statystycznego.
9. Wnioskami instytucji do Studium.
10. Wnioskami osób prywatnych do Studium.
11. Opracowaniem ekofizjograficznym.
12. Materiałami pozyskanymi z Urzędu Gminy Radzanów.
13. Informacjami zawartymi na stronie Urzędu Gminy Radzanów (<http://radzanow.pl/>).

II. CZĘŚĆ I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. Związki z obszarami zewnętrznymi.

1.1. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzanów.

„Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)” z dnia 27 kwietnia 2012 r. opublikowano w Monitorze Polskim (Monitor Polski 2012, poz. 252) jako załącznik do Uchwały Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.

Polityka przestrzenna zawarta w KPZK 2030 wyznacza następujące cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Polityka przestrzennego zagospodarowania gminy Radzanów uwzględnia powyższe cele oraz posiada uwarunkowania, które są zgodne i sprzyjają realizacji powyższych założeń.

Wzdłuż zachodniej granicy gminy, na niewielkim odcinku przebiega droga krajowa nr 48. Ponadto przez gminę przebiega kilka dróg powiatowych, klasyfikowanych jako drogi główne oraz zbiorcze. Taki układ dróg sprzyja kontrolowanej urbanizacji terenów niezainwestowanych oraz rozwojowi systemu komunikacji i infrastruktury technicznej.

Gmina jest typowym obszarem o funkcji rolniczej ze specjalizacją w uprawie papryki, zboża i ziemniaków oraz rozwijającą się produkcją i usługami.

Zgodnie z powyższym dokumentem, „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzanów” powinno także uwzględnić restrukturyzację wsi (cytat KZPZ 2030):

„W ramach polityki przestrzennego zagospodarowania i polityki regionalnej, restrukturyzacja obszarów wiejskich ma podstawowe znaczenie dla Polski. Niezbędne jest wzmacnianie potencjału rozwojowego obszarów wiejskich także w wymiarze lokalnym (gminnym, powiatowym i subregionalnym) i rozszerzanie oferty lokalnych rynków pracy, z uwzględnieniem uwarunkowań lokalnych. Obszary wiejskie pełnią wiele funkcji o zasadniczym znaczeniu dla zrównoważonego

rozwoju kraju zarówno w sferze produkcji (rolniczej i pozarolniczej), konsumpcji, jak i dostarczania dóbr publicznych, są miejscem życia, pracy i wypoczynku większości społeczeństwa.

Jednocześnie na obszarach tych znajduje się zdecydowana większość form ochrony przyrody oraz prowadzone są różne rodzaje aktywności gospodarczej, z których najbardziej powszechne i charakterystyczne jest rolnictwo. Dlatego szczególnie istotne jest wspieranie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich z wykorzystywaniem ich potencjału endogenicznego oraz wykorzystywanie i wzmacnianie efektów dyfuzji procesów rozwojowych miejskich centrów rozwoju.

Konieczne jest ułatwienie mieszkańcom dostosowania się do zmian strukturalnych poprzez wykorzystanie innych walorów tych obszarów (np. w zakresie ekologii, rozwoju turystyki, produkcji energii w oparciu o lokalne źródła surowców) i zwiększenie możliwości znalezienia zatrudnienia w bardziej produktywnych sektorach gospodarki. Nastąpi to dzięki wsparciu rozwoju zasobów ludzkich, kapitału społecznego oraz inwestycji w infrastrukturę techniczną (transportową, telekomunikacyjną, energetyczną niskich napięć i ochrony środowiska) i społeczną. Ważnym elementem działań restrukturyzacyjnych są ukierunkowane na wzrost roli i jakości działania instytucji publicznych (w tym administracji), obsługujących procesy restrukturyzacyjne oraz służące pobudzaniu aktywności i budowaniu partnerstwa pomiędzy różnymi grupami społecznymi.

Istotnym kierunkiem działań na rzecz restrukturyzacji obszarów wiejskich, na których funkcja rolnicza pozostanie funkcją dominującą (np. ze względu na uwarunkowania naturalne oraz kulturowe), będą działania zwiększające produktywność działalności rolniczej, w tym koncentrację, dalsze usprawnianie procesów produkcji żywności, organizowanie rynków rolnych, wspomaganie współpracy producentów rolnych oraz zwiększanie możliwości zbytu na rynkach zagranicznych.

1.2. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzanów.

„Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku”, uchwalona dnia 28 października 2013 r. Uchwałą Nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego, przewiduje szereg kompleksowych zadań dotyczących podniesienia standardów oraz rozwoju województwa. Zadania i programy narzucone przez strategię mają wpływ na kształtowanie się zagospodarowania przestrzennego gminy Radzanów.

Gmina Radzanów położona jest w obszarze radomskim, który wskazany jest jako jeden z problemowych obszarów strategicznej interwencji, dla którego zgodnie z celami strategii wskazano działania w zakresie wspierania obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe oraz restrukturyzacji i rewitalizacji miast, i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze. W najważniejszych kierunkach działań skierowanych dla Radomskiego obszaru wymieniono poprawę dostępności komunikacyjnej, rozwój specjalności przemysłowych, wsparcie kompleksowych programów rewitalizacji w celu przywrócenia właściwych funkcji miast lub ich dzielnic, a także zmianę funkcji zdegradowanych terenów oraz zachowanie bezpieczeństwa energetycznego.

Wizja województwa mazowieckiego została określona jako „Mazowsze to region spójny terytorialnie, konkurencyjny, innowacyjny z wysokim wzrostem gospodarczym i bardzo dobrymi warunkami życia jego mieszkańców”.

W „Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku” za główny cel wskazano „zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim, wzrost znaczenia obszaru metropolitalnego Warszawy w Europie”.

Jako **priorytetowy cel strategiczny** przyjęto rozwój produkcji ukierunkowanej na eksport w przemyśle zaawansowanych i średniozaawansowanych technologii oraz w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym. W celu jego osiągnięcia wskazano działania skupiające się w następujących kierunkach:

- 1) Tworzenie warunków do generowania i absorpcji innowacji;
- 2) Rozwój produkcji: tworzenie warunków przyjaznych dla inwestorów i przedsiębiorców;
- 3) Wspieranie tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw produkcyjnych;
- 4) Umiędzynarodowienie gospodarcze;
- 5) Tworzenie warunków do zwiększenia inwestycji pozarolniczych – głównie w przemyśle rolno-spożywczym.

Dodatkowo w różnych obszarach działań wskazano **cele strategiczne**:

- 1) **Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii;**
- 2) **Poprawę dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego;**
- 3) **Poprawę jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki;**
- 4) **Zapewnienie gospodarce zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska;**
- 5) **Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia.**

Powyższe cele mają zostać osiągnięte poprzez działania i szczegółowe zadania w ramach „Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego”. Do działań, które mają bezpośredni wpływ na kształtowanie przestrzeni i ładu w gminie Radzanów zaliczają się:

- Przygotowanie nowych oraz doinwestowanie istniejących terenów inwestycyjnych, wyznaczonych w studiach uwarunkowań i kierunkach zagospodarowania przestrzennego gmin.
- Pomoc w tworzeniu inkubatorów przedsiębiorczości oraz parków przemysłowych i technologicznych.
- Pomoc w adaptacji terenów poprzemysłowych dla nowej działalności gospodarczej.
- Wspieranie przygotowywania terenów inwestycyjnych pod produkcję uwzględniającą specyfikę przemysłu spożywczego (infrastruktura, media).
- Realizacja projektów rozwijających infrastrukturę produkcyjną (w tym również PPP), zgodnie ze specjalizacją regionalną (przetwórnictwo, chłodnictwo, suszarnie itp.).
- Inicjowanie tworzenia i wspieranie parków naukowo-technologicznych, inkubatorów, konsorcjów naukowych, naukowo-przemysłowych oraz innych ośrodków rozwoju technologii.

- Budowa i modernizacja infrastruktury naukowo-badawczej.
- Wprowadzenie mechanizmów ułatwiających prowadzenie działalności rolniczej, np. wspieranie młodych rolników.
- Wspieranie towarowych gospodarstw rolnych.
- Produkcja i promocja żywności ekologicznej.
- Rozwój przetwórstwa spożywczego dostosowany do bazy surowcowej.
- Wspieranie działań i programów sprzyjających odbudowie stanu ilościowego rodzin pszczelich na terenie Mazowsza.
- Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej związanej z produkcją rolniczą, przechowywaniem i przetwórstwem spożywczym.
- Wsparcie promocji artykułów rolnych wytwarzanych w regionie, w tym produktów żywności ekologicznej.
- Wspieranie działań na rzecz scalania agrarnego gruntów rolnych.
- Wdrażanie w produkcji rolniczej nowoczesnych metod produkcji we współpracy z naukowymi jednostkami badawczymi i wyższymi uczelniami.
- Wspieranie i promocja pozarolniczej przedsiębiorczości na wsi m.in. obsługi rolnictwa, agroturystyki, turystyki, rzemiosła artystycznego, przetwórstwa spożywczego, wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.
- Wspieranie tworzenia lokalnych (gminnych) inkubatorów przedsiębiorczości.
- Dostosowanie dróg regionalnych i lokalnych do obsługi ruchu regionalnego i lokalnego, aby nie stanowiły łatwo dostępnej alternatywy dla dróg krajowych (tranzytu), w tym poprzez strefowe uspokojenie ruchu w obszarach zabudowanych.
- Budowa tras rowerowych o znaczeniu międzyregionalnym, regionalnym i lokalnym, w tym niezależnych od układu dróg dla samochodów.
- Tworzenie i realizacja programów rewitalizacyjnych.
- Racjonalna polityka w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym wyznaczania obszarów pod zabudowę oraz wyłączających je spod zabudowy.
- Zwiększenie świadomości społeczeństwa i władz lokalnych w zakresie potrzeby zachowania ładu przestrzennego.
- Działania zapobiegające degradacji krajobrazu (m.in. ograniczanie umieszczania reklam).
- Zapewnienie dostępu mieszkańcom obszarów peryferyjnych do podstawowych usług, w standardzie do 30 minut dojazdu oraz dostępu do usług wyższego rzędu zlokalizowanych w głównych ośrodkach miejskich ze standardem dojazdu do 90 minut.
- Integracja rozkładowa regionalnej komunikacji publicznej ze szczególnym uwzględnieniem połączeń z najbliższymi aglomeracjami miejskimi (również w sąsiednich województwach).
- Rozbudowa systemu linii autobusowych dowożących do stacji kolejowych.
- Utrzymanie dostępności usług w ośrodkach sieci osadniczej odpowiadającej ich randze.
- Tworzenie centrów kształcenia praktycznego (np. na poziomie subregionalnym), uwzględniających specyfikę lokalnego rynku pracy.
- Rozbudowa istniejących i tworzenie nowych placówek pielęgnacyjno-opiekuńczych i opieki długoterminowej oraz placówek usług socjalnych stacjonarnych i dziennych dla osób zależnych w tym osób niepełnosprawnych i z zaburzeniami psychicznymi.
- Tworzenie bazy rekreacyjno-sportowej sprzyjającej wzrostowi aktywności ruchowej mieszkańców regionu, uprawianiu sportu oraz sprzyjającej aktywizacji ruchowej osób

niepełnosprawnych i starszych.

- Budowa, rozbudowa, remont oraz wyposażenie obiektów sportowych przy placówkach edukacyjnych (m.in. sale gimnastyczne, boiska szkolne, baseny).
- Tworzenie warunków sprzyjających wzrostowi udziału ruchu pieszego i rowerowego.
- Rozszerzanie zakresu specjalistycznych usług medycznych w ośrodkach regionalnych i subregionalnych.
- Budowa i rozwój ośrodków onkologicznych.
- Zachowanie i przywrócenie drożności korytarzy ekologicznych: rzecznych, powietrznych i lądowych.
- Ochrona, utrzymanie oraz wspieranie rozwoju terenów zieleni w miastach i wokół nich.
- Ograniczenie presji urbanistycznej na tereny otwarte wokół miast.
- Wdrażanie na obszarach chronionych programów rolno-środowiskowych.
- Ochrona, zachowywanie, rewaloryzacja obszarów i obiektów o najcenniejszych walorach przyrodniczych i krajobrazowych wraz z wyznaczaniem nowych elementów.
- Działania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej.
- Zalesianie gruntów w ramach uzupełniania systemu powiązań przyrodniczych.
- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych (w tym pyłu zawieszonego i hałasu) oraz pochodzących ze źródeł punktowych.
- Ograniczenie przeznaczania gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, w tym odrolnienia gruntów rolnych o wysokich klasach bonitacyjnych.
- Kształtowanie struktur przestrzennych minimalizujących zapotrzebowanie na energię i zmniejszających emisję gazów cieplarnianych.
- Budowa infrastruktury nawadniającej i odwadniającej pola uprawne.
- Porządkowanie gospodarki ściekowej, w tym poprzez likwidację zrzutu ścieków nieoczyszczonych.
- Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych, w tym w małych jednostkach wytwórczych zlokalizowanych w niewielkich odległościach od odbiorców końcowych.
- Zwiększenie powierzchni upraw roślin energetycznych.
- Wykorzystanie biomasy i biogazu z odpadów do produkcji energii.
- Ochrona układów przestrzennych oraz promocja miast ogrodów.
- Rozwój zaplecza turystycznego (m.in. hoteli, pensjonatów, schronisk, obiektów gastronomicznych, punktów obsługi turystów, obiektów turystyki wiejskiej i agroturystyki).

1.3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzanów.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzanów uwzględnia się zadania służące realizacji celów publicznych o znaczeniu ponadlokalnych. „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego” przyjęto Uchwałą nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego poz. 13180 z dnia 28 grudnia 2018 r.). Plan zagospodarowania przestrzennego województwa odnosi się do obszarów i problemów zagospodarowania przestrzennego w ujęciu potrzeb i celów o charakterze ponadregionalnym. Pełni on również funkcje scalającą założenia ukształtowane na poziomie krajowym i lokalnym. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego nie jest aktem prawa miejscowego, jednak stanowi podstawę dla uzgadniania bądź

opiniowania projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów i programów rewitalizacji oraz miejscowych planów odbudowy.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Radzanów uwzględnia się zadania i kierunki działań wynikające z zapisów Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, tj.:

- w zakresie zrównoważonego kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej:
 - ochronę przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych elementów rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
 - zachowanie funkcji towarzyszących produkcji żywności, m.in. utrzymanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego, zachowywanie wolnych przestrzeni użytkowych rolniczo, utrzymanie trwałych użytków zielonych dla ochrony bioróżnorodności,
 - działania na rzecz poprawy warunków glebowo - wodnych dla rolnictwa m.in. poprzez budowę i renowację infrastruktury nawadniającej o odwadniającej.
- w zakresie działań na rzecz zapobiegania zagrożeniom naturalnym:
 - realizacji projektu pt. „System Osłony Przeciwosuwiskowej”,
 - stabilizacji i zabezpieczenia terenów osuwiskowych przy zachowaniu wartości przyrodniczo-krajobrazowych obszaru.

Określa się również:

- w zakresie wiejskich obszarów funkcjonalnych:
 - wielofunkcyjny rozwój obszarów o średniej i niskiej zdolności produkcyjnej, przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego,
 - poprawę dostępności komunikacyjnej, m.in. poprzez rozwój transportu publicznego,
 - tworzenie przestrzeni publicznych, będących miejscem koncentracji i aktywizacji społeczności lokalnych,
 - ochronę terenów otwartych przed rozpraszaniem zabudowy,
 - przeciwdziałanie negatywnym skutkom suburbanizacji w aspekcie ochrony środowiska,
 - ochronę gruntów rolnych klas I-III oraz gruntów leśnych przed ich nieuzasadnionym przeznaczeniem na cele nierolnicze i nieleśne.
- w zakresie kształtowania systemu ochrony przyrody:
 - utrzymanie potencjału przyrodniczego i krajobrazowego wszystkich obszarów cennych przyrodniczo, zgodnie z wymogami Ustawy o Ochronie Przyrody (obszar Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki),
 - przeciwdziałanie negatywnym efektem urbanizacji na obszary chronione,
 - przeciwdziałanie wszelkim negatywnym wpływom na siedliska roślin i zwierząt.
- w zakresie ochrony bioróżnorodności i krajobrazu:
 - zachowanie cennych siedlisk przyrodniczych (dolin rzecznych, leśnych, łąkowych, śródpolnych itp.), decydujących w znacznej mierze o walorach krajobrazowych województwa,
 - ochronę krajobrazu województwa mazowieckiego (przyrodniczego, kulturowego lub o znaczeniu historycznym), ograniczenie działań negatywnych wpływających na walory krajobrazowe.

Powyższe ustalenia zostały przeanalizowane i zastosowane przy opracowywaniu „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzanów”.

1.4. Strategia Rozwoju Gminy Radzanów na lata 2022-2032 a Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzanów.

„Strategia Rozwoju Gminy Radzanów na lata 2022 - 2032” została przyjęta Uchwałą Nr III/11/2022 Rady Gminy Radzanów z dnia 28 marca 2022 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Radzanów na lata 2022 - 2032.

W niniejszym dokumencie strategicznym przeprowadzono analizę SWOT, w której wskazano wewnętrzne (słabe i mocne strony) oraz zewnętrzne (szanse i zagrożenia) uwarunkowania. Wśród słabych stron wskazano:

1) w zakresie infrastruktury technicznej:

- Brak rozwoju sieci kanalizacyjnej w ostatnich latach.
- Brak gazociągu na terenie Gminy.
- Zły stan nawierzchni dróg (*w opinii mieszkańców*).
- Niewystarczająca ilość kursów komunikacji publicznej.
- Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych i chodników.
- Niewystarczająca ilość placów zabaw i siłowni zewnętrznej.
- Niewystarczająca ilość obiektów sportowych.
- Niewystarczająca ilość przystanków autobusowych.
- Brak oświetlenia przy niektórych drogach.

2) w zakresie gospodarki:

- Brak dużego przemysłu, który wpływałby na rozwój Gminy.
- Brak możliwości rozwoju zawodowego (*w opinii mieszkańców*).
- Zbyt mała promocja upraw ekologicznych.
- Większy udział mężczyzn w ogólnej liczbie osób bezrobotnych.
- Wzrost liczby osób bezrobotnych w 2020 roku m.in. spowodowany utratą pracy przez pandemię Covid-19.
- Trudności w znalezieniu pracy na terenie Gminy przez mieszkańców (*w opinii mieszkańców*).
- Niewystarczająca liczba nowych form zatrudnienia.

3) w zakresie społeczeństwa:

- Odptyw młodzieży do większych miast.
- Niewystarczająca liczba miejsc do spędzania wolnego czasu.
- Zmniejszająca się liczba mieszkańców w Gminie w ostatnich latach.
- Brak żłobków co utrudnia podjęcie pracy młodym rodzicom.
- Brak działalności charytatywnej na rzecz pomocy osobom starszym i z niepełnosprawnościami.
- Zbyt mały zakres oferowanych usług w Gminie.
- Obserwowane ujemne saldo migracji w ostatnich latach.
- Ubóstwo jako najczęstszy powód udzielania pomocy GOPS.
- Ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów (*w opinii mieszkańców*).
- Mała liczba zorganizowanych zajęć sportowych przeznaczonych dla osób dorosłych i starszych.

4) w zakresie środowiska:

- Niezadowalające zaangażowanie w działania proekologiczne (*w opinii mieszkańców*).
- Zbyt mało rozwinięta sieć kanalizacyjna.
- Duża ilość zbiorników bezodpływowych.
- Niska świadomość społeczna w zakresie ochrony środowiska.
- Brak oceny stanu i potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych.

W „Strategii Rozwoju Gminy Radzanów na lata 2022 - 2023” wskazane zostały cele strategiczne, operacyjne i zadania, do których zalicza się:

1) Stworzenie konkurencyjnej gospodarki lokalnej wspierającej rolnictwo oraz przedsiębiorczość;

- Promocja i wspieranie zatrudnienia wśród mieszkańców,
- Zwiększenie utożsamiania się mieszkańców z Gminą,
- Wsparcie lokalnych przedsiębiorców,
- Promocja rolnictwa,

2) Podniesienie kapitału ludzkiego poprzez rozwój usług społecznych;

- Poszerzenie dostępności usług społecznych i ochrony zdrowia,
- Zapewnienie mieszkańcom dostępu do sportu i kultury,
- Podniesienie bezpieczeństwa na terenie Gminy,
- Zwiększenie jakości nauczania w szkołach,

3) Prowadzenie skutecznej polityki przestrzennej z zachowaniem szczególnej uwagi na środowisko naturalne;

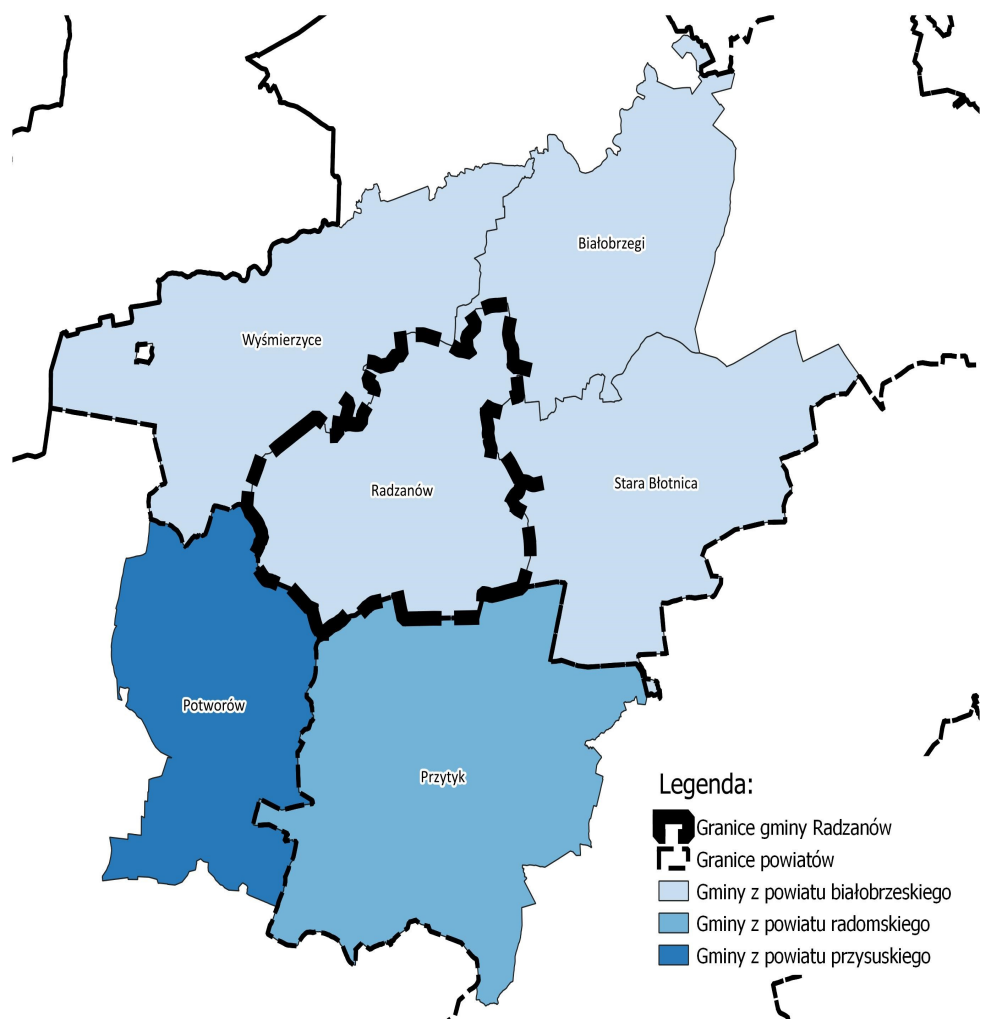
- Rozwój sieci kanalizacyjnej oraz wodociągowej,
- Zwiększanie świadomości mieszkańców na temat ekologii,
- Promowanie odnawialnych źródeł energii,
- Ochrona środowiska przyrodniczego wraz z adaptacją do zmian klimatycznych,
- Usprawnienie komunikacji publicznej,
- Modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej,
- Skuteczne zarządzanie przestrzenią w Gminie.

Powyższe cele strategiczne rozwoju gminy Radzanów pozostają aktualne i zostały ujęte w Studium. Polityka przestrzenna przyjęta w dokumentach planistycznych gminy Radzanów powinna wspomagać ich realizację.

2. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenia terenu.

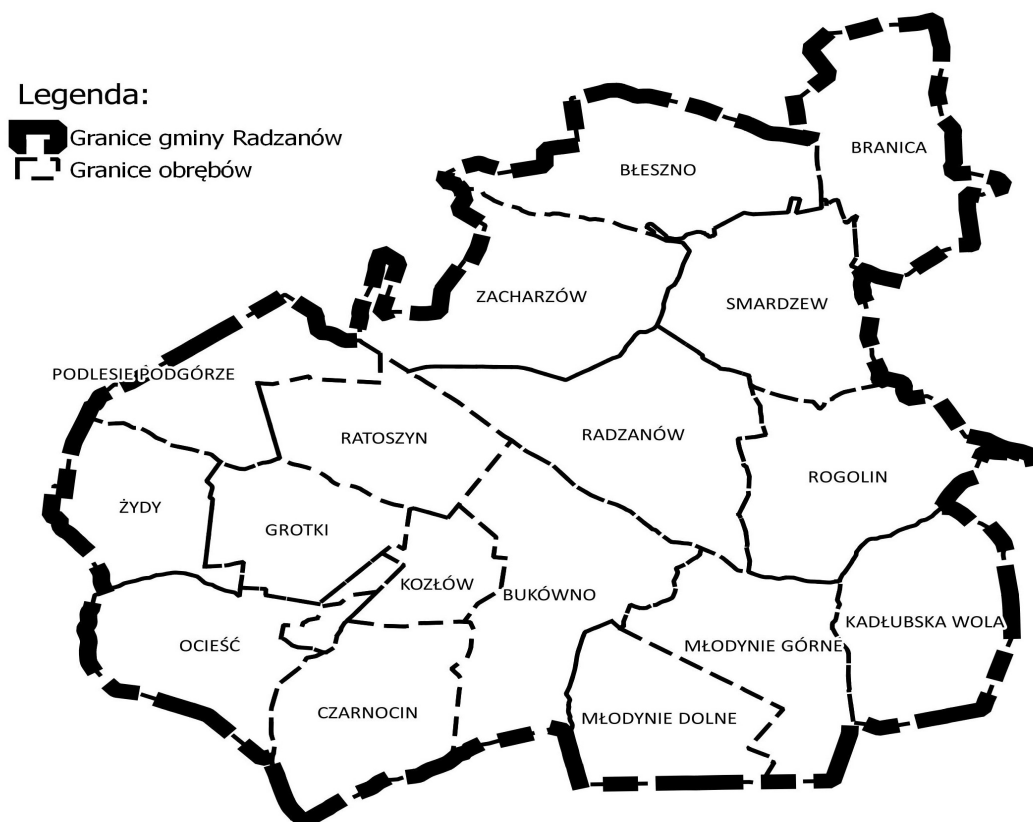
2.1.1. Położenie i wielkość terenu.

Radzanów to gmina wiejska o powierzchni 8 259 ha (82,59 km²). Gmina stanowi 12,92% powierzchni powiatu. Zlokalizowana jest w powiecie białobrzeskim, w południowo-zachodniej części województwa mazowieckiego. Gmina sąsiaduje z pięcioma gminami: Wyśmierzyce (od północnego-zachodu, pow. białobrzeski), Białobrzegi (od północnego-wschodu, pow. białobrzeski), Stara Błotnica (od wschodu, pow. białobrzeski), Potworów (od zachodu, pow. przysuski), Przytyk (od południa, pow. radomski).

Rysunek 1: Gmina Radzanów na tle gmin sąsiednich. Źródło: opracowanie własne.

Gminę tworzy 18 sołectw, jakimi są: Błeszno, Branica, Bukówno, Czarnocin, Grotki, Kadłubska Wola, Kozłów, Młodynie Dolne, Młodynie Górne, Ocieść, Podlesie Podgórze, Radzanów, Ratoszyn, Rogolin, Smardzew, Zacharzów, Żydy. Sieć osadniczą oprócz wymienionych sołectw, tworzą znajdujące się w nich miejscowości, których łącznie na terenie gminy jest 23.

Rysunek 2: Podział na obręby gminy Radzanów. Źródło: opracowanie własne.

Na niewielkim odcinku wzdłuż zachodniej granicy Gminy przebiega droga krajowa nr 48 relacji Tomaszów Mazowiecki – Kock. Poza tym sieć komunikacyjną na terenie gminy tworzą drogi powiatowe oraz gminne.

W strukturze powierzchni przeważają użytki rolne, stanowiące 81 % powierzchni gminy. Wiodącym sektorem działalności gospodarczej gminy Radzanów jest rolnictwo, na terenie gminy intensywnie rozwinęła się uprawa papryki. Region powiatu białobrzeskiego wraz z gminą Radzanów, pod względem powierzchni upraw i wielkości produkcji stanowi największy w skali subregionu i kraju rejon uprawy papryki. Charakterystyczną cechą gminy wynikającą z dynamicznie rozwijającego się rolnictwa są tunele foliowe, w którym uprawiane są papryki.

Gmina Radzanów położna jest w odległości ok. 88 km od Warszawy, ok. 122 km od Łodzi, ok. 30 km od Radomia oraz ok. 14 km od miejscowości Białobrzegi.

Pod koniec grudnia 2020 r. gminę Radzanów zamieszkiwało 3 883 mieszkańców, z czego 1 922 kobiet oraz 1 961 mężczyzn. Gmina Radzanów ma dodatni przyrost naturalny, wynoszący 13.

2.2. Stan zagospodarowania i uzbrojenia terenów.

2.2.1. Układ przestrzenny osadnictwa i jego charakter.

Na terenie Gminy Radzanów przeważa zabudowa zagrodowa i jednorodzinna. Zabudowa zlokalizowana jest przeważnie wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Na terenie gminy nie nastąpiło znaczne rozproszenie zabudowy, co jest zjawiskiem pozytywnym.

Miejscowość Radzanów, w strukturze gminy jest najsilniej wyodrębnionym pod względem przestrzennym ośrodkiem. Wynika to z jego funkcji centrotwórczej. Radzanów jest ośrodkiem administracyjnym oraz usługowym. To w miejscowości Radzanów zlokalizowane są budynki o funkcjach usługowo – handlowych oraz przemysłowo – usługowych. Radzanów jest miejscowością parafialną, w jej centralnej części znajduje się Kościół Rzymskokatolickiego pw. Św. Marcina, który stanowi dominantę wysokościową miejscowości. Na wprost kościoła usytuowany jest budynek Ochotniczej Straży Pożarnej w Radzanowie. Miejscowość pełni również funkcję administracyjną, z uwagi na lokalizację Urzędu Gminy Radzanów.

W obrębie wsi najczęściej występuje zabudowa rozlokowana wzdłuż dróg. Występuje przewaga zabudowy zagrodowej oraz mieszkaniowej jednorodzinnej. Zabudowa zagrodowa jest uporządkowana, w głębi działek znajdują się zabudowania gospodarcze związane z produkcją rolną oraz tereny upraw. Charakterystyczną cechą zabudowy i krajobrazu gminy są tunele foliowe, które zajmują znaczną część gminy. Tunele służą do uprawy papryki, której uprawa dynamicznie rozwija się na terenie gminy. We wsiach występują rezerwy terenowe pod nowe budownictwo.

2.2.2. Hierarchia sieci osadniczej.

Gęstość zaludnienia w gminie Radzanów wynosi około 47 os/km². Największym sołectwem pod względem liczby ludności był Rogolin (350 mieszkańców) oraz Radzanów (346 mieszkańców).

Gmina Radzanów prężnie się rozwija. W ostatnich latach obserwowany jest dodatni przyrost naturalny, co wskazuje na brak trendu starzenia się społeczeństwa. Większa część osób zamieszkująca gminę - 60,92% jest w wieku produkcyjnym, 21,61% mieszkańców gminy stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, natomiast 17,67% społeczeństwa gminy to mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym. Stosunkowo niewielki poziom zaludnienia występuje w miejscowości Żydy, w której znaczna część to tereny o funkcji rolniczej.

Hierarchia sieci osadniczej na terenie gminy Radzanów jest dwustopniowa:

1. **Nadrzędny centralny ośrodek** stanowi miejscowość Radzanów, z Urzędem Gminy, budynkami o funkcjach usługowo – handlowych oraz przemysłowo – usługowych, Ochotniczą Strażą Pożarną, obiektem usług sakralnych, posterunkiem policji, stacją paliw oraz infrastruktury technicznej.
2. **Ośrodki podrzędne podstawowe** tworzą pozostałe wsie na terenie Gminy, gdzie świadczone są usługi na poziomie podstawowym – przeważnie jest to sklep miejscowy, zaopatrujący wieś w podstawowe produkty oraz w wybranych wsiach usługi oświatowe i sakralne.

2.2.3. Rozmieszczenie i charakter terenów o funkcjach mieszkaniowych.

Na terenie gminy Radzanów miejscowości mają charakter osiedli wiejskich z usługami podstawowymi. Miejscowość Radzanów w obecnie obowiązującym Studium posiada rezerwy terenowe przeznaczone pod zabudowę. Miejscowość rozwija się odśrodkowo – od zwartej zabudowy okalającej część centralną i zabudowy wzdłuż dróg powiatowych oraz gminnych w kierunku odśrodkowym.

Największe skupiska zabudowy znajdują się w miejscowościach: Bukówno, Radzanów, Rogolin, Zacharzów. Tereny gminy charakteryzuje głównie zabudowa zagrodowa wzdłuż dróg, w siedliskach rolniczych. Koncentracja zabudowy zagrodowej z dużymi powierzchniami pod tunele foliowe, w których uprawiana jest papryka znajdują się w środkowej i południowo – zachodniej części gminy, w obrębach Czarnoci, Grotki, Bukówno, Ocieść, Podlesie i Radzanów.

Należy dążyć do uzupełniania istniejących, pojedynczych wolnych od zabudowy działek w celu zapobiegania rozpraszaniu zabudowy oraz tworzenia zwartych kompleksów zabudowy wiejskiej.

2.3. Analiza planów zagospodarowania przestrzennego.

2.3.1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wójt, burmistrz lub prezydent miasta sporządza projekt planu miejscowego, zawierający część tekstową i graficzną, zgodnie z zapisami studium oraz z przepisami odrębnymi, odnoszącymi się do obszaru objętego planem, wraz z uzasadnieniem.

Na dzień sporządzania Studium, gmina Radzanów nie posiadała żadnego obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

2.3.2. Opracowywane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Na obszarze gminy Radzanów w obecnej chwili nie są opracowywane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

2.4. Ruch budowlany.

W związku brakiem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego proces budowlany prowadzony jest w oparciu o pozwolenia na budowę wydane przez organ administracji architektoniczno-budowlanej zgodnie z przepisami odrębnymi z zakresu budownictwa.

W celu uzyskania pozwolenia na budowę na terenach nie objętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego osobom zainteresowanym na ich wniosek wydawane są decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, a dla inwestycji publicznych decyzje celu publicznego.

W 2020 r. wydano 30 decyzji o warunkach zabudowy dla osób fizycznych oraz jedną decyzję celu publicznego na budowę słupowej stacji transformatorowej 15/04 kV elektroenergetycznej sieci SN 15Kv w Smardzewie.

Na terenie Gminy nie obserwuje się dużego zainteresowania ruchem budowlanym. Od mieszkańców do sporządzanego „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radzanów” wpłynął tylko jeden wniosek o zmianę przeznaczenia terenów danej działki pod tereny umożliwiające budowę instalacji odnawialnych źródeł energii. Wniosek

złożony był poza procedurą, po terminie na składanie wniosków do Studium.

3. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony.

Układ przestrzenny gminy Radzanów ma charakter harmonijny. Krajobraz posiada naturalne cechy. Wsie charakteryzują się pasmowym układem. Zabudowa występuje wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Istniejąca zabudowa warunkuje dalszy rozwój osadnictwa na istniejących zasadach zagospodarowania przestrzennego oraz na wyznaczonych terenach sąsiadujących z nimi. Nie występuje znaczna ilość zabudowy rozproszonej.

Uwarunkowaniem jest konieczność zachowania walorów krajobrazowych, istniejących na terenach chronionych oraz wzdłuż obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej. Utrzymanie dotychczasowej poprawnej kondycji składników środowiska przyrodniczego, tj.: doliny cieków, terenów roślinności, terenów rolniczych, wymaga dalszej prawidłowej gospodarki i kontynuowania działań poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Na całym obszarze gminy należy dążyć do harmonizacji zabudowy poprzez budowanie zabudowy plombowej i zwartej zabudowy wiejskiej.

4. Diagnoza, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przygotowanej na potrzeby strategii rozwoju gminy.

W oparciu o Strategię Rozwoju Gminy Radzanów na lata 2022 – 2032 dokonano analiz w kontekście strefy przyrodniczej oraz społecznej.

Analizy środowiskowe:

W celu określenia potrzeb i możliwości rozwojowych gminy w kontekście strefy przyrodniczej, w oparciu o dostępne dokumenty, określono stan środowiska na terenie gminy.

Zgodnie z analizą zdiagnozowano oraz zinterpretowano silne i słabe strony oraz zagrożenia dla Gminy Radzanów.

Silne strony:

- korzystne położenie geograficzne,
- walory krajobrazowe wynikające z ukształtowania terenu,
- brak obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz podtopieniami,
- dobry stan chemiczny i ilościowy JCWPd,
- duża ilość terenów leśnych,
- rosnąca liczba instalacji fotowoltaicznych.

Słabe strony:

- słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna,
- niska świadomość społeczeństwa w zakresie ochrony środowiska.

Zagrożenia dla środowiska:

- nielegalne wysypiska śmieci (składowanie odpadów w lasach),
- zwiększenie wykorzystania plastiku,
- degradacja środowiska, zanieczyszczenie wód wskutek nieodpowiedniego rozwoju rolnictwa.

Biorąc pod uwagę warunki przyrodnicze, występowanie obszarów prawnie chronionych oraz obecne zainwestowanie terenów, a także stopień zaawansowania rolnictwa, na terenie gminy nie występują potencjalne konflikty między rozwojem funkcji rolniczych i inwestycyjnych, a wymogami przepisów odrębnych w zakresie ochrony środowiska.

Należy dążyć do sukcesywnej rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na obszarach zurbanizowanych, na terenach gdzie ona nie występuje.

Analizy społeczne:

W kontekście strefy społecznej gminy Radzanów ma następujące silne i słabe strony. Zgodnie z analizą zdiagnozowano oraz zinterpretowano również szanse dla gminy.

Silne strony:

- dodatni przyrost naturalny,
- dobry poziom nauczania w szkołach,
- bezpieczeństwo mieszkańców,
- rozwinięta infrastruktura sportowa i rekreacyjna,
- rozwinięta kultura lokalna,
- działalność społeczna m.in. Koła Gospodyń Wiejskich, Gminna Bibliotek Publiczna,
- organizowanie wydarzeń kulturalnych.

Słabe strony:

- brak przestrzeni publicznych,
- mała różnorodność świadczonych usług,
- ujemne saldo migracji,
- odpływ młodych ludzi do większych miast.

Szanse:

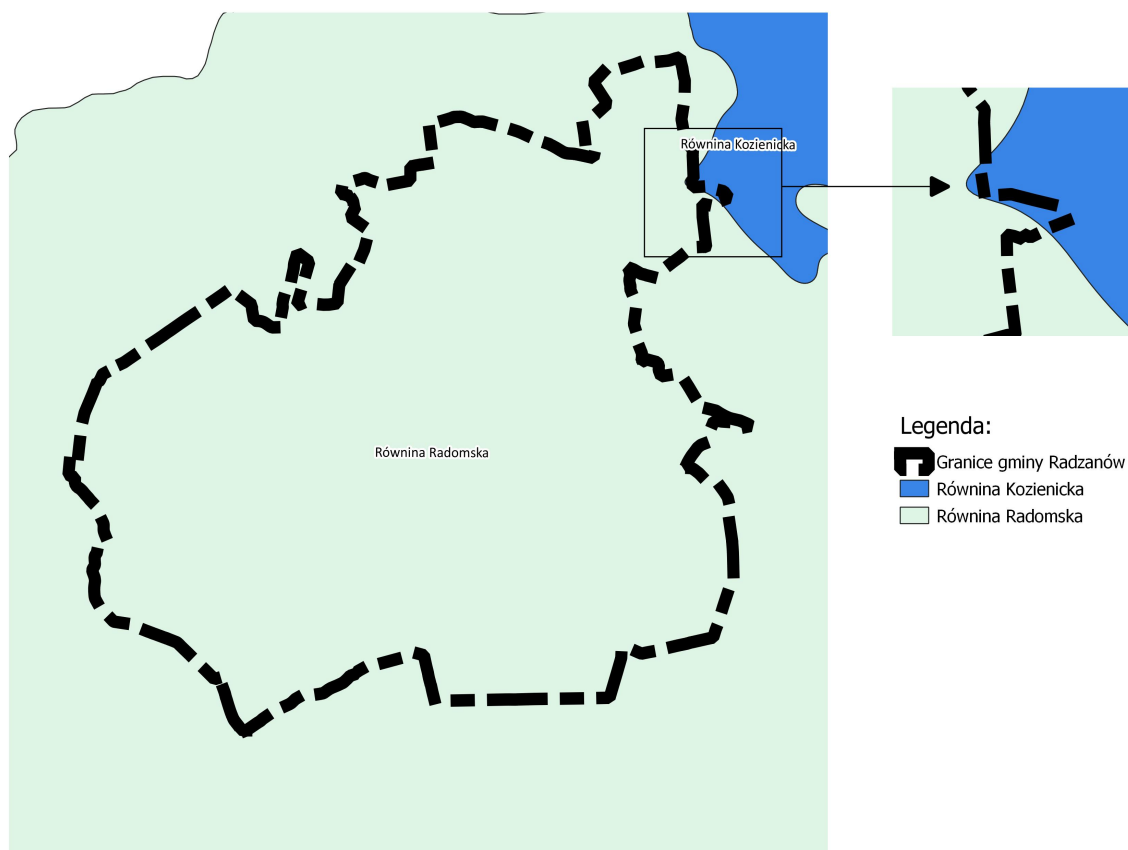
- podniesienie poziomu infrastruktury,
- zbudowanie dobrej jakościowo sieci drogowej,
- rozwój różnego rodzaju usług,
- podejmowanie działań w zakresie polityki społecznej nastawionej na pomoc osobom starszym oraz z niepełnosprawnością,
- rozwój alternatywnych źródeł energii.

5. Stan środowiska.

5.1. Podstawowe elementy środowiska.

5.1.1. Ukształtowanie terenu.

Obszar gminy Radzanów zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzną (wg J. Kondrackiego) położony jest w granicach dwóch mezoregionów: Równiny Radomskiej – znaczna część gminy oraz Równiny Kozienickiej – niewielki fragment gminy w północno-wschodniej części obrębu Branica. Mezoregion Równina Radomska należy do makroregionu Wzniesienia Południowomazowieckiego, natomiast Równina Kozienicka należy do makroregionu Nizina Środkowomazowiecka.

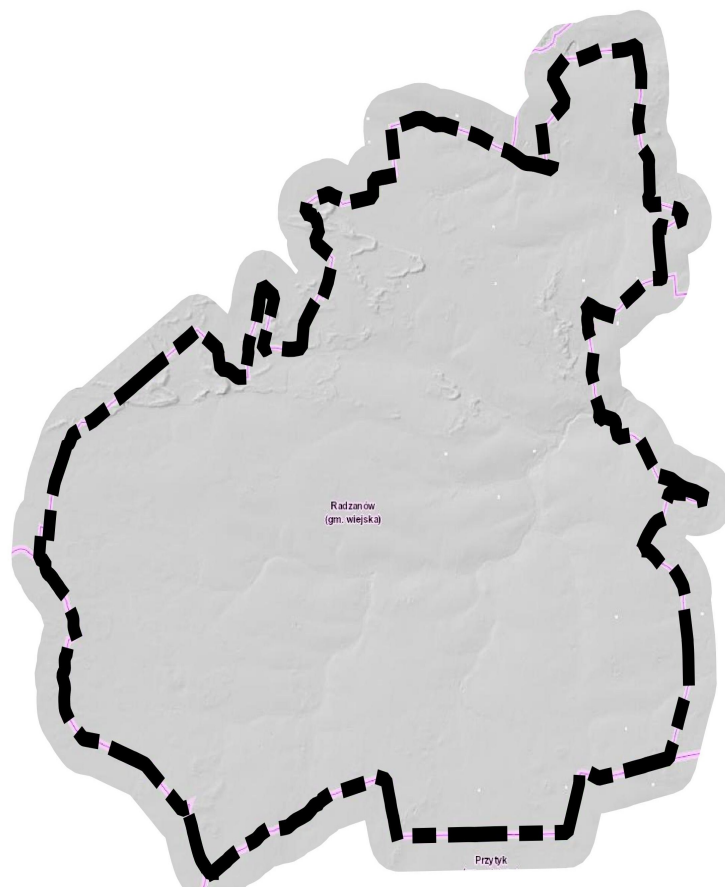

Rysunek 3: Położenie gminy Radzanów na tel mezoregionów. Źródło: opracowanie własne.

Równina Radomska znajduje się w południowo-wschodniej części Wzniesień Południowomazowieckich. Jest równiną denudacyjną o zdegradowanej pokrywie utworów czwartorzędowych, pod którą występują warstwy jurajskie i kredowe, zapadające się ku północo-wschodowi. Dominują gliny morenowe z piaskami i głazami akumulacji lodowcowej – osady moreny dennej, występują również piaski i żwiry akumulacji rzeczno lodowcowej oraz piaski, żwiry i głazy akumulacji czołowomorenowe. Przeważają staroglacjalne, równinne i faliste tereny nizin, w zachodniej części tereny staroglacjalne, pagórkowate, fluwioglacjalne równinne i faliste, natomiast na południu tereny węglanowe płaskowyży falistych.

Równina Kozienicka znajduje się w południowej części Niziny Środkowomazowieckiej. Jest równiną denudacyjną, płaską, zasłaną piaskami wodnolodowcowymi w wielu miejscach zwymionymi. Dominują gliny zwałowe, ły i mułki, piaski torfiaste, fluwioglacjalne, eoliczne, żwirzaste i torfy. Przeważają tereny nizinne, równiny i faliste, pagórki eolicznej oraz pagórki glacialne i fluwioglacjalne.

Z uwagi na rzeźbę terenu gmina Radzanów posiada korzystne warunki do rozwoju rolnictwa. Większość jej terytorium cechuje się rzeźbą równinną i niskofalistą. Najwyższe wzniesienie zlokalizowane jest w zachodniej części Gminy w miejscowości Podgórze i jest to Biała Góra 195 m, a najniżej położny jest teren przy wschodniej granicy Gminy w miejscowości Branica w sąsiedztwie zbiornika wodnego 133.5-140 m.

Rysunek 4: Rzeźba terenu w gminie Radzanów. Źródło: Geoportal.

5.1.2. Budowa geologiczna.

Gmina Radzanów pod względem geologicznym położony jest na Niece Brzeźnej, na pograniczu otoczki mezozoicznej Gór Świętokrzyskich i kredowej Niecki Mazowieckiej. Jednostka geologiczna charakteryzuje się dużą aktywnością tektoniczną. Na terenie strefy powstały uskoki o dużych amplitudach, wzdłuż których znajduje się podłoże krystaliczne obniżające się ku zachodowi, przez co strefa charakteryzuje się dużą aktywnością tektoniczną. Starsze podłoże budują utwory jury i kredy. Tarasy plejstoceniowe budują głównie żwiry, piaski rzeczne oraz gliny zwałowe zlodowacenia środkowo – polskiego. Niecka Brzeźna jest długą, wąską depresją wypełnioną osadami górnej kredy i trzeciorzędu, pod którymi zalegają utwory jury, triasu, permu. Pod grubą pokrywą osadową występują skały krystaliczne.

Gmina Radzanów, zgodnie z wydzieleniami litologicznymi położona jest głównie na glinach zwałowych ich zwietrzelinach oraz piaskach i żwirach lodowcowych, niewielkie tereny zajmują również w centralnej części gminy ropy, mułki i piaski zastoiskowe, w północno – zachodniej piaski eoliczne, lokalnie w wydmach, w północno – wschodniej gliny zwałowe, ich zwietrzeliny oraz piaski i żwiry lodowcowe, natomiast w południowej części występują niewielkie fragmenty wapieni, margli, piaskowców z czerami, fosforytydów, piasków, margli z wkładkami geiz i zlepieńców oraz piasków, mułów i żwirów ozów. Miąższość utworów jest zróżnicowana, zazwyczaj przekracza 4,5 m.

5.1.3. Surowce mineralne.

Na terenie gminy Radzanów występuje udokumentowane złożo wybilansowane kopalin „Podlesie” - KN 11884. Złożo znajduje się w miejscowości Polesie Podgórze. Dokładnie zlokalizowane jest ono na dz. nr ewid. 35/1. Jego łączna powierzchnia wynosi 9747 m².

Główną kopalinę złoża stanowi kruszywo naturalne – piasek, drobno lub średnioziarnisty barwy jasnożółtej i żółtej oraz piaski średnioziarniste jasnoszare i szare. Miąższość złoża waha się od 2,3 do 13,7 m (średnio 6,96 m). Kopalina posiada głównie zastosowanie do celów budowlanych.

Zgodnie z Bilansem zasobów złóż kopalin w Polsce" według stanu na dzień 31 XII 2020 r. udokumentowane złożo kopalin „Podlesie” zostało skreślone z bilansu zasobów.

Na terenie gminy Radzanów nie stwierdzono, zgodnie z Mapą geośrodowiskową, występowania obszarów perspektywicznych wydobycia kruszywa naturalnego. Występujące na powierzchni terenu piaszczysto-żwirowe osady wodnolodowcowe i piaski eoliczne są eksploatowane punktowo, na potrzeby własne lokalnej społeczności.

5.1.4. Wody powierzchniowe.

Teren gminy Radzanów leży w zlewni środkowej Wisły i jej lewobrzeżnego dopływu Pilicy. Cały obszar Gminy położony jest w dorzeczu rzeki Pierzchnianki, która jest głównym ciekim wodnym przepływającym przez teren Gminy.

Największą rzeką na terenie gminy Radzanów jest rzeka Pierzchnianka. Ciek wodny przepływa z południowego zachodu na północny wschód i przepływa przez centralne tereny gminy. Rzeka stanowi prawy dopływ Pilicy o długości 28,93 km. Pierzchnianka bierze swój początek w południowo zachodniej części gminy, na wysokości około 170 m. n.p.m. Rzeka Pierzchnianka przepływa przez obręby: Smardzew, Rogolin, Radzanów, Kozłów, Grtoki i Żydy. Pierzchnianka posiada kilka niewielkich dopływów, jakim są: rów płynący z Łukszowa i Czarnocina, strumień źródłujący w Ratoszynie i Ślepianka, Pierzchnia, Branica. Pierzchnianka wpada do Pilicy. System rzeczny ma charakter dendroidalny.

Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, obszary szczególnego zagrożenia powodzią: obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% oraz obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% nie występują na terenie gminy Radzanów.

Obszar gminy Radzanów zlokalizowany jest w granicach trzech Jednolitych Części Wód Powierzchniowych:

- RW200017254949 – Pierzchnianka,
- RW200017252589 – Tymianka,
- RW200017252499 -Wiązownica.

Nazwa JCWP	Kod JCWP	Typ abiotyczny	Status	Stan/potencjał ekologiczny	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Cele środowiskowe
Pierzchnianka	RW200017254949	potok nizinny piaszczysty	Silnie zmieniona część wód	PONIŻEJ DOBREGO	zagrożona	- dobry stan ekologiczny; - dobry stan chemiczny;
Tymianka	RW200017252589	potok nizinny piaszczysty	Naturalna część wód	DOBRY	zagrożona	- dobry stan ekologiczny; - dobry stan chemiczny;
Wiązownica	RW200017252499	potok nizinny piaszczysty	Naturalna część wód	DOBRY	zagrożona	- dobry stan ekologiczny; - dobry stan chemiczny;

Tabela. Jednolite Części Wód Powierzchniowych – Gmina Radzanów. Źródło: opracowanie własne.

Większość terenów gminy znajdują się w JCWP RW200017254949. Pozostałe dwie JCWP zmieści się na niewielkich fragmentach w południowej części gminy.

Region wodny Środkowej Wisły, na którym znajduje się gmina Radzanów, objęty jest „Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”. W planie określono cele środowiskowe dla jednolitych części wód, które powinny być osiągnięte do 2015 r. Program przewidział również odstępstwa od założonych celów, jeżeli ich osiągnięcie w określonych przyczyn byłoby niemożliwe.

JCWP znajdują się w wykazach obszarów chronionych, wymienionych w art. 317 ust. 4 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo Wodne zgodnie z aktualnie obowiązującym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły. JCWP Pierzchnianka RW200017254949 znajduje się w OSO Dolina Pilicy (PLB140003), OZW Dolina Dolnej Pilicy (PLH140016), Obszarze Chronionego Krajobrazu – Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki (OCHK75). JCWP Tymianka RW200017252589 oraz JCWP Wiązownica RW200017252499 znajdują się na Obszarze Chronionego Krajobrazu – Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki (OCHK75).

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Warszawie w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzi monitoring wód powierzchniowych, poprzez badanie i ocenę jakości wód. W ramach monitoringu dokonuje się badań w celu stwierdzenia konieczności ochrony stanu wód oraz podjęcia działań naprawczych w zakresie zanieczyszczeń. Wody powierzchniowe na terenie gminy Radzanów nie zostały objęte ww. monitoringiem.

Uzupełnieniem sieci rzecznej są zbiorniki wodne. Na terenie Gminy istnieją niewielkie zbiorniki sztuczne oraz retencyjne w miejscowości Bukówno oraz Grotki. Ponadto można wyróżnić stawy, sadzawki i zbiorniki przeciwpożarowe, z czego część z nich wysycha i zarasta wierzbą. Na terenie gminy występują urządzenia melioracyjne w postaci sieci drenarskiej i rowów melioracyjnych. Łączna powierzchnia terenów zmeliorowanych wynosi ok. 4200 ha, w tym grunty

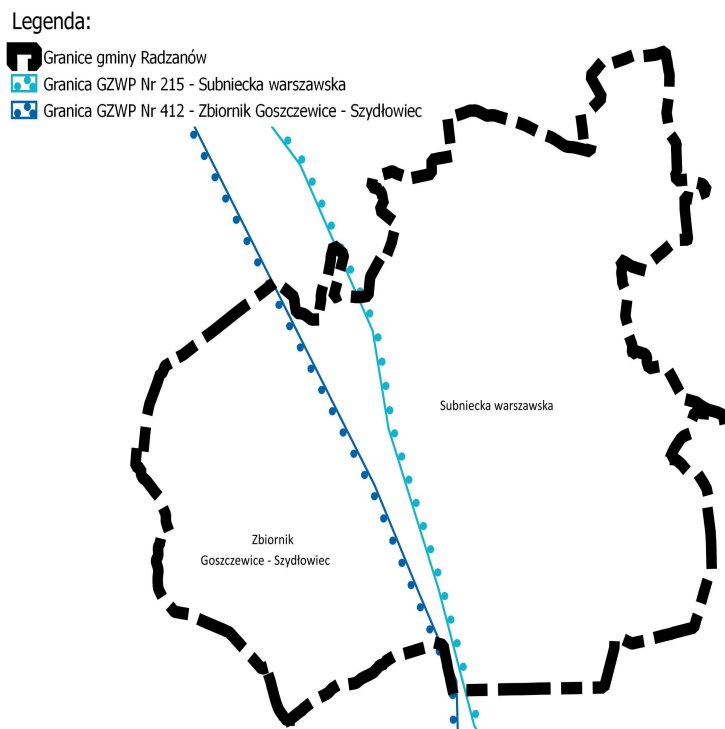
zdrenowane stanowią 3940 ha. Powierzchnia zmeliorowana przekracza 70% powierzchni gminy, głównie zlokalizowana jest w obrębach: Bukówno, Ocieść, Kozłów, Grotki, Ratoszyn, Żydy, Radzanów. Jedynie na terenie obręby Błeszno nie występują urządzenia melioracyjne.

Zgodnie z „Programem małej retencji dla Województwa Mazowieckiego”, przyjętym uchwałą Nr 75/08 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 21 kwietnia 2008 roku, stwierdzono występowanie na terenie gminy Radzanów obiektów małej retencji. W ww. dokumencie wskazano na terenie Gminy istniejące zbiorniki do modernizacji, jak również nowe do realizacji.

5.1.5. Wody podziemne.

Oceniając warunki hydrogeologiczne Gminy należy stwierdzić, że położona jest ona na obszarze o dobrej zasobności wód podziemnych. Na obecnym etapie rozwoju, zasoby wodne gminy wystarczają do normalnego funkcjonowania i nie stanowią bariery dalszego jej rozwoju.

Obszar gminy Radzanów znajduje się w obrębie dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych Polski (GZWP). Są to udokumentowany „Zbiornik Goszczewice - Szydłowiec” nr 412 oraz nieudokumentowany zbiornik wód podziemnych Subniecka Warszawska nr 215. Zbiornik Goszczewice - Szydłowiec nr 412 to zbiornik krasowo-porowo-szczelinowy, w którym występują wody szczelinowo – porowe w piaskowcach środkowojurajskich i wody szczelinowo – krasowych w osadach węglanowych jury górnej. Został udokumentowany w 1995 roku. Zasoby dyspozycyjne GZWP nr 412 oszacowano na 78 860 m³/d. Zbiornik Subniecki Warszawskiej nr 215 to zbiornik porowy paleogeński – neogeński, występuje w nim infiltracja wód. Powierzchnia GZWP nr 412 wynosi 473,41 km², z kolei GZWP nr 215 wynosi 17500,0 km². Średnia głębokość ujęcia w GZWP nr 412 wynosi 115,0 m, natomiast nr 215 wynosi 160 m.

Rysunek 5: Granice Głównych Zbiorników Wód Podziemnych. Źródło: opracowanie własne.

Gmina Radzanów znajduje się w granicach dwóch obszarów Jednolitych Części Wód Podziemnych: JCWPd nr 73 (PLGW200073), JCWPd nr 74 (PLGW200074). Stan chemiczny JCWPd oceniany jest na poziomie dobry. Wody podziemne pochodzą z czwartorzędowego piętra wodonośnego. Stanowią źródło wody pitnej oraz wykorzystywane są dla celów gospodarczych.

JCWPd	Stan chemiczny	Stan ilościowy	Ocena stanu	Cel stanu chemicznego	Cel stanu ilościowego	Ryzyko
PLGW200073	dobry	dobry	dobry	dobry stan chemiczny	dobry stan ilościowy	niezagrożona
PLGW200074	dobry	dobry	dobry	dobry stan chemiczny	dobry stan ilościowy	niezagrożona

Tabela. Jednolite części wód podziemnych na terenie gminy Radzanów. Źródło: opracowanie własne.

Dla jednolitych części wód podziemnych „Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”, przewiduje następujące cele środowiskowe:

- ☒ zapobieganie lub ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych,
- ☒ zapobieganie pogarszaniu się stanu wszystkich części wód podziemnych,
- ☒ zapewnienie równowagi pomiędzy poborem a zasilaniem wód podziemnych,
- ☒ działania niezbędne dla odwrócenia znaczącego i utrzymującego się rosnącego trendu stężenia każdego zanieczyszczenia powstałego wskutek działalności człowieka.

Jednostka JCWPd nr 73 znajduje się w zasięgu zlewni rzeki Wisły (I) i Pilicy (II) w obszarze bilansowym Z-07 Pilica. W obrębie jednostki występują cztery piętra wodonośne: piętro czwartorzędowe, piętro paleogeńsko-neogeńskie, piętro kredowe i piętro jurajskie. W utworach czwartorzędowych główny poziom wodonośny w granicach JCWPd nr 73 znajduje się ok. 2-70 m p.p.t. Obszar JCWPd nr 74 zlokalizowany jest w granicach zasięgu zlewni Wisły (I), Radomki i Zagożdżonki (II) w obszarze bilansowym Z-04 Radomka i Z-03 Wisła (L) od ujścia Kamiennej do ujścia Radomki wyłącznie. W jednostce stwierdzono również występowanie czterech pieter wodonośnych: piętro czwartorzędowe, piętro neogeńskie, piętro kredowe i piętro jurajskie. Główny poziom wodonośny w utworach czwartorzędowych występuje na ok. 2-50 m p.p.t.

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska prowadzi rozległy monitoring wszystkich elementów środowiska naturalnego. W ramach Monitoringu wód podziemnych przeprowadzonego zbadany był stan i jakość wód podziemnych w granicach Jednolitych Części Wód Podziemnych nr 73 i nr 74.

5.1.6. Klimat lokalny.

Obszar Gminy charakteryzuje się korzystnymi warunkami klimatycznymi, szczególnie ważnych dla potrzeb rolnictwa. Warunki klimatyczne są zbliżone do średnich panujących na Równinie Radomskiej, ze średnią roczną sumą opadów 600 mm, długością okresu wegetacyjnego ok. 210 dni, średnią roczną temperaturą powietrza 7,3°C, latem trwającym od 90 do 100 dni, zimą trwającą 80-100 dni oraz długością zalegania pokrywy śnieżnej do ok. 42 dni.

Wpływ na niewielkie zróżnicowanie poszczególnych parametrów mogą mieć powierzchnie leśne, ukształtowanie terenu, sieć rzeczna oraz charakter i pokrycie gruntu. W dolinach rzek i obszarach podmokłych tworzą się zastoiska zimnego powietrza, wzrost wilgotności oraz częściej występujące i dłużej utrzymujące się mgły. Średnia wilgotność powietrza wynosi około 80 %. Wskaźniki i warunki klimatyczne są bardziej wyrównane na obszarach leśnych i w ich pobliżu.

Średnie roczne zachmurzenie wynosi 6,4 stopnia pokrycia nieba i nie odbiega od średniej krajowej. Na obszarze gminy, podobnie jak w całym mezoregionie, przeważają wiatry północno-zachodnie (19,1%) i południowo-zachodnie (16,9 %).

Warunki klimatyczne określają potencjalne możliwości rozwoju rolnictwa. Gmina Radzanów leży w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego, cechą charakterystyczną są ciepłe lata i łagodne zimy. Podstawową charakterystyką jest długość okresu wegetacyjnego wynoszącego dla gminy 210 dni. Pozwala to na uprawę większości roślin uprawianych w tej części Polski. Najgroźniejsze dla rozwoju produkcji roślinnej, w tym szczególnie warzywniczej i ogrodniczej, są występujące tu późno-wiosenne przymrozki oraz okresy posuchy występujące, z uwagi na małą retencję niwialną, w okresie zimowym. Może to prowadzić do wymarzania upraw oraz małej koncentracji wilgoci w glebie, szczególnie w okresie siewów.

W obszarach leśnych możliwe jest występowanie charakterystycznego mikroklimatu leśnego. Kształtowany jest on przez ekosystem leśny, w granicach którego występuje duże zróżnicowanie i bogactwo elementów środowiska przyrodniczego. W obrębie podszytu obserwuje się silne zacienienie, zmniejszoną siłę wiatru i niższą temperaturę, a także zwiększoną wilgotność powietrza.

Zjawisko suszy

Zjawisko suszy oraz niedobory wody występują w skali całego kraju, są obecne również na terenie gminy Radzanów. Odznaczają się występowaniem deficytu wody poniżej warunków naturalnych. Wyróżnia się cztery typy suszy: atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną. Gmina należy do obszarów zagrożonych w stopniu umiarkowanym na występowaniem suszy atmosferycznej. Na terenach gminy może występować również zjawisko suszy rolniczej. W granicach Gminy występują gleby podatne i bardzo podatne na susze. Na obszarze Gminy występuje również zagrożenie suszą hydrologiczną.

Legenda:

- Granice gminy Radzanów
- Obszary zagrożone suszą rolniczą
 - I - słabo narażone
 - II - umiarkowanie narażone
 - III - bardzo narażone
 - IV - silnie narażone

Rysunek 6: Obszary zagrożone suszą rolniczą. Źródło: Program Ochrony Środowiska dla powiatu białobrzegi na lata 2017 - 2020 z perspektywą na lata 2021 - 2024.

5.1.7. Szata roślinna.

Zgodnie z regionalizacją geobotaniczną Polski J. Matuszkiewicza (2008 r.) obszar gminy Radzanów znajduje się w granicach jednego okręgu: Okręgu Równiny Radomskiej podokręgu Potworowskiego. Okrąg ten znajduje się z kolei w zasięgu Podkrainy Radomskiej, Krainy Południowomazowiecko-Podlaskiej, Poddziału Mazowieckiego, Działu Mazowiecko-Poleskiego.

Szata roślinna gminy Radzanów wskazuje na duże podobieństwo do innych obszarów Równiny Radomskiej.

Lesistość gminy Radzanów w 2020 roku wynosiła 17,2 %. Powierzchnia lasów ogółem to 1 416,45 ha. Lasy położone są w IV krainie przyrodniczo-leśnej Mazowiecko-Podlaskiej w dzielnicy Wysoczyzny Rawskiej. Administracyjnie należą do Nadleśnictwa Radom, obręb Radom oraz Nadleśnictwa Dobieszyn, obręb Białobrzegi. Największe kompleksy leśne znajdują się w północnej części gminy. Pozostałe lasy są rozproszone po całym obszarze gminy. Siedliska cechuje niejednorodność ekosystemów. Głównie przeważają bory, w których najczęściej rosnącymi gatunkami są sosny, o wieku drzewostanu nie przekraczającym 80 lat.

Powierzchnia zadrzewień wynosi 54,3 ha. Największe powierzchnie są we wsiach: Ocieść, Smardzew i Bleszno. W obszarze gminy występują wszelkie rodzaje zadrzewień: przyzagrodowe, przydrożne, przyrzeczne, śródpolne, zieleń urządzona cmentarna i parkowa. Ciekawym obiektem jest park podworski zabytkowy w Branicy z interesującą roślinnością.

Zadrzewienia tworzą pojedyncze drzewa i krzewy lub ich skupiska. Są to:

1. zadrzewienia przywodne, wzdłuż cieków wodnych (wierzby, olchy, brzozy, kruszyny),
2. zadrzewienia przydrożne, wzdłuż ciągów komunikacyjnych,
3. zadrzewienia śródpolne na terenach nieużytków, miedzach (grusze, jabłonie, brzozy, sosny).

Przez północną część gminy Radzanów przebiega Obszar Chronionego Krajobrazu – Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki. Wymieniona forma ochrony charakteryzuje się zróżnicowanym bogactwem przyrodniczym, w postaci lasów i zadrzewień z półnaturalnymi łąkami i starorzeczami. Na terenie gminy Radzanów występują rośliny chronione takie jak: wielkobluszcz pospolity, konwalia majowa, kopytnik pospolity, zawilec, lilia złotogłów, turówka leśna, kruszyna pospolita.

5.1.8. Świat zwierząt.

W granicach gminy Radzanów stwierdzono zróżnicowanie gatunkowe występującej w jej granicach fauny, szczególnie na obszarze objętych ochroną na podstawie przepisów odrębnych z zakresu ochrony przyrody, w granicach których znajdują się siedliska gatunków zwierząt chronionych.

Największym bogactwem gatunkowym fauny odznaczają się obszary w północnej części gminy oraz kompleksy leśne, w granicach których obserwuje się występowanie popularnych w Polsce gatunków ptactwa i ssaków. Na Obszarze Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki stanowi ostoję wielu rzadkich i cennych gatunków, takich jak: nurogęś, sieweczka obroźna i rzeczna, brodziec piskliwy, zimorodek, brzegówka i podróżniczek.

W obrębie gminy znajduje się co najmniej 17 gatunków ssaków (cztery objęte ochroną prawną, pięć należy do zwierzyny łownej), przebiega tędy północno-wschodnia granica zębiełka białawego

Zarejestrowano 90 gatunków ptaków, w tym 73 lęgowe. Wśród ptaków lęgowych - błotniak łąkowy jako szczególnie zagrożony wyginięciem znajdujący się w „Polskiej czerwonej księdze zwierząt”. Cztery gatunki spośród lęgowych należą do łownych. Inne zwierzęta występujące na terenie gminy, a objęte ochroną to jaszczurka zwinka i trzy gatunki płazów.

5.1.9. Gleby

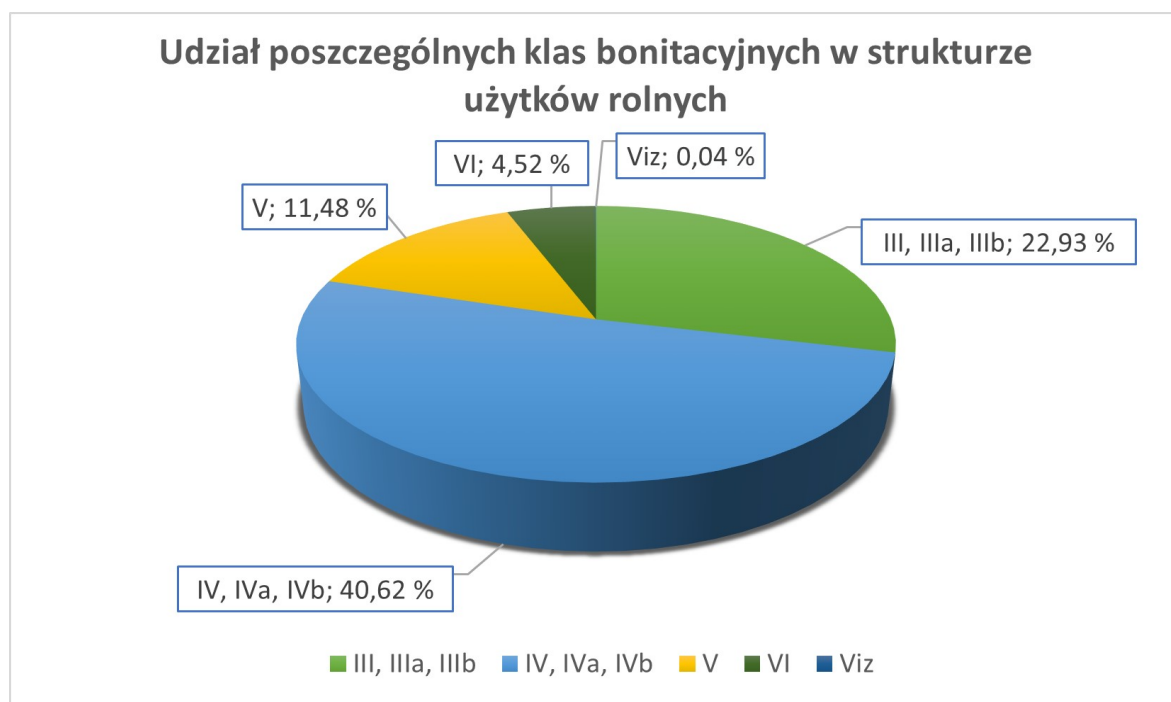
Gleby należą do elementów środowiska przyrodniczego w sposób znaczny oddziałującego na stan produkcji rolniczej oraz bioróżnorodności. Ich możliwości produkcyjne zależą od warunków geomorfologicznych i klimatycznych.

Obszar gminy Radzanów posiada korzystne warunki glebowe do prowadzenia działalności rolniczej. Na terenie gminy Radzanów występują użytki rolne dobrych klas bonitacyjnych. Żyzność gruntów przyczynia się do rozwoju rolnictwa. Gleby wytworzyły się z utworów akumulacji

lodowcowej, glin i piasków zwałowych oraz piasków wodnolodowcowych. Pod względem przydatności rolniczej występują głównie kompleksy żytne bardzo dobre i dobre z dużym udziałem kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego, w klasach bonitacyjnych III do VI. Gleby klasy I oraz II nie występują na terenie gminy.

Klasa gruntu	Powierzchnia [ha]	Udział [%]
III	199,46	22,93
III a	193,82	
III b	1500,86	
IV	492,47	40,62
IV a	1937,77	
IV b	924,78	
V	948,14	11,48
VI	372,94	4,52
VI z	3,04	0,04

Tabela. Klasy bonitacyjne użytków rolnych wraz z ich udziałem w powierzchni gminy. Źródło: opracowanie własne.

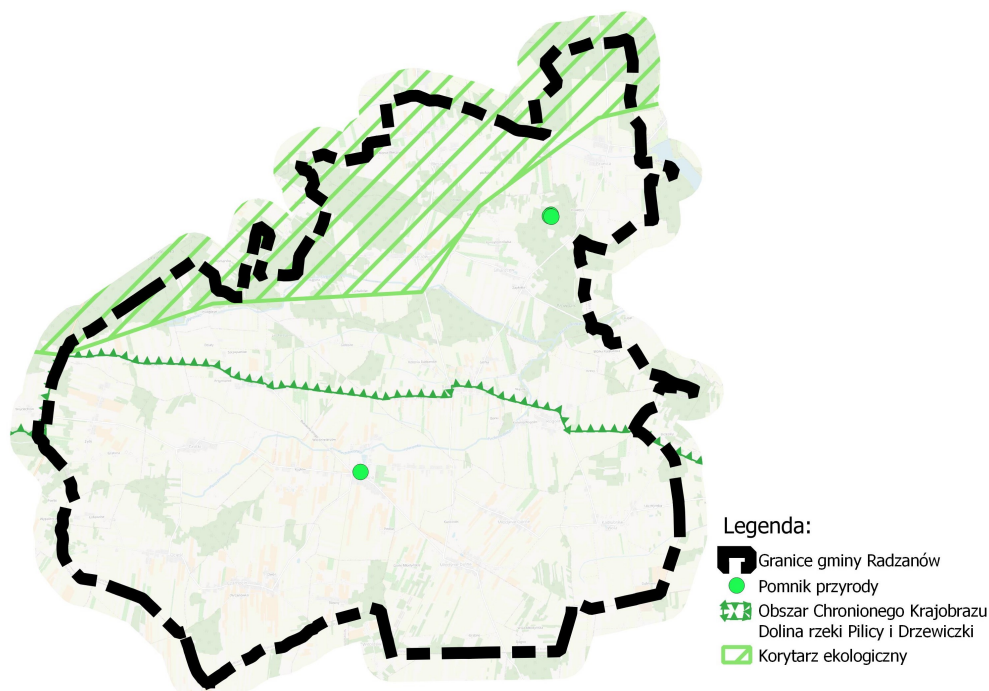
Rysunek 7: Wykres prezentujący udział poszczególnych klas bonitacyjnych w strukturze użytków rolnych. Źródło: opracowanie własne.

W obszarze gminy użytki rolne klasy III, IIIa, IIIb stanowią ok. 23 % gminy. Większe kompleksy gleb klasy III występują między innymi w rejonie sołectw Bukówno, Rogolin, Kozłów, Radzanów, Błeszno, Branica. Zwarte kompleksy gleb klasy IV stanowią 41% użytków rolnych i występują w środkowej, południowej i wschodniej części gminy. Gleby torfowe i murszowe pochodzenia organicznego klas V i VI, występują przede wszystkim w dolinie rzeki Pierzchnianki i Tymianki.

5.2. Obszary i obiekty przyrodnicze prawnie chronione.

W granicach gminy Radzanów występują następujące obszarowe formy ochrony przyrody:

- pomniki przyrody,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki.

Rysunek 8: Formy ochrony przyrody na terenie gminy Radzanów. Źródło: opracowanie własne.

5.2.1. Pomniki przyrody.

Na obszarze gminy Radzanów występują obiekty objęte ochroną na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 6 z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody - pomniki przyrody.

Na obszarze gminy zarejestrowane są 4 pomniki przyrody :

- Wiąz szypułkowy - *Ulmus laevis* (*Ulmus pedunculata*, *Ulmus effusa*) – data ustanowienia: 15.09.1955 r.; wysokość drzewa 26 m; pierśnica 154 cm; obręb Bukówno, na terenie planu przykościelnego,

- 3 sztuki drzew – gatunek Buk pospolity (Buk zwyczajny) - *Fagus sylvatica* – data ustanowienia: 30.12.1994 r.

wysokość drzewa 20 m; pierśnica 115 cm; obręb Smardzew; wiek około 180 lat,

wysokość drzewa 21 m; pierśnica 76 cm; obręb Smardzew; wiek około 180 lat,

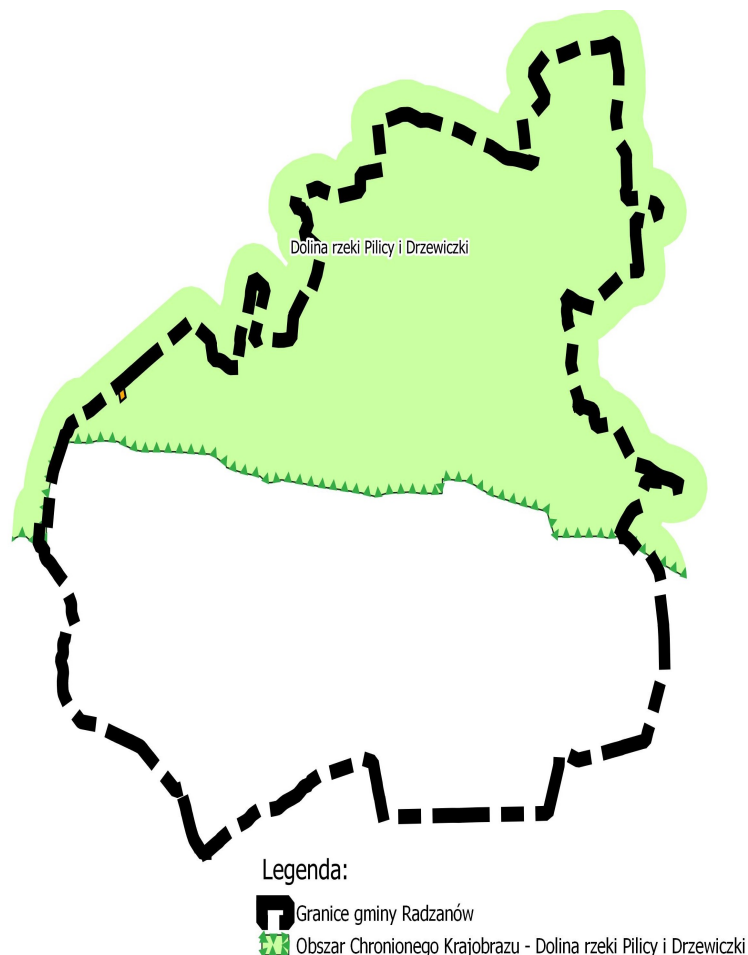
wysokość drzewa 22 m; pierśnica 70 cm; obręb Smardzew; wiek około 180 lat.

5.2.2. Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki.

Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki został ustanowiony na podstawie Uchwały Nr XV/69/83 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Radomiu z 28.06.1983 r., zmienionej Uchwałą Nr VI/27/77 w sprawie planu przestrzennego zagospodarowania województwa radomskiego do 1990 r. oraz planu społeczno – gospodarczego rozwoju województwa w latach 1976-1980 i kierunków do 1985. Aktualnie obowiązującym aktem prawnym w sprawie obszaru jest Uchwała nr 29/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia

19 grudnia 2018 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2018 r. poz. 13182).

Całkowita powierzchnia tego obszaru wynosi 64063,34 ha. Swym zasięgiem obejmuje doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki, które odznaczają się dużą atrakcyjnością turystyczno – krajobrazową i zróżnicowanymi zasobami przyrodniczymi.

Rysunek 9: Obszar Chronionego Krajobrazu - Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki na terenie gminy Radzanów. Źródło: opracowanie własne.

Dolina Drzewiczki stanowi ważny, naturalny korytarz ekologiczny o randze krajowej, łączący obszary węzłów ekologicznych o znaczeniu międzynarodowym tj. Świętokrzyskiego z Doliną Pilicy (według Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET). Pod względem fizjograficznym obszar ten zaliczany jest do Nizin Środkowopolskich, mezoregionów Doliny Białobrzesckiej, Równiny Radomskiej i Równiny Kozienskiej. Decydujący wpływ na rzeźbę tego terenu miało drugie zlodowacenie środkowopolskie stadiału Warty. Rzeka Pilica wyznacza jego południową granicę. Dlatego lewobrzeżną część doliny stanowi wysoki brzeg moreny czołowej przecinany jarami i wąwozami powstałymi na skutek działalności lodowca lub postępującej erozji. Południowy brzeg stanowi płaski taras akumulacyjny. Takie ukształtowanie terenu sprawia, że dolina Pilicy jest niezwykle urozmaicona krajobrazowo z licznymi punktami widokowymi na rozległą trasę zalewową rzeki. O

ile brzeg północny pozbawiony jest niemal całkowicie większych kompleksów leśnych o tyle na południowym zachowało się ich więcej. Są to pozostałości rozległej dawniej Puszczy Pilickiej i Stromeckiej. W dolinie niegdyś regularnie zalewanej wiosną, ukształtował się niepowtarzalny układ mozaiki środowisk specyficznych i niepowtarzalnych dla tej doliny rzecznej. W terasie zalewowej zachowały się zbiorowiska leśne rzadko spotykane w innych częściach Polski. Są to fragmenty olsów oraz lasów łęgowych. Północny brzeg porastają zbiorowiska kserotermiczne z licznymi rzadkimi gatunkami roślin. Niżej położone tereny zajmują zbiorowiska roślinności łąkowej o różnym stopniu uwilgotnienia. Florę roślin łąkowych reprezentuje 61 zespołów z 28 wariantami oraz 10 zbiorowisk. W wielu miejscach doliny występują zespoły uznawane w Polsce jako rzadkie : *Nuphare-Nymphaeetum alba*, *Stratitetum aloides*, *Acoretum całmi*, *Cicute-Caricetum pseudocyperi*, *Dianthe-Armeritum elongatae*, *Caricetum paniculatae*. Z roślin naczyniowych na uwagę zasługują: zawciąg pospolity, osoka aleosowata, nasięźrzał pospolity, widłaki, grąźel żółty, grzybień biały , arcydzięgiel litwor, goździk pyszny, pełnik europejski, bobrek trójlistkowy, gnidosz bagienny, siedmiopalecznik błotny, salwinia pływająca, szałwia lepka, storczyki, targanek, ciemiężnik, lepieźnik różowy, z krzewów i krzewinek: wiśnia karłowata, bagno zwyczajne, wawrzynek wilczełyko. Dolina Pilicy wyznacza północną granicę zasięgu jawora w Polsce. Bogactwo florystyczne tych terenów ma swoje odbicie w zróżnicowaniu faunistycznym. Niewątpliwie wyróżniająca się gromada zwierząt to ptaki. Na terenie parku gniazduje ok.140 gatunków, dalszych co najmniej 60 zatrzymuje się w okresie wiosennej i jesiennej wędrówki. Z ginących i zagrożonych gatunków gniazdują tu: bąk, błotniak łąkowy, kropiatka, zielonka, sieweczka obroźna, batalion, kulik wielki, cietrzew, nurogęś, bocian czarny, trzmielojad, żuraw, rycyk, krwawodziób, bączek, derkacz, rybitwa czarna, zwyczajna i białoczelna, przepiórka, puchacz, rudogłówka, dzierzba czarnoczelna, podróżniczek. Nie mniej bogata jest fauna ssaków . Ocenia się iż na tym terenie występuje ponad 40 gatunków ssaków, z tego 11 gatunków nietoperzy. Są to między innymi bóbr, wydra, norka amerykańska, łos, jelen, borsuk, daniel, nocek łydkowłosy, nocek Brandta, nocek wąsatek, mopek. Herpetofaunę reprezentuje około 16 gatunków, w tym rzekotka drzewna, żaba śmieszka, ropucha paskówka, grzebiuszka, kumak nizinny, padalec, jaszczurka żyworodna, zaskroniec, żmija. Spośród owadów stwierdzono między innymi występowanie kozioroga dębosza, pachnicę, rohatyńca, pazia królowej , mieniaka strużnika i tęczowca. W najcenniejszych miejscach doliny zostały utworzone rezerваты przyrody : "Tomczyce", "Sokół", "Majdan". Planowane są : "Przerwa", "Borowina", "Stara Warka". Ze względu na bogactwo awifauny łąkowej oraz występowanie gatunków rzadkich w skali europejskiej obszar ten został zaliczony do systemu ostoi ptaków o randze europejskiej. W granicach obszaru krajobrazu chronionego znajduje się 20 drzew pomnikowych, 3 pomniki przyrody nieożywionej - głazy narzutowe, 15 parków zabytkowych. W przyszłości planuje się m.in. utworzenie i użytków ekologicznych, 2 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Kolejnym krokiem w ochronie tego obszaru powinno być utworzenie na tym terenie parku krajobrazowego.

Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Ponadto, obszar jest ważnym szlakiem ekologicznym, zwłaszcza dla wielu rzadkich gatunków ptaków.

Rozporządzenie w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki określa ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych, dotyczącej czynnej ochrony

nieleśnych ekosystemów lądowych, dotyczącej czynnej ochrony ekosystemów wodnych.

W Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki zakazuje się:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisk;
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- 8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

5.2.3. Węzły i korytarze ekologiczne.

Węzły i korytarze ekologiczne stanowią kompleks przestrzennie powiązanych obszarów odznaczających się istnieniem wartościowych zasobów przyrodniczych oraz wysokimi walorami krajobrazowymi, które zostały w niewielkim stopniu poddane przekształceniom i posiadają naturalny charakter. Przyczynia się to do zachowania istniejących procesów ekologicznych. Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody poprzez korytarz ekologiczny rozumie się obszar umożliwiający migrację roślin, zwierząt lub grzybów. System węzłów i korytarzy ekologicznych kształtowany jest głównie przez tereny dolin rzecznych oraz większych kompleksów leśnych wraz z elementami towarzyszącymi (łąki i pastwiska, otwarte tereny rolnicze, mniejsze systemy wodne). Celem utrzymania i wyznaczenia nowych korytarzy ekologicznych jest prawidłowy rozwój gatunków, w tym ich ochrona i umożliwienie prawidłowej migracji roślin i zwierząt. Wielkość korytarzy ekologicznych uzależniona powinna być od gatunków, które występują w jego ciągu. Wykształcenie jednolitego systemu przyrodniczego w skali lokalnej, regionalnej i ponadregionalnej, a nawet i europejskiej, wpłynie na odbudowę bioróżnorodności i zrównoważony rozwój.

Przez obszar Gminy Radzanów przechodzi korytarz ekologiczny Dolina Dolnej Pilicy.

5.3. Zagrożenia środowiska.

W poniższych punktach przedstawiono istniejące zagrożenia środowiska. Dane zostały przekazane i udostępnione przez Państwowy Monitoring Środowiska poprzez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie.

5.3.1. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych.

Zgodnie z ustawą Prawo Wodne (Dz. U. 2021 poz. 2233 z późn. zm.) Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie przeprowadza badania i ocenia jakość wód powierzchniowych, w celu stwierdzenia konieczności ochrony stanów wód oraz podjęcia działań naprawczych prowadzących do poprawy ich stanu oraz ograniczających przyszłe zanieczyszczenia. Cieki wodne na terenie gminy Radzanów nie są objęte badaniami kontrolnymi. Na terenie powiatu białobrzeskiego takie badania przeprowadzane są w punktach pomiarowo – kontrolnych Mogielanka - Borowe oraz Rykolanka – Przybyszew. Zgodnie z dostępnymi danymi dotyczącymi stan ekologiczny JCWP, dla Pierzchnianki został on oceniany jako poniżej dobrego, natomiast dla Tymianki i Wiązownicy jako dobry.

Ocena stanu wód podziemnych dokonywana jest przez Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy na zlecenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Stan znajdujących się na terenie gminy Radzanów wód podziemnych oceniany jest jako dobry.

5.3.2. Zanieczyszczenie powietrza.

Oceny jakości powietrza w województwie mazowiecki dokonuje Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie. Wyniki są udostępnione w corocznych raportach. W województwie mazowieckim wyznaczono strefy, dla których dokonuje się oceny jakości powietrza: aglomeracja warszawska, miasto Radom, miasto Płock, strefa mazowiecka. Podział na strefy wynika z ustawy Prawo ochrony środowiska. Gmina Radzanów zaliczana jest do strefy mazowieckiej. W wyniku przeprowadzonej w 2020 roku analizy jakości powietrza wskazano, że w strefie mazowieckiej doszło do przekroczenia jakości norm powietrza dla pyłu zawieszonego PM10 (24-h), PM2,5 (rok), beznz(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 (rok). Stężenia substancji przekroczyły poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji oraz poziomy docelowe, dlatego zostały przypisane do klasy C. Dla stężenia ozonu również doszło do przekroczenia poziomu celu długoterminowego i została określona klasa D2. Poziomy stężenie wymienionych zanieczyszczeń były wysokie w całym województwie. Poz względem ochrony zdrowia w zakresie dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, arsenu, kadmu, niklu, ołowiu nie doszło do przekroczenia norm stężenia substancji (klasa A).

Nazwa i kod strefy	Klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń pod kątem ochrony zdrowia												
	SO2	NO2	CO	C4H4	PM10	PM2,5	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	O2	O2 (cel długot
Mazowiecka -					0	5							

PL1404														ermonowy)
	A	A	A	A	C	C	A	A	A	A	C	C	D2	
	Klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń pod kątem ochrony roślin													
	SO2		NOx			O3 (AOT40)								
						Poziom docelowy				Poziom celu długoterminowego				
A		A			A				D2					

Tabela. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony roślin. Źródło: WIOŚ w Warszawie.

Gmina	Uśrednione dla obszaru wartości:			
	PM10 rok	PM2,5 rok	B(a)P rok	No _x rok
Radzanów	21,1	16,3	1,3	7,7

Tabela. Uśrednione dla obszaru wartości poszczególnych substancji. Źródło: Program Ochrony Środowiska dla powiatu biało-brzeskiego na lata 2017 – 2020 z perspektywą na lata 2021 – 2024.

Główną przyczyną przekraczania norm jest emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych, która wzmożona jest w wyniku niekorzystnych warunków atmosferycznych w sezonie zimowym oraz poprzez spalanie w mało wydajnych piecach słabego materiału grzewczego. Dodatkowo do zanieczyszczania powietrza przyczyniają się również emisje komunikacyjne, uciążliwe zapachy, procesy technologiczne z istniejących zakładów produkcyjnych, usługowych czy transportowych. Warto również wskazać, że występująca na obszarze gminy w miejscowości Młodynie Dolne ferma drobiu również przyczynia się do pogorszenia stanu jakości powietrza.

W „Programie Ochrony Środowiska dla powiatu biało-brzeskiego na lata 2017 – 2020 z perspektywą na lata 2021 – 2024” wskazano działania w przypadku przekroczenia dopuszczalnych stężeń substancji zanieczyszczających powietrze:

- określenie obszarów przekroczeń poziomów dopuszczalnych;
- opracowanie lub aktualizacja POP w celu osiągnięcia odpowiednich poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu;
- kontrolowanie stężeń zanieczyszczenia na obszarach przekroczeń i prowadzenie działań mających na celu obniżenie stężeń przynajmniej do poziomów dopuszczalnych;
- dążenie do osiągnięcia poziomu docelowego substancji w określonym czasie za pomocą ekonomicznie uzasadnionych działań technicznych i technologicznych.

5.3.3. Hałas.

Głównymi elementami wpływającymi na klimat akustyczny w gminie Radzanów jest układ komunikacyjny, w szczególności przechodząca wzdłuż zachodniej granicy droga krajowa oraz hałas przemysłowy. Hałas komunikacyjnych ma charakter liniowy i koncentruje się wzdłuż ciągu komunikacyjnego. Poziom hałasu zależy w szczególności od kategorii i parametrów drogi. Drogi powiatowe i gminne są mniej uciążliwe i generują mniejszy hałas. Powinno dążyć się do ograniczania poziomu hałasu komunikacyjnego, w przypadku dróg krajowych powinno montować się ekrany akustyczne wzdłuż drogi, w przypadku dróg powiatowych i gminnych należy przeprowadzać modernizację i remonty w celu poprawy nawierzchni dróg i utrzymania dobrego stanu.

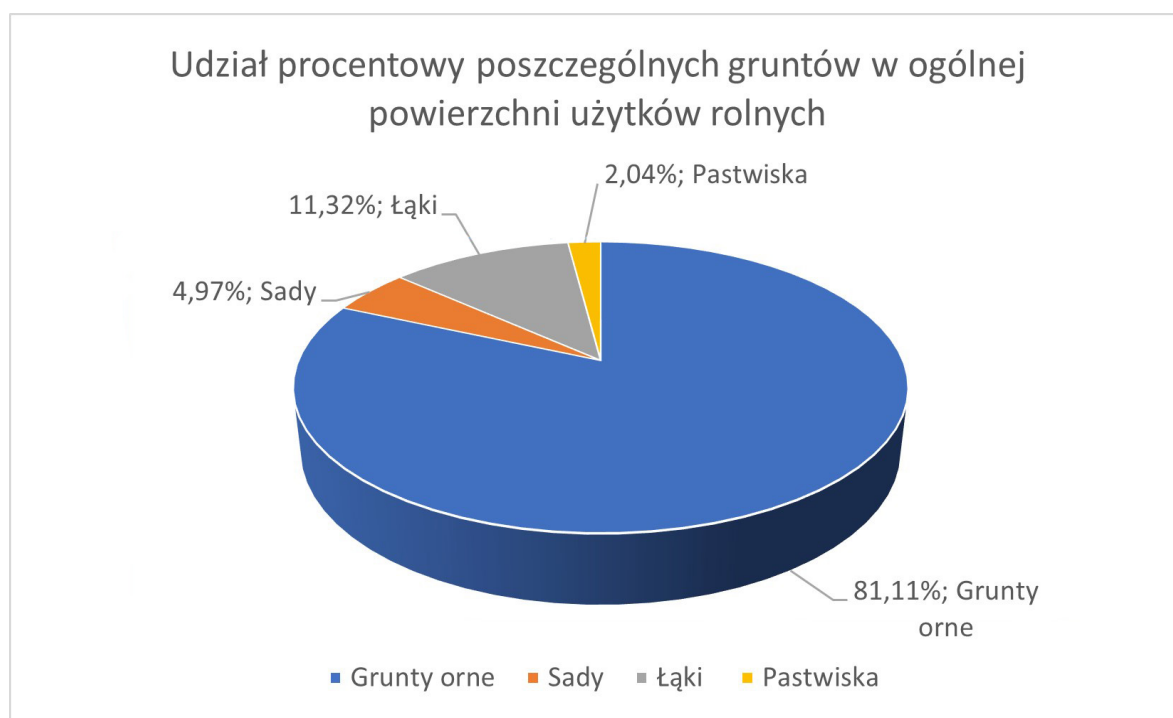
Na terenie gminy Radzanów może występować hałas przemysłowy, związany z działalnością produkcyjną oraz usługową. Zazwyczaj hałas ten ma charakter lokalny i nie stanowi dużych uciążliwości, jedynie dla nieruchomości sąsiednich. Występujące na terenie gminy zakłady zajmują się przetwórstwem spożywczym, który nie wpływa na pogorszenie się klimatu akustycznego.

6. Stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.

6.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna.

Użytki rolne w gminie Radzanów stanowią ponad 77% powierzchni gminy. Rolnictwo stanowi główne źródło utrzymania mieszkańców. Występowanie na terenie gminy gleb klas o wysokiej żyzności sprzyja rozwojowi rolnictwa. W gminie Radzanów intensywnie rozwija się uprawa papryki. Pod względem wielkości produkcji, gmina uznawana jest za największy region uprawy papryki w skali subregionu i kraju. Uprawy prowadzi się w tunelach foliowych. Największa koncentracja osłon, w których uprawia się paprykę występuje w środkowej i południowo – zachodniej części gminy, w obrębach Czarnocin, Grotki, Bukówno, Ocieść, Podlesie oraz Radzanów. Ponadto, uprawia się zboża oraz ziemniaki, a w produkcji zwierzęcej hoduje się trzodę chlewną oraz w niewielkiej skali prowadzona jest hodowla bydła.

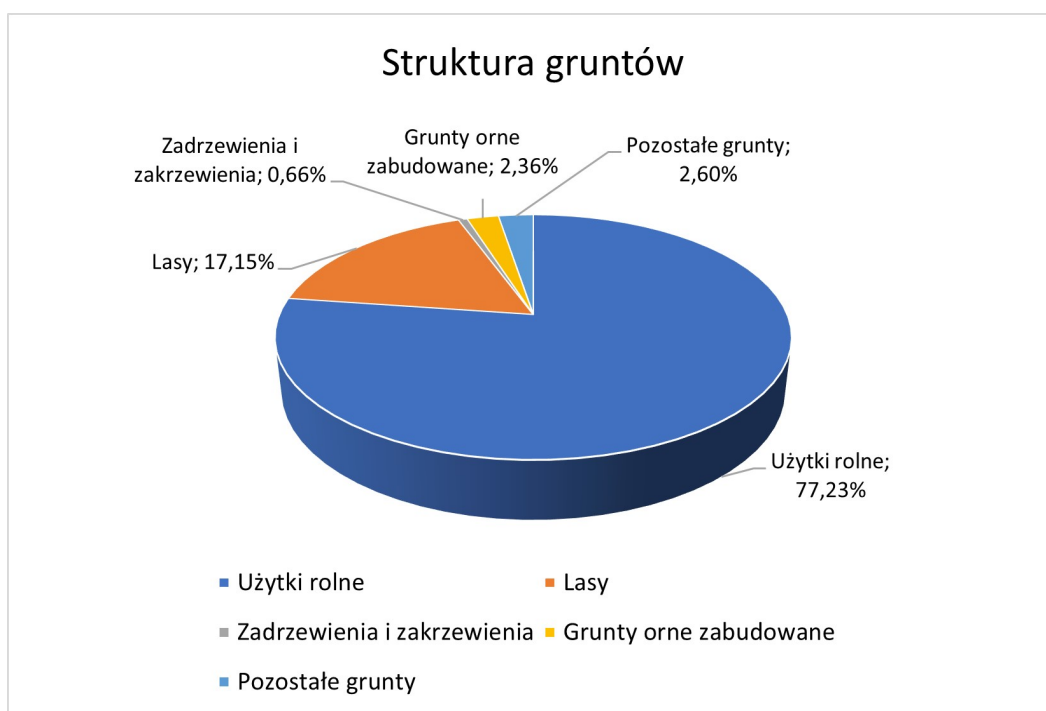
Wśród użytków rolnych, grunty orne obejmują powierzchnię 5173,30 ha (81,11 % użytków rolnych), sady – 326,47 ha (4,97% użytków rolnych), łąki – 744,30 ha (11,32 % użytków rolnych) i pastwiska – 134,32 ha (2,04 % użytków rolnych).

Rysunek 10: Wykres prezentujący udział procentowy poszczególnych gruntów w ogólnej powierzchni użytków rolnych. Źródło: opracowanie własne.

Wyszczególnienie	Powierzchnia (w ha)	Udział w ogólnej powierzchni gminy [%]
Użytki rolne	6 378,39	77,23
W tym:		
Grunty orne	5 173,30	62,64
Sady	3 26,47	3,95
Łąki	7 44,30	9,01
Pastwiska	1 34,32	1,63
Lasy	1 416,45	17,15
Zadrzewienia i zakrzewienia	54,34	0,66
Grunty orne zabudowane	194,90	2,36
Pozostałe grunty	214,92	2,60
OGÓŁEM	8259,00	100,00

Tabela. Kierunki wykorzystywania gruntów rolnych gminy Radzanów. Źródło: dane pozyskane z Urzędu Gminy.

Rysunek 11: Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy Radzanów. Źródło: opracowanie własne.

Większość użytków rolnych zaliczana się do gleb IV klasy bonitacyjnej. Najmniejszy odsetek stanowią gleby klasy VI.

6.2. Leśna przestrzeń produkcyjna.

Według danych GUS, w 2020 r., na terenie gminy Radzanów powierzchnia lasów ogółem wynosiła 1 461,45 ha, z czego 265,01 ha zajmowały lasy publiczne.

Wskaźnik lesistości gminy Radzanów wynosi 17,2%. Na przestrzeni ostatnich 5 lat powierzchnia lasów na terenie gminy Radzanów utrzymuje się na takim samym poziomie, co ma korzystny wpływ na stan bioróżnorodności w gminie.

Lasy znajdujące się na terenie gminy Radzanów przynależą do Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych Radom. Z północy na południe przez miejscowości Radzanów, Młodynie Górne oraz Kadłubska Wola przebiega granica dwóch nadleśnictw: Radom oraz Dobieszyn.

Największe kompleksy leśne znajdują się w północnej części gminy, łącząc się miejscami z lasami Puszczy Nadpilickiej. Pozostałe lasy są rozproszone po całym obszarze gminy. Siedliska cechuje niejednorodność ekosystemów. Głównie przeważają bory suche i świeże, w których najczęściej rosnącymi gatunkami są sosny, o wieku drzewostanu nie przekraczającym 80 lat. Wzdłuż cieków wodnych wykształciły się łąki przystrumykowe na małych powierzchniach.

7. Wielkość i jakość zasobów wodnych.

Oceniając warunki hydrogeologiczne gminy Radzanów należy stwierdzić, że położona jest ona na obszarze o dobrej zasobności wód podziemnych. Gmina Radzanów znajduje się w granicach dwóch obszarów Jednolitych Części Wód Podziemnych: JCWPd nr 73 (PLGW200073), JCWPd nr 74 (PLGW200074). Stan chemiczny JCWPd oceniany jest na poziomie dobry. Wody podziemne pochodzą z czwartorzędowego piętra wodonośnego. Stanowią źródło wody pitnej oraz wykorzystywane są dla celów gospodarczych.

Obszar gminy Radzanów znajduje się w obrębie dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych Polski (GZWP). Są to udokumentowany „Zbiornik Goszczewice - Szydłowiec” nr 412 oraz nieudokumentowany zbiornik wód podziemnych Subniecka Warszawska nr 215. Zbiornik Goszczewice - Szydłowiec nr 412 to zbiornik krasowo-porowo-szczelinowy, w którym występują wody szczelinowo – porowe w piaskowcach środkowojurajskich i wody szczelinowo – krasowych w osadach węglanowych jury górnej. Został udokumentowany w 1995 roku. Zasoby dyspozycyjne GZWP nr 412 oszacowano na 78 860 m³/d. Zbiornik Subniecki Warszawskiej nr 215 to zbiornik porowy paleogeńsko – neogeński, występuje w nim infiltracja wód. Powierzchnia GZWP nr 412 wynosi 473,41 km², z kolei GZWP nr 215 wynosi 17500,0 km². Średnia głębokość ujęcia w GZWP nr 412 wynosi 115,0 m, natomiast nr 215 wynosi 160 m.

Obszar gminy Radzanów pokryty jest niewielką siecią rzeczną. Obszar, na tle powiatu białobrzskiego, pozbawiony jest większych cieków wodnych przez co nie występują tutaj obszary zalewowe. Największą rzeką na terenie gminy Radzanów jest rzeka Pierzchnianka. Jakość wód powierzchniowych na terenie Gminy nie jest zadowalająca. Stan ekologiczny JCWP, dla Pierzchnianki został on oceniany jako poniżej dobrego, natomiast dla Tymianki i Wiązownicy jako dobry.

8. Wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym kulturowego.

Na terenie gminy Radzanów występują, opisane w rozdziale 5, formy ochrony przyrody, jakimi są:

- pomniki przyrody,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki.

Przez termin krajobraz należy rozumieć postrzeganą przez ludzi przestrzeń, zawierającą elementy przyrodnicze lub wytwory cywilizacji, ukształtowaną w wyniku działania czynników naturalnych lub działalności człowieka. Krajobraz gminy jest krajobrazem naturalnym z elementami działalności rolniczej.

W zakresie ochrony krajobrazu gminy należy dążyć do utrzymania funkcji terenów zielonych i rekreacyjnych oraz utrzymania naturalnego stanu środowiska. Należy dążyć do poprawy estetyki i ujednolicenia istniejących oraz planowanych zabudowań.

Wymogi ochrony krajobrazu kulturowego zostały zawarte w rozdziale 9. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

9. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

9.1. Rys historyczny.

Pierwsze wzmianki o gminie Radzanów pochodzą z 1391 roku. Z 1403 roku zachowały się wydane zgody na utworzenie parafii w Bukównie. Na terenie gminy najstarsze ślady osadnictwa pochodzą z VII i VIII wieku i tym należą do najstarszych znalezisk w tej części Polski. Wymieniony ślad osadnictwa stanowi ceramika, która została odnaleziona w grodzisku Kościelna Góra.

W XVI wieku, od początku istnienia miejscowości właścicielami byli Radzanowscy. W tym czasie powstała szkoła parafialna. Natomiast w 1645 roku wybudowany został nowy kościół. Po rozbiorach i utworzeniu Księstwa Warszawskiego, dzisiejsze tereny gminy Radzanów należały do departamentu radomskiego. Następnie po utworzeniu Królestwa Polskiego zaliczały się do guberni radomskiej i powiatu radomskiego. W tym latach, na terenie gminy działały dwie szkoły parafialne w Bukównie i Radzanowie. Ważnym wydarzeniem, do którego doszło na terenie gminy Radzanów jest bitwa powstańców pod dowództwem płk D. F. Czachowskiego z Kozakami. Odbyła się na w dniu 29 maja 1863 roku.

W 1873 roku powiat radomski posiadał 22 gminy, jedną z nich była gmina Radzanów, która była jedną z liczniejszych gmin. Taki podział administracyjny utrzymał się do czasów I wojny światowej. Przed wojną, w 1915 roku przez gminę przebiegała linia frontu austriacko rosyjskiego. W okresie międzywojennym gubernia radomska weszła w skład województwa kieleckiego. Podział na powiaty nie uległ zmianie, jedynie władza powiatowa zyskała nazwę starostwa. Po II wojnie światowej utworzono Starostwa Powiatowe.

W 1955 r. w wyniku Rozporządzenia Rady Ministrów został utworzony powiat białobrzeski, w skład którego weszła gromada Radzanów. W 1973 r. zlikwidowano gromady, w zamian utworzono gminy. W 1975 r. gmina Radzanów została przydzielona do województwa radomskiego. Po ostatnim podziale administracyjnym w 1999 roku, gmina Radzanów została włączona do powiatu białobrzeskiego.

9.2. Zabytki architektoniczne i odniesienia do układu ruralistycznego oraz zabytki archeologiczne.

9.2.1. Zabytkowe obiekty Radzanów.

Na terenie gminy Radzanów występują liczne zabytki kultury materialnej, w tym zabytki architektonicznej. Zasoby środowiska kulturowego są świadectwem rozwoju gospodarczego i przestrzennego gminy. Do najważniejszych zabytków na terenie gminy należą:

- Kościół Parafialny p.w. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny wraz z dzwonnica w Bukównie – są to obiekt wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Mazowieckiego zgodnie z decyzją 36/A/80 z dnia 26.04.1980 r. Kościół pochodzi najprawdopodobniej z przełomu XVI i XVII wieku. Jest drewniany o mieszanej konstrukcji: zrębowej z bali modrzeniowych i dębowych w nawie, kaplicach i kruchcie oraz ryglowej w prezbiterium i zachrystii. Ważnym detalem architektonicznym jest ozdoba na szczycie w postaci barokowej sygnaturki krytej blachą miedzianą i cynkową. Dzwonnica pochodzi z końca XVII w. bądź z początku XVIII w. Konstrukcja obiektu jest również drewniana, na planie kwadratu.

Rysunek 12: Kościół Parafialny pw. Najświętszej Marii Panny w Bukównie. Źródło: <http://archiwum.radzanow.pl/art,846,zabytki.html>

- Kościół Parafialny pw. Św. Marcina w Radzanowie wraz z dzwonnica – również są to obiekty wpisane do Rejestru Zabytków decyzją 124/A/81 z dnia 4.11.1981 r. Kościół powstawał w latach 1807-1810 oraz 1817-1820. Został zaprojektowany wg projektu Stefana Szyllera, na planie prostokąta z mniejszą absydą. Obiekt został przebudowywany w latach 1880 i 1908-1910. Kościół reprezentuje styl klasycystyczny. Do zespołu kościelnego należy również dzwonnica, pochodząca z I połowy XIX w. Jest to drewniany obiekt, na planie kwadratu. Obecnie została odrestaurowana.

Rysunek 13: Kościół Parafialny pw. św. Marcina w Radzanowie. Źródło: <http://archiwum.radzanow.pl/art,846,zabytki.html>

- Kaplica w Smardzewie – jest to ruina kaplicy grobowej rodziny Młockich, obiekt wpisany jest do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków. Kaplica obecnie jest w złym stanie technicznym.

Rysunek 14: Kaplica w Smardzewie.

Źródło: <http://archiwum.radzanow.pl/art,846,zabytki.html>

9.2.2. Dobra kultury współczesnej.

Przez dobra kultury współczesnej należy rozumieć niebędące zabytkami dobra kultury, takie jak pomniki, miejsca pamięci, budynki, ich wnętrza i detale, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe, będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna.

Na terenie gminy zlokalizowanych jest dużo drewnianych domów, które wpisują się w krajobraz kulturowy. Najlepiej zachowane znajdują się w miejscowościach: Błeszno, Grotki, Kadłubska Wola, Radzanów, Smardze wraz z towarzyszącymi kapliczkami i krzyżami podkreślają pierwotny kształt wsi.

Lp.	Obiekt	Data powstania	Miejscowość	Stan zachowania
1.	Miejsce Pamięci Narodowej – płyta nagrobna Dionizego Czachowskiego	1938 r.	Bukówno, cmentarz parafialny	dobry
2.	Kamień z płytą ku uczczeniu poległych w 1944 r.	II połowa XX w.	Podlesie	bardzo dobry, opieka Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Radzanowskiej, Publicznego Gimnazjum w Rogolinie, Mieszkańców wsi Podlesie
3.	grób ppor. Wojska Polskiego Stanisława Pruszkowskiego ps. „Maciek” poległego we wrześniu 1939 r.	I połowa XX w.	Radzanów, cmentarz parafialny	bardzo dobry, opieka Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Radzanowskiej i Publicznego Gimnazjum w Rogolinie
4.	Miejsce Pamięci Narodowej – w hołdzie obrońcom ziemi radzanowskiej	2008 r.	Rogolin	dobry
5.	zbiorowa mogiła powstańców dowodzonych przez Dionizego Czachowskiego, poległych w powstaniu styczniowym w 1963 r.	1963 r.	Smardzew	zły

Tabela. Miejsca Pamięci Narodowej na terenie gminy Radzanów. Źródło: opracowanie własne.

9.2.3. Cmentarze.

Na terenie gminy Radzanów znajdują się także cmentarze o uznanych wartościach kulturowych.

Lp.	Miejscowość	Nazwa	Datowanie	Nr wpisu do rejestru zabytków
1.	Bukówno	Cmentarz z parafii rzymsko-katolickiej	Początek XX wieku	479/A z 05.01.1991
2.	Radzanów	Cmentarz parafii rzymsko-katolickiej	koniec XIX wieku	

Tabela. Wykaz cmentarzy o uznanych wartościach kulturowych w gminie Radzanów. Źródło: opracowanie własne.

9.2.4. Kapliczki, figury i krzyże przydrożne.

Kapliczki, figury i krzyże przydrożne są elementem przestrzennym związanym z polską kulturą i obyczajowością. Zawsze były miejscem ważnym dla lokalnych społeczności. Budowano je najczęściej na skrajach osad i wsi oraz na rozstajach dróg.

Lp.	Obiekt	Data powstania	Miejscowość	Stan zachowania	Dodatkowe informacje
1.	Kapliczka przydrożna	I połowa XX wieku	Bukówno	bardzo dobry	
2.	Kapliczka przydrożna	I połowa XX wieku	Branica	dobry	
3.	Kapliczka przydrożna	współczesna	Czarnocin	bardzo dobry	
4.	Kapliczka przydrożna	I połowa XX wieku	Grotki	dobry	
5.	Kapliczka przydrożna	1912	Grotki	dobry	Obiekt wpisany do GEZ
6.	Kapliczka przydrożna	I ćwierć XX wieku	Kadłubska Wola	dobry	
7.	Kapliczka przydrożna	1953	Kadłubska Wola	dobry	
8.	Kapliczka przydrożna	I połowa XX wieku	Młodynie Górne	dobry	
9.	Kapliczka przydrożna	I połowa XX wieku	Ocieść	dostateczny	
10.	Kapliczka przydrożna	II połowa XX wieku	Ocieść	Brak danych	Obiekt nie istnieje
11.	Kapliczka przydrożna	współczesna	Ocieść	bardzo dobry	
12.	Kapliczka przydrożna	1939	Podlesie	dobry	
13.	Kapliczka przydrożna	1918	Radzanów	dobry	
14.	Kapliczka przydrożna	I połowa XX wieku	Radzanów	dobry	
15.	Kapliczka przydrożna	1907	Ratoszyn	dobry	Obiekt wpisany do GEZ
16.	Kapliczka przydrożna	I połowa XX wieku	Ratoszyn	dobry	
17.	Kapliczka przydrożna	1949	Rogolin	dobry	
18.	Kapliczka	I połowa XX wieku	Rogolin	dobry	

	przydrożna	wieku			
19.	Kapliczka przydrożna	współczesna	Rogolin	dobry	
20.	Kapliczka przydrożna	I ćwierć XX wieku	Smardzew	dobry	Obiekt wpisany do GEZ
21.	Kaplica grobowiec rodziny Młockich prawdopodobnie p.w. św. Walentego	1856	Smardzew	ruina	
22.	Kapliczka przydrożna	1934	Zacharzów	dobry	
23.	Kapliczka przydrożna	1934	Zacharzów	dobry	
24.	Kapliczka przydrożna	1944	Żydy	dobry	

Tabela. Kapliczki, figury na terenie gminy Radzanów. Źródło: opracowanie własne.

9.2.5. Zabytki wpisane do rejestru zabytków.

Na terenie gminy Radzanów znajduje się 10 zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (tabela poniżej). Są to najcenniejsze elementy krajobrazu kulturowego na terenie gminy.

Lp.	Miejscowość	Obiekt/ zespół obiektów	Nr rejestru zabytków	Data wpisu
1.	Branica	Dwór	94	31.03.1971
2.	Branica	Spichlerz w zespole dworskim	94	31.03.1971
3.	Branica	Stajnie w zespole dworskim	94	31.03.1971
4.	Branica	Park dworski	94	31.03.1971
5.	Bukówno	Cmentarz parafialny rzymskokatolicki	479/A/91	05.01.1991
6.	Bukówno	Kaplica cmentarna	479/A/91	05.01.1991
7.	Bukówno	Kościół drewniany p.w. Nawiedzenia NMP	36/A/80	26.04.1980
8.	Bukówno	Dzwonnica drewniana	36/A/80	26.04.1980
9.	Radzanów	Kościół parafialny p.w. św. Marcina (d. pw. Św. Michała Archanioła)	124/A/81	04.11.1981
10.	Radzanów	Dzwonnica drewniana	124/A/81	04.11.1981

Tabela. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków, położonych na terenie gminy Radzanów. Źródło: opracowanie własne.

9.2.6. Zabytki ujęte w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

Na terenie gminy Radzanów znajdują się również obiekty wpisane do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków (tabela poniżej).

Lp.	Miejscowość	Obiekt/ zespół obiektów	Nr wpisu do ewidencji	Czy obiekt jest wpisany do rejestru zabytków
1.	Branica	Park	Ewidencja 1987	TAK
2.	Bukówno	Kościół drewniany p.w. Nawiedzenie NMP	36/A/80 z 26.04.1980	TAK
3.	Bukówno	Dzwonnica drewniana	36/A/80 z 26.04.1980	TAK
4.	Bukówno	Kościół cmentarny	Karta 1968	TAK
5.	Bukówno	Cmentarz rzymskokatolicki z pocz. XIX w.	Karta 1968	TAK
6.	Radzanów	Kościół parafialny p.w. św. Marcina (d. pw. Św. Michała Archanioła)	124/A/81 z 4.11.1981	TAK
7.	Radzanów	Dzwonnica drewniana	124/A/81 z 4.11.1981	TAK
8.	Radzanów	Cmentarz rzymskokatolicki „stary” z ok. 1800 - 1845	Karta 1968	NIE
9.	Radzanów	Cmentarz rzymskokatolicki z poł XIX w	Karta 1968	NIE
10.	Smardzew	Kaplica grobowa rodziny Młockich (ruina) z 1856 r.	Karta 1968	NIE

Tabela. Wykaz zabytków wpisanych wojewódzkiej ewidencji zabytków, położonych na terenie gminy Radzanów. Źródło: opracowanie własne.

9.2.7. Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Na terenie gminy Radzanów znajdują się również obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków (tabela poniżej). Wiele obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków obecnie już nie istnieje. Dla wciąż istniejących głównym zagrożeniem dla ich utrzymania jest ich zły stan techniczny.

I.p.	Adres	Zabytek	Datowanie	Informacje
1	Błeszno 8	Dom drewniany	XIX/XX wiek	
2	Błeszno 10	Dom drewniany	XIX/XX wiek	Nie istnieje
3	Błeszno 12	Dom drewniany	XIX/XX wiek	Nie istnieje
4	Błeszno 14	Dom drewniany	XIX/XX wiek	Nie istnieje
5	Błeszno 15	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	Nie istnieje
6	Błeszno 17	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	Nie istnieje
7	Błeszno 19	Dom drewniany	z 1936 roku	Nie istnieje
8	Błeszno 55	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	Nie istnieje
9	Błeszno 58	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	

10	Błeszno 59	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	Nie istnieje
11	Błeszno 60	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	
12	Błeszno 64	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	Nie istnieje
13	Branica 52	Dom drewniany	ok. 1920 rok	Nie istnieje
14	Branica	Park podworski	XVIII wiek	Numer rejestru: 704 z 20.12.1957, Nie istnieje
15	Branica	Zespół dworski: dwór, spichrz, stajnia	XVIII wiek	Numer rejestru: 94 z 31.03.1971, Nie istnieje
16	Bukówno	Cmentarz parafii rzymsko- katolickiej	początek XX wieku	Numer rejestru: 479/A z 05.01.1991
17	Bukówno	Dzwonnica	I połowa XVII wieku	Numer rejestru: 456/A z 28.02.1957, 95/A z 31.03.1971 oraz 36/A z 26.04.1980
18	Bukówno	Kościół parafii p.w. Nawiedzenia NMP	I połowa XVII wieku	Numer rejestru: 456/A z 28.02.1957, 95/A z 31.03.1971 oraz 36/A z 26.04.1980
19	Grabina 4	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	Nie istnieje
20	Grotki 21	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	Nie istnieje
21	Grotki 23	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	
22	Grotki 24	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	
23	Grotki	Krzyż drewniany	ok. 1912 rok	
24	Kadłubska Wola 25	Dom drewniany	XIX/XX wiek	Nie istnieje
25	Kadłubska Wola 28	Dom drewniany	XIX/XX wiek	Nie istnieje
26	Kadłubska Wola 30	Dom drewniany	początek XX wieku	Nie istnieje
27	Kadłubska Wola 32	Dom drewniany	początek XX wieku	Nie istnieje
28	Kadłubska Wola 45	Dom drewniany	początek XX wieku	Nie istnieje
29	Kadłubska Wola 50	Dom drewniany	początek XX wieku	
30	Kadłubska Wola 53	Dom drewniany	ok. 1920 rok	
31	Kadłubska Wola	Kapliczka murowana	I ćwierć XX wieku	
32	Ocieć 23	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	Nie istnieje
33	Ocieć	Kapliczka murowana	I ćwierć XX wieku	
34	Podlesie 5	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	Nie istnieje
35	Podlesie 18	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	
36	Podlesie 20	Obora drewniana	koniec XIX wieku	Nie istnieje
37	Radzanów	Cmentarz parafii rzymsko- katolickiej		

38	Radzanów	Cmentarz parafii rzymsko-katolickiej	koniec XIX wieku	
39	Radzanów 57	Dom drewniany	lata 20-te XX wieku	Nie istnieje
40	Radzanów 70	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	Nie istnieje
41	Radzanów 79	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	
42	Radzanów 81	Dom drewniany (organistówka)	lata 20-te XX wieku	
43	Radzanów 83	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	
44	Radzanów 86	Dom drewniany	XIX/XX wiek	
45	Radzanów 87	Dom drewniany	XIX/XX wiek	Nie istnieje
46	Radzanów 108	Dom drewniany	XIX/XX wiek	Nie istnieje
47	Radzanów 109	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	Nie istnieje
48	Radzanów	Dzwonnica drewniana	I połowa XIX wieku	Numer rejestru: 493/A/57 z 23.03.1957, 96/A z 30.05.1972 oraz 124/A z 04.11.1981
49	Radzanów	Kościół parafialny p.w. św. Marcina	1807-1810, 1817-1820, restaurowany 1880, 1908-10	Numer rejestru: 493/A/57 z 23.03.1957, 96/A z 30.05.1972 oraz 124/A z 04.11.1981
50	Radzanów	Krzyż kamienny	1918 rok	
51	Ratoszyn 21	Dom drewniany	XIX/XX wiek	Nie istnieje
52	Ratoszyn 24	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	Nie istnieje
53	Ratoszyn 39	Dom drewniany	XIX/XX wiek	
54	Ratoszyn	Kapliczka murowana	z 1097 roku	
55	Rogalin 34	Dom drewniany	ok. 1920 roku	Nie istnieje
56	Rogalin 38	Dom drewniany	ok. 1880 roku	
57	Rogalin 83	Dom drewniany	początek XX wieku	Nie istnieje
58	Smardzew 20	Dom drewniany	początek XX wieku	Nie istnieje
59	Smardzew 32	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	
60	Smardzew	Kapliczka murowana	I ćwierć XX wieku	
61	Zacharzów 12	Dom drewniany	ok. 1920 roku	
62	Zacharzów 21	Dom drewniany	ok. 1920 roku	Nie istnieje
63	Żydy 2	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	Nie istnieje
64	Żydy 6	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	Nie istnieje
65	Żydy 8	Dom drewniany	I ćwierć XX wieku	Nie istnieje
66	Żydy 16	Dom z oborą drewniany-murowany	XIX/XX wiek	Nie istnieje

Tabela. Wykaz zabytków wpisanych gminnej ewidencji zabytków, położonych na terenie gminy Radzanów. Źródło: opracowanie własne.

9.2.8. Stanowiska archeologiczne.

Na terenie gminy Radzanów znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne, które są śladem działalności ludzkiej przeszłości. Wykaz stanowisk przedstawia tabela poniżej. Większość stanowisk to ślady osadnictwa z okresu średniowiecza i nowożytności. Stanowiska nie są obecnie zagrożone, a pochodzący z nich materiał zabytkowy jest nieliczny. Większość stanowisk znajduje się na terenach leśnych lub łąkowo-polnych.

I.p.	Miejscowość	Obszar AZP	Numer na obszarze	Numer stanowiska w miejscowości	Funkcja	Kultura	Chronologia
1	Błeszno	70-65	24	1	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze	XV wiek
					Ślad osadnictwa	-	Epoka kamienia – epoka żelaza
2	Błeszno	70-65	30	2	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze	XV wiek
3	Błeszno	70-65	31	3	Ślad osadnictwa	-	Pradzieje
4	Branica	70-65	32	3	Ślad osadniczy	-	Pradzieje
					Osada	-	Nowożytność
5	Branica	70-65	17	11	Osada	Łużycka	Epoka brązu – wcz. Epoka żelaza
					Osada	Wczesne średniowiecze	X-XII wiek
					Ślady osadnictwa	Późne średniowiecze – okres nowożytny	XV – XVI wiek
6	Branica	70-65	29	1	Osada	Wczesne średniowiecze	X-XIII wiek
7	Branica	70-65	29	2	Ślad osadnictwa	Wczesne średniowiecze	XII-XIII wiek
					Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	XV-XVI wiek
					Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	XVIII wiek
8	Bukówno	71-65	4	1	Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	-
					Osada	Wczesne średniowiecze	XIII wiek
9	Bukówno	71-65	5	2	Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	-
					Ślad osadnictwa	Wczesne średniowiecze	-
10	Bukówno	71-65	6	3	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze	-
					Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	-
11	Bukówno Kolonia	71-65	1	1	Ślad osadnictwa	Świdzka	Paleolit schyłkowy późny

					Ślad osadnictwa	Przeworska?	Starożytność
12	Bukówno Kolonia	71-65	2	2	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze	-
13	Bukówno Kolonia	71-65	3	3	Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	-
					Ślad osadnictwa	-	Starożytność
14	Czarnocin	71-64	9	1	Ślad osadnictwa	-	Starożytność
					Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	-
15	Czarnocin	71-64	10	2	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze	XIV-XV wiek
16	Czarnocin	71-64	11	3	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze?	-
17	Czarnocin	71-64	12	4	Osada		Epoka kamienia
					Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	
18	Czarnocin	71-64	13	5	Ślad osadnictwa	Łużycka	Epoka kamienia
					Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	-
19	Czarnocin	71-64	14	6	Ślad osadnictwa	-	Starożytność
20	Grotki	71-64	15	1	Osada	Wczesne średniowiecze - późne średniowiecze	XIII-XVI wiek
21	Grotki	71-64	18	2	Ślad osadnictwa	-	Epoka brązu
22	Grotki	71-64	17	3	Ślad osadnictwa	-	Epoka kamienia
					Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	-
23	Kadłubska Wola	71-65	18	1	Osada	Późne średniowiecze – okres nowożytny	-
24	Kadłubska Wola	71-65	19	2	Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	-
25	Radzanów	71-65	9	1	Grodzisko	Wczesne średniowiecze	X-XI wiek
26	Rogolin	71-65	17	1	Ślad osadnictwa	-	Epoka kamienia
27	Rogolin	71-65	20	2	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze	-
28	Rogolin	71-65	21	3	Ślad osadnictwa	Wczesne średniowiecze - późne średniowiecze	XIII-XIV wiek
29	Rogolin	71-65	22	4	Ślad	-	Starożytność

					osadnictwa		
30	Smardzew	71-65	10	1	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze	XIV-XV wiek
					Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	-
31	Smardzew	71-65	11	2	Ślad osadnictwa	-	Starożytność
32	Smardzew	71-65	12	3	Ślad osadnictwa	-	Paleolit
					Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	
33	Smardzew	70-65	19	4	Osada jednodworcza	Późne średniowiecze	XIV-XV wiek
					Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	XVII-XVIII wiek
34	Smardzew	70-65	20	5	Osada	Wczesne średniowiecze	XII-XIII wiek
					Osada jednodworcza	Późne średniowiecze – okras nowożytny	XV-XVII wiek
					Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	XVIII wiek
35	Smardzew	70-65	21	6	Wieś	Okres nowożytny	XVI wiek
36	Smardzew	70-65	28	7	Ślad osadnictwa	Wczesne średniowiecze	X-XII wiek
37	Włodzimierzów	71-65	7	1	Ślad osadnictwa	-	Starożytność
					Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	-
38	Włodzimierzów	71-65	8	2	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze	-
39	Wólka Kadłubska	71-65	13	1	Ślad osadnictwa	Wczesne średniowiecze - okres nowożytny	-
40	Zacharzów	70-65	25	1	Osada	Wczesne średniowiecze	X-XII wiek
					Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	XVIII wiek
41	Zacharzów	70-65	26	2	Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	XVII-XVIII wiek
					Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	XIX-XX wiek
42	Zacharzów	70-65	27	3	Ślad osadnictwa	Wczesne średniowiecze	XII-XIII wiek
					Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	XVI-XVIII wiek
43	Żydy	71-64	19	1	Ślad osadnictwa	Okres nowożytny	-
					Ślad osadnictwa	-	Starożytność

Tabela. Wykaz stanowisk archeologicznych położonych na terenie gminy Radzanów. Źródło: opracowanie własne.

9.2.9. Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Ze względu na charakter gminy należy zwrócić uwagę na istniejące na terenie gminy wartości kulturowe oraz na sformułowanie szczegółowych zaleceń konserwatorskich odpowiadających współczesnym trendom w tej dziedzinie. Na terenie gminy występują zidentyfikowane dobra kultury współczesnej, które zostały opisane w powyższych rozdziałach. Należy dążyć do podejmowania działań polegających na ochronie dziedzictwa kulturowego, w celu zminimalizowania zagrożeń dla substancji zabytkowej gminy, którymi m. in. są:

- brak infrastruktury technicznej na terenie zabytków,
- degradacja zabytków,
- zagrożenia inwestycjami o znaczącym wpływie na krajobraz otoczenia zabytków,
- brak restaurowania istniejących zidentyfikowanych i zachowanych zabytków.

10. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określenie przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych.

Audyt krajobrazowy województwa mazowieckiego przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Mazowieckiego nr 48/24 z dnia 26 marca 2024 r. obejmuje cały obszar województwa. Celem audytu jest identyfikacja krajobrazów występujących na terenie województwa i wskazanie krajobrazów priorytetowych, określenie cech charakterystycznych oraz ocena ich wartości, a także sformułowanie rekomendacji i wniosków mających służyć ich ochronie. W audycie krajobrazowym wskazuje się ponadto granice parków kulturowych, parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obiektów znajdujących się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszarów Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO lub obszarów i obiektów proponowanych do umieszczenia na tych listach. W obrębie krajobrazów priorytetowych wskazuje się także lokalne formy architektoniczne zabudowy.

Audyt krajobrazowy na terenie gminy Radzanów nie określa granic krajobrazów priorytetowych.

Na terenie gminy Radzanów występują dwa typy krajobrazów, leśny oraz wiejski, z których ten ostatni stanowi dominującą formę krajobrazu. Ze wskazanych typów wyodrębnione zostały podtypy, które bardziej szczegółowo opisują charakter krajobrazu gminy. Na terenie gminy Radzanów z krajobrazów leśnych zostały wyodrębnione podtypy z przewagą siedlisk borowych (3a) oraz lasowych (3b), natomiast z wiejskich podtypy: z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących małe pola (6c), z przewagą wielkoobszarowych sadów i plantacji (6f), z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim (6g). Dominującym podtypem jest wiejski z przewagą wielkoobszarowych sadów i plantacji, stanowi on około 67% powierzchni całej gminy.

Legenda

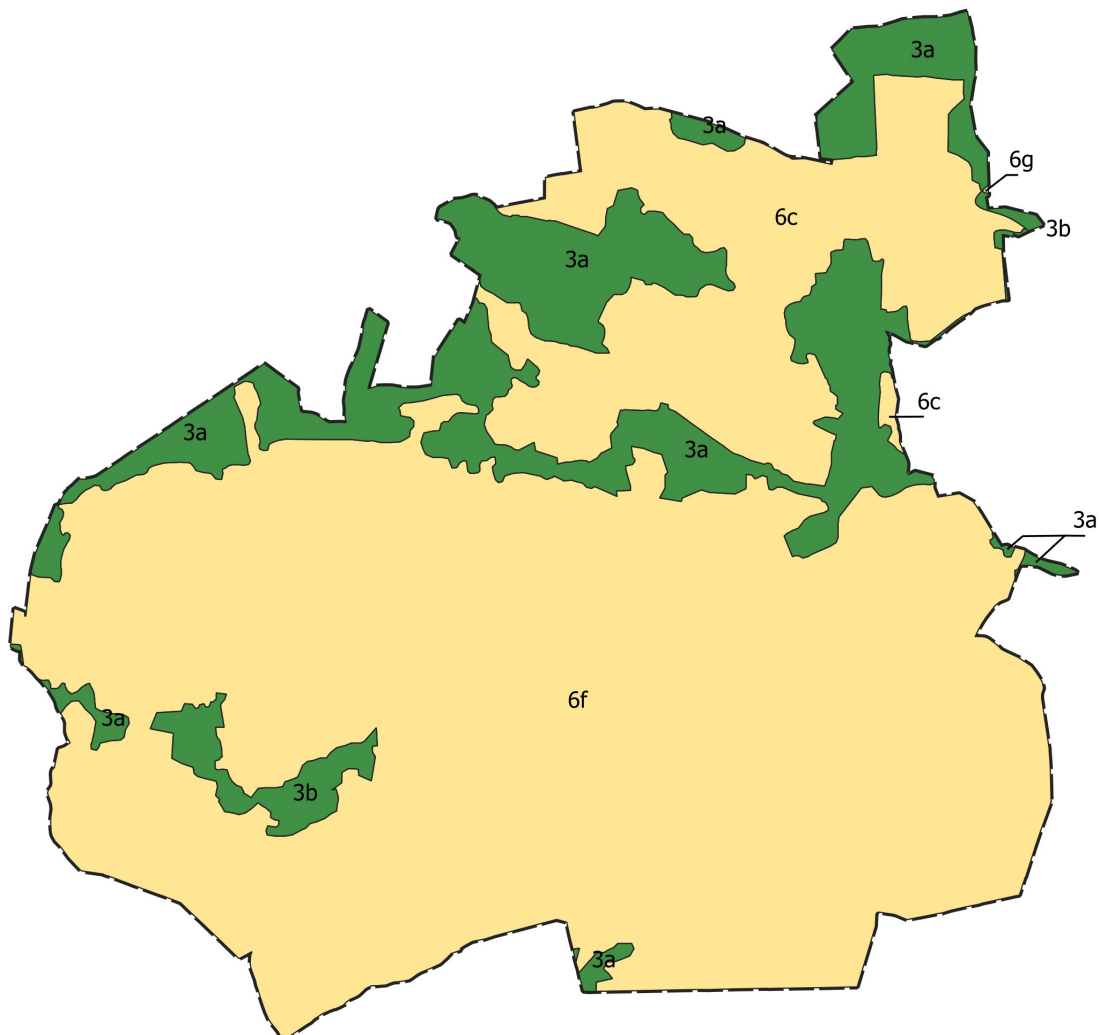
 granica gminy Radzanów

Zidentyfikowane krajobrazy w audycie:

- Leśne
- Wiejskie

Podtypy krajobrazów:

- 3a z przewagą siedlisk borowych
- 3b z przewagą siedlisk lasowych
- 6c z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących małe pola
- 6f z przewagą wielkoobszarowych sadów i plantacji
- 6g z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim

Rysunek 15: Zidentyfikowane krajobrazy na terenie gminy Radzanów.
Źródło: Audyt krajobrazowy województwa mazowieckiego.

Rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów występujących na terenie gminy Radzanów przedstawione zostały w tabeli poniżej:

Rekomendacje i wnioski dotyczące kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu:
Krajobraz wiejski, podtypy 6c, 6g, 6f
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, ▪ Ochrona terenów otwartych przed rozpraszaniem zabudowy, ▪ Realizacja inwestycji celu publicznego wyłącznie z uwzględnieniem walorów przyrodniczo-krajobrazowych, ▪ Utrzymanie dotychczasowego charakteru krajobrazu z zachowaniem charakterystycznych układów przestrzennych miejscowości, ▪ Ochrona przestrzeni rolnej oraz ograniczanie zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze, w szczególności gleb klas I-III, ▪ Zachowanie i ochrona wartości historyczno-kulturowych i krajobrazowych obszarów i obiektów zabytkowych, m.in. poprzez wspieranie prac konserwatorskich, rewitalizację obiektów i obszarów zabytkowych oraz kulturowych, a także adaptację obiektów zabytkowych do nowych funkcji , ▪ Ochrona i kształtowanie krajobrazu poprzez przeciwdziałanie dysharmonii, z uwzględnieniem obiektów i obszarów zabytkowych, a także kształtowanie estetyki przestrzeni, w tym podejmowanie tzw. "uchwał krajobrazowych", ▪ Współpraca samorządów i podejmowanie działań zwiększających wiedzę i świadomość mieszkańców oraz pracowników jst w zakresie utrzymania i ochrony zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, ▪ Wykorzystanie walorów krajobrazowych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji z poszanowaniem jakości krajobrazu, ▪ Ochrona walorów krajobrazowych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju, ▪ Ochrona jakości krajobrazu poprzez przeciwdziałanie dysharmonii i fragmentacji zachowaniem zwartej charakteru zabudowy nawiązującej do istniejących obiektów i otoczenia, ▪ Ograniczanie zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne.
Krajobraz leśny, podtyp 3b
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ograniczanie zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne, ▪ Prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej, ▪ Realizacja inwestycji celu publicznego wyłącznie z uwzględnieniem walorów przyrodniczo-krajobrazowych, ▪ Ochrona walorów krajobrazowych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju, ▪ Ochrona przestrzeni rolnej oraz ograniczanie zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze, w szczególności gleb klas I-III, ▪ Wykorzystanie walorów krajobrazowych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji z poszanowaniem jakości krajobrazu, ▪ Ochrona krajobrazu wraz z kształtowaniem estetyki przestrzeni, w tym podejmowanie tzw. "uchwał krajobrazowych", ▪ Współpraca samorządów i podejmowanie działań zwiększających wiedzę i świadomość mieszkańców oraz pracowników jst w zakresie utrzymania i ochrony zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. ▪ Ochrona jakości krajobrazu poprzez przeciwdziałanie dysharmonii i fragmentacji z zachowaniem zwartej charakteru zabudowy nawiązującej do istniejących obiektów i otoczenia
Krajobraz leśny, podtyp 3a
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ograniczanie zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne ▪ Prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej, ▪ Realizacja inwestycji celu publicznego wyłącznie z uwzględnieniem walorów przyrodniczo-krajobrazowych, ▪ Przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom stosunków wodnych,

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ochrona walorów krajobrazowych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju, ▪ Ochrona jakości krajobrazu poprzez przeciwdziałanie dysharmonii i fragmentacji z zachowaniem zwarteo charakteru zabudowy nawiązującej do istniejących obiektów i otoczenia, ▪ Ochrona przestrzeni rolniczej oraz ograniczanie zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze, w szczególności gleb klas I-III, ▪ Wykorzystanie walorów krajobrazowych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji z poszanowaniem jakości krajobrazu, ▪ Współpraca samorządów i podejmowanie działań zwiększających wiedzę i świadomość mieszkańców oraz pracowników jst w zakresie utrzymania i ochrony zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. ▪ Zachowanie i ochrona wartości historyczno-kulturowych i krajobrazowych obszarów i obiektów zabytkowych, m.in. poprzez wspieranie prac konserwatorskich, rewitalizację obiektów i obszarów zabytkowych oraz kulturowych, a także adaptację obiektów zabytkowych do nowych funkcji. ▪ Ochrona i kształtowanie krajobrazu poprzez przeciwdziałanie dysharmonii, z uwzględnieniem obiektów i obszarów zabytkowych, a także kształtowanie estetyki przestrzeni, w tym podejmowanie tzw. "uchwał krajobrazowych". 	
Rekomendacje w zakresie zadań mających na celu zachowanie dotychczasowego stanu lub doprowadzenie do stanu pożądanego, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu, w zakresie:	
Rozpoczęcia, kontynuacji lub zaniechania różnych form gospodarowania terenem, w tym działalności rolniczej, leśnej oraz gospodarki wodnej:	
Krajobraz wiejski, podtyp 6c	Krajobraz wiejski, podtyp 6g
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utrzymanie zadrzewień, enklaw leśnych i łąkowych, cieków i zbiorników wodnych, ▪ Zachowanie zwarteo charakteru zabudowy w jednostkach osadniczych, ▪ Rozwój indywidualnych odnawialnych źródeł energii z uwzględnieniem wpływu inwestycji na krajobraz. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie upraw w dobrej kulturze rolnej, ▪ Zachowanie i ochrona seminaturalnych siedlisk śródpolnych oraz trwałych użytków zielonych, ▪ Rozwój odnawialnych źródeł energii z uwzględnieniem wpływu inwestycji na krajobraz.
Krajobraz wiejski, podtyp 6f	Krajobraz leśny, podtypy 3a, 3b
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie upraw w dobrej kulturze rolnej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zaniechanie intensywnego rozwoju gospodarczego związanego z nadmierną eksploatacją zasobów środowiska przyrodniczego, ▪ Zapobieganie fragmentacji kompleksów leśnych i ochrona różnorodności biologicznej.
Zabiegów renaturalizacyjnych oraz zabiegów odnowy obiektów kultury materialnej:	
Krajobraz wiejski, podtyp 6c	Krajobraz wiejski, podtypy 6g, 6f
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utrzymanie naturalnej sukcesji ekologicznej na tereny nieużytkowane rolniczo, położone poza zwartą zabudową. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Umożliwienie naturalnej sukcesji ekologicznej na tereny porolne, nie objęte zabiegami agrotechnicznymi.
Krajobraz leśny, podtypy 3a, 3b	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Na dostępnych gruntach o niskiej przydatności dla rolnictwa umożliwienie sukcesji leśnej lub prowadzenie zalesień z wykorzystaniem rodzimych gatunków drzew, zgodnie z ich wymaganiami siedliskowymi. 	
Koordinacji działań podejmowanych dla osiągnięcia celów występujących na danym obszarze objętym formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, oraz form ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:	
Krajobraz wiejski, podtypy 6c, 6g, 6f	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie wszelkiej działalności w sposób zrównoważony, minimalizujący negatywne oddziaływania w stosunku do obiektów i obszarów podlegających ochronie, 	

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podejmowanie działań dla osiągnięcia celów dotyczących obszarów i obiektów chronionych, ▪ Zachowanie prawnych form ochrony zabytków oraz ustanawianie nowych form, ▪ Integracja działań podejmowanych przez różne instytucje odpowiedzialne za ochronę przyrody, zabytków oraz planowanie przestrzenne, oparta na współpracy, komunikacji, wymianie informacji i wiedzy oraz monitoringu wypracowanych wspólnie działań. 	
Krajobraz leśny, podtyp 3b	Krajobraz leśny, podtyp 3a
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podejmowanie działań dla osiągnięcia celów dotyczących obszarów i obiektów chronionych ▪ Integracja działań podejmowanych przez różne instytucje odpowiedzialne za ochronę przyrody, zabytków oraz planowanie przestrzenne, oparta na współpracy, komunikacji, wymianie informacji i wiedzy oraz monitoringu wypracowanych wspólnie działań, ▪ Ustanawianie form ochrony zabytków. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podejmowanie działań dla osiągnięcia celów dotyczących obszarów i obiektów chronionych, ▪ Zachowanie prawnych form ochrony zabytków oraz ustanawianie nowych form, ▪ Integracja działań podejmowanych przez różne instytucje odpowiedzialne za ochronę przyrody, zabytków oraz planowanie przestrzenne, oparta na współpracy, komunikacji, wymianie informacji i wiedzy oraz monitoringu wypracowanych wspólnie działań..
Konieczności podejmowania działań mających na celu utrzymanie dotychczasowej funkcji danego krajobrazu, w tym funkcji korytarzy ekologicznych:	
Krajobraz wiejski, podtyp 6g	Krajobraz wiejski, podtyp 6c
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utrzymanie systemów przyrodniczych o charakterze naturalnym lub półnaturalnym, pełniących istotne funkcje przyrodnicze i krajobrazowe, ▪ Rozwój mikro- i małej retencji wodnej poprzez m.in. zatrzymanie wód opadowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ochrona obszarów o korzystnych warunkach dla bytowania i migracji zwierząt, ▪ Zachowanie powiązań między istniejącymi siedliskami w celu ochrony bioróżnorodności, Przeciwdziałanie suszy na obszarach rolniczych poprzez stosowanie zabiegów ukierunkowanych na zatrzymanie lub spowolnienie odpływu wód.
Krajobraz wiejski, podtyp 6f	Krajobraz leśny, podtypy 3a, 3b
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utrzymanie systemów przyrodniczych o charakterze naturalnym lub półnaturalnym, pełniących istotne funkcje przyrodnicze i krajobrazowe, ▪ Przeciwdziałanie suszy na obszarach rolniczych poprzez stosowanie zabiegów ukierunkowanych na zatrzymanie lub spowolnienie odpływu wód. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ochrona obszarów o korzystnych warunkach dla bytowania i migracji zwierząt, ▪ Zachowanie powiązań między istniejącymi siedliskami w celu ochrony bioróżnorodności.

11. Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia, oraz zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z uniwersalnym projektowaniem.

11.1. Struktura społeczno-demograficzna gminy.

11.1.1. Demografia.

Łączna liczba ludności w całej gminie Radzanów według stanu na 2020 rok wynosiła 3 883 osoby. Na przestrzeni ostatnich kilku lat liczba ludności utrzymuje się na podobnym poziomie. Liczba mężczyzn (1 961 osób) przeważa nad liczbą kobiet (1 922 osób), co daje współczynnik maskulinizacji na poziomie 102. W strukturze ludnościowej osiągniętej wiek poprodukcyjny, współczynnik feminizacji odpowiada występującym w Polsce tendencjom demograficznym.

Średnia gęstość zaludnienia na terenie Gminy wynosiła ok. 47 osób na km².

Zmiany ludnościowe w poszczególnych latach przedstawia poniższe zestawienie:

rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba mieszkańców ogółem	3 864	3 916	3 908	3 917	3 901	3 880	3 892	3 898	3 893	3 887	3 883
kobiety	1 921	1 937	1 922	1 934	1 921	1 900	1 903	1 917	1 926	1 921	1 922
mężczyźni	1 943	1 979	1 986	1 983	1 980	1 980	1 989	1 981	1 967	1 966	1 961

Tabela. Struktura ludności w gminie Radzanów. Źródło: GUS.

Rysunek 16 Piramida płci i wieku. Źródło: GUS.

W gminie Radzanów 59,8% mieszkańców jest w wieku produkcyjnym, 21,3% mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i 18,9% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Ruch naturalny (31.12.2020 r.) :

Cała gmina	W liczbach bezwzględnych			
	Rok	urodzenia	zgony	Zgony niemowląt
2010	37	40	0	-3
2011	42	49	0	-7
2012	44	44	1	0
2013	42	44	1	-2
2014	28	46	0	-8
2015	45	56	0	-11
2016	49	41	1	8
2017	58	36	0	22
2018	44	41	0	3
2019	61	46	0	15
2020	49	36	0	13

Tabela. Ruch naturalny gminy Radzanów. Źródło: GUS.

Przyrost naturalny na terenie gminy Radzanów od 2016 jest dodatni, występuje przewaga liczby urodzeń nad liczbą zgonów. Obecnie przyrost naturalny wynosi 13. Najniższy przyrost naturalny został odnotowany w 2015 r. i wynosił – 11. Najbardziej korzystna sytuacja w zakresie ruchu naturalnego występowała w roku 2017 oraz w roku 2019. Obserwowany jest stopniowy spadek liczby ludności, spowodowany odpływem ludności do większych ośrodków miejskich.

Migracje wewnętrzne ludności na pobyt stały (31.12.2020 r.):

	W liczbach bezwzględnych:		
	2010	2015	2020
Saldo migracji	-6	-16	-25
Saldo migracji wewnętrznych	-7	-16	-25
Zameldowania w ruchu wewnętrznym	34	28	11
Wymeldowania w ruchu wewnętrznym	41	44	36
Saldo migracji zagranicznych	1	0	0
Zameldowania z zagranicy	1	0	0
Wymeldowania za granicę	0	0	0

Tabela. Migracje na pobyt stały. Źródło: GUS.

Na terenie gminy Radzanów wskaźnik migracji wewnętrznych na pobyt stały ulega wahaniom. Liczba osób wyjeżdżających z Gminy posiada przewagę w stosunku do liczby osób napływających na jej teren. W 2020 roku saldo migracji wynosiło -25, zarejestrowano 11 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 36 wymeldowań. Systematyczny spadek wartości salda migracji oznacza trend polegający na tym, że coraz więcej osób wymeldowuje się z gminy.

Zestawienie liczby mieszkańców w poszczególnych obrębach Gminy:

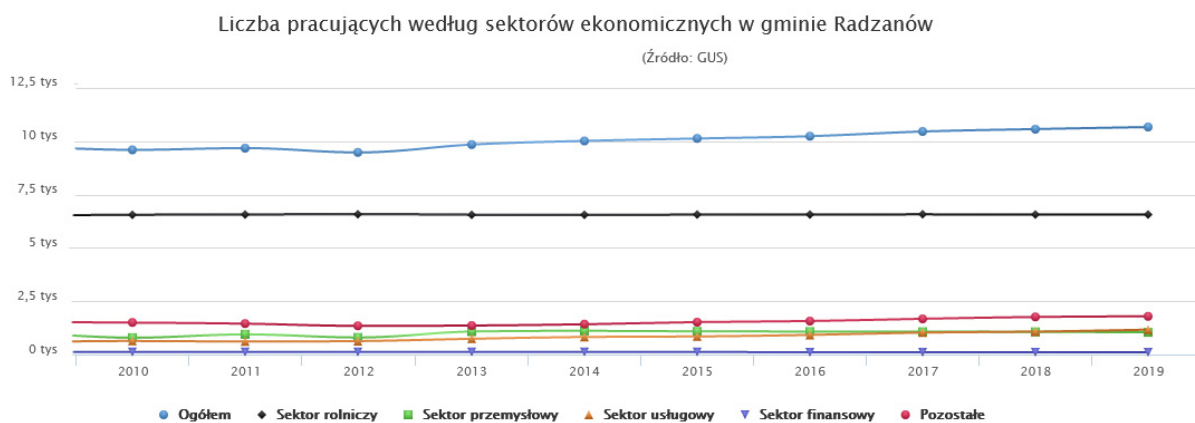
L.p.	Obręby	Liczba mieszkańców poszczególnych latach		
		2018	2019	2020
1.	Błeszno	254	252	255
2.	Branica	226	228	229
3.	Bukówno	408	410	402
4.	Czarnocin	278	274	268
5.	Grotki	208	206	205
6.	Kadłubska Wola	267	266	265
7.	Kozłów	114	118	120
8.	Młodynie Dolne	214	208	205
9.	Młodynie Górne	295	289	289
10.	Ocieść	195	199	204
11.	Podlesie Podgórze	138	139	135
12.	Radzanów	353	351	346
13.	Ratoszyn	166	167	171
14.	Rogolin	358	349	350
15.	Smardzew	174	172	173
16.	Zacharzów	170	173	171
17.	Żydy	78	79	76

Tabela. Zestawienie liczby ludności w poszczególnych obrębach. Źródło: Raport o stanie gminy 2020.

Największym obrębem pod względem liczby ludności w 2020 roku był Rogolin, natomiast drugim Radzanów.

11.1.2. Zatrudnienie.

Według sektorów ekonomicznych w gminie Radzanów najwięcej osób aktywnych zawodowo mieszkańców zajmuje się rolnictwem, około 61,5% osób pracujących. W sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) pracuje 10,9% osób aktywnych zawodowo, 9,8% pracuje w przemyśle i budownictwie, natomiast 0,9% w sektorze finansowym.

Rysunek 16: Liczba pracujących według sektorów ekonomicznych w gminie Radzanów.

Źródło: portal Polska w Liczbach.

Według rejestru REGON, w 2020 roku na terenie gminy Radzanów zarejestrowane były 204 podmioty gospodarki narodowej, w tym 155 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W gminie Radzanów obserwuje się systematyczny wzrost podmiotów prowadzących działalność. Według podziału na klasy wielkości znacznie przeważają mikro-przedsiębiorstwa (0-9 zatrudnionych). Spośród wszystkich zarejestrowanych podmiotów, aż 196 jest mikro-przedsiębiorstwami. Osoby fizyczne, które prowadzą działalność gospodarczą głównie zajmują się budownictwem (52 podmioty).

Z analizy powyższych danych wynika, że gmina Radzanów ma dogodne uwarunkowania związane pracą i zatrudnieniem w sektorze rolnictwa i leśnictwa, transportu i gospodarki magazynowej, przetwórstwa, handlu hurtowego i detalicznego oraz budownictwie. Jest to zgodne z polityką przestrzenną gminy i należy dążyć do rozwoju gminy w tych kierunkach.

Bezrobocie w gminie Radzanów w 2020 roku wynosiło 7,3%. Liczba bezrobotnych w granicach gminy Radzanów na przestrzeni ostatnich 10-ciu lat spadła. Największa liczba osób pozostających bez pracy występowała w 2012 r., kiedy stopa bezrobocia wynosiła 17%. Od tego czasu tendencja ta ulegała zmniejszaniu do 2018 roku, kiedy stopa bezrobocia osiągnęła najniższą wartość, wynoszącą 6,0%. Od tego roku zauważalny jest trend wzrostowy, w 2020 r. stopa bezrobocia wynosił 7,3 %.

Stopa bezrobocia na terenie gminy Radzanów zarejestrowani wg płci (31.12.2020 r.):

rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem [%]15,6	13,2	15,6	17,0	15,2	12,2	10,8	9,3	7,3	6,0	6,8	7,3

Tabela. Stopa bezrobocia w latach 2010 – 2020 w gminie Radzanów. Źródło: GUS

Do głównych przyczyn bezrobocia na terenie powiatu i gminy można wskazać rosnące wymagania inwestorów świadczących wyspecjalizowane usługi w zakresie kwalifikacji zawodowych, brak wystarczającego wsparcia dla rozwoju sektora gospodarczego w celu utworzenia i utrzymania nowych miejsc pracy oraz brak zaradności społecznej (niechęć do doksztalcania się i zmiany kwalifikacji zawodowych, brak chęci znalezienia zatrudnienia poza miejscem zamieszkania). Na terenie gminy bezrobocie na przestrzeni ubiegłych lat spadało, aczkolwiek może to być związane ze wzrostem bezrobotnych niezarejestrowanych. W celu ochrony przed wzrostem bezrobocia należy bezwzględnie aktywować nowe tereny z przeznaczeniem dla prowadzenia usług i produkcji oraz wprowadzić programy wspierające rozwój rolnictwa na terenie gminy.

11.1.3. Struktura usługowa.

Miejscowość Radzanów stanowi główny ośrodek usługowy gminy. Znajdują się tu sklepy, bank, punkty usługowe, placówka zdrowia oraz siedziba Urzędu Gminy. Pozostałe miejscowości mają w swojej strukturze usługi podstawowe, przeważnie w formie obiektów handlowych, ewentualnie usług oświaty lub sakralnych.

Do usług podstawowych na terenie gminy Radzanów można zaliczyć, m.in:

- 1) usługi z zakresu ochrony zdrowia:
 - a) Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Radzanowie,
 - b) Punkt apteczny.
- 2) usługi z zakresu kultury i pomocy społecznej:
 - a) Gminna Biblioteka Publiczna w Radzanowie,
 - b) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
 - c) Świetlica wiejska: w Radzanowie
- 3) Usługi oświaty:
 - a) Publiczna Szkoła Podstawowa im. D. F. Czachowskiego w Bukównie,
 - b) Publiczna Szkoła Podstawowa im. J. Korczaka w Czarnocinie,
 - c) Publiczna Szkoła Podstawowa im. H. Sienkiewicza w Rogolinie,
- 4) usługi z zakresu handlu, gastronomii i inne:
 - a) sklepy spożywczo-przemysłowe,
 - b) stacja paliw,
 - c) myjnia samochodowa samoobsługowa.

W Radzanowie zlokalizowane są także sklepy specjalistyczne związane z produkcją rolną. Jest to, m.in.: sprzedaż artykułów do produkcji rolnej oraz firmy związane z pozyskiwaniem i oferowaniem asortymentu produktów rolno-spożywczych. Zapewniona jest także pomoc weterynaryjna.

Gmina znana jest przede wszystkim z upraw papryki. Wraz gminą Potworów, Klwów i Przytyk tworzy największe zagłębie upraw i produkcji papryki na skalę subregionu radomskiego i kraju. Liczbę tuneli z uprawą papryki na obszarze gminy szacuje się od 3500 do 4000 sztuk rocznie. Największa koncentracja uprawy występuje w środkowej i południowozachodniej części gminy, w obrębach Czarnocin, Grotki, Bukówno, Ocieść, Podlesie, Radzanów. Obecnie wciąż zauważalny jest przyrost liczby producentów papryki. W związku z powyższym liczba tuneli wzrasta średnio o 20% rocznie.

Struktura usługowa gminy jest dobrze rozwinięta, zaspokaja lokalne potrzeby mieszkańców. W celach rozwoju należy aktywować tereny pod działalność usługową w poszczególnych obrębach, które pozwoliłyby na rozwój funkcji oraz wprowadzenie nowych form usługowych na teren gminy. W związku z rolniczym charakterem obszaru zakłada się dalszą możliwość rozwoju usług związanych ze sprzedażą produktów rolnych oraz związanych z przetwórstwem mięsnym.

Należy zauważyć, że na terenie gminy Radzanów nie ma obiektu zapewniającego opiekę osobom starszym, tj.: placówki pielęgnacyjno-opiekuńczej, co w przypadku dalszego, znacznego wzrostu liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym należy uwzględnić w strukturze rozwoju gminy.

11.1.4. Obiekty przemysłowe, składowe oraz infrastrukturalne.

Na terenie gminy Radzanów działa kilka zakładów produkcyjnych, aczkolwiek nie występują duże ośrodki produkcyjne, które stanowiłyby miejsce zatrudnienia dla dużej liczby lokalnej społeczności. W obszarze gminy zlokalizowane są, m.in.: tartak, w ramach którego funkcjonują również usługi stolarskie. Ponadto wyróżnić można usługi dekarские, sklep z oponami i felgami oraz sklep odzieżowy.

Do największych producentów na terenie Gminy zalicza się, m.in.:

- 1) DREW-BUD P.U.H. Robert Taczanowski (tartak i obróbka drewna, Zacharzew);
- 2) PSB – skład budowlany;
- 3) P.P.H.U.B. FORMAT Kamil Krawczyk (Rogolin);
- 4) Agro Małek Marta Małek (Hurtownia owoców i warzyw, Czarnocin);
- 5) Unipapryka Sp. z o.o. (Hurtownie owoców i warzyw, Czarnocin);
- 6) Tomasz Tarnowski Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe (stal: wyroby hutnicze i przetworzone, Czarnocin);
- 7) Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe Feniks Kazimierz Gajda I Krzysztof Pruszkiewicz sp. j. (Radzanów);
- 8) Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe Korycki Grzegorz (Stacje Paliw, Radzanów);
- 9) „Agro-Pol” Przedsiębiorstwo-Handlowo-Usługowe Nowacki Zbigniew (art. i sprzęt ogrodniczy, Radzanów);
- 10) Eko-Pak Radzanów s.c. Augustyniak J., Kołaczek P. (Radzanów);
- 11) o bag F. U. H. Barbara Pękacka (magazyn, hurtownia, Radzanów).

Na terenie gminy funkcjonują zakłady mechaniki samochodowej, mieszczące się w Młodyniach Dolnych, Radzanowie, Branicy oraz Smardzewie.

W związku z rolniczym charakterem gminy Radzanów, a w szczególności rozwiniętym sektorem owocowo-warzywnym, w jej granicach administracyjnych istnieje wiele zakładów zajmujących się skupem oraz przetwórstwem owoców i warzyw. W gminie występują również ekologiczne gospodarstwa zajmujące się produkcją owoców i warzyw, a w szczególności papryki i truskawek, co wpływa na promocję gminy.

11.2. Infrastruktura społeczna.

11.2.1. Oświata.

Na terenie Gminy zlokalizowane są następujące placówki oświatowe:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. D. F. Czachowskiego w Bukównie
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. J. Korczaka w Czarnocinie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. H. Sienkiewicza w Rogolinie,
- Niepubliczne przedszkole „Wesoła Kraina” w Rogolinie (zakończenie działalności na terenie gminy końcem sierpnia 2020 r.).

Na terenie gminy Radzanów nie ma placówek kształcenia ponadpodstawowego. Młodzież z terenu Gminy ma możliwość kształcenia się na poziomie ponadpodstawowym w szkołach położonych na terenie powiatu biało-brzeskiego oraz w placówkach szkolnictwa wyższego, m.in.: na terenie województwa mazowieckiego.

Lp	Szkoła	Rok szkolny 2018/2019		Rok szkolny 2019/2020		Rok szkolny 2020/2021	
		Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
1.	Publiczna Szkoła Podstawowa im. D. F. Czachowskiego w Bukównie	118	9	108	9	113	9
	w tym kl. 0	21	1	15	1	24	1
2.	Publiczna Szkoła Podstawowa im. J. Korczaka w Czarnocinie	98	10	100	10	96	10
	w tym kl. 0	27	2	36	2	28	62
3.	Publiczna Szkoła Podstawowa im. H. Sienkiewicza w Rogolinie	299	17	239	13	255	12
	w tym kl. Gimnazjalne	52	3	0	0	0	0
	w tym kl. 0	33	2	38	2	62	3

Ogółem:	515	36	447	32	464	31
---------	-----	----	-----	----	-----	----

Tabela. Liczba uczniów i oddziałów w poszczególnych szkołach w gminie Radzanów, w określonym roku szkolnym. Źródło: Raport o stanie gminy 2019, 2020, 2021.

W gminie Radzanów według stanu na 2020 r. łącznie było 464 uczniów. Liczba uczniów gimnazjów na przestrzeni ostatnich kilku lat malała, aż do osiągnięcia poziomu zero ze względu na przeprowadzona w 2016 r. reformę systemu oświaty, w ramach której zrezygnowano z gimnazjalnego poziomu edukacji. Spowodowało to wzrost liczby osób na podstawowym poziomie edukacji, przede wszystkim ze względu na wydłużenie okresu edukacji na tym etapie.

W sierpniu 2020 roku swoją działalność zakończyło Niepubliczne przedszkole „Wesoła Kraina” w Rogolinie, do którego uczęszczały dzieci w wieku 2,5-5 lat.

Dzieci w wieku przedszkolnym w latach 2010-2020:

Dzieci w wieku przedszkolnym wg wieku	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba dzieci	21	25	25	25	24	25	25	25

Tabela. Liczba dzieci w przedszkolu na terenie gminy Radzanów. Źródło: GUS, Raport o stanie gminy 2019, 2020, 2021.

11.2.2. Administracja.

Na terenie gminy funkcję administracyjną sprawuje Urząd Gminy w Radzanowie.

Poza tym na terenie gminy zlokalizowane są następujące urzędy i instytucje:

- Urząd Stanu Cywilnego, Radzanów,
- „Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej”, Radzanów,
- Rzymsko-Katolicka Parafia pw. Św. Marcina w Radzanowie, Radzanów,
- „Poczta Polska” S.A. Filia Urzędu Poczтового FUP Wyśmierzyce, Radzanów,
- Bank Spółdzielczy w Białobrzegach Oddział w Radzanowie, Radzanów.

oraz służby interwencyjne:

- „Ochotnicza Straż Pożarna” w Radzanowie,
- „Ochotnicza Straż Pożarna” w Ratoszynie,
- „Ochotnicza Straż Pożarna” w Grotkach,
- „Ochotnicza Straż Pożarna” w Czarnocinie,
- „Ochotnicza Straż Pożarna” w Bukównie,
- „Ochotnicza Straż Pożarna” w Młodynie Górne,
- „Ochotnicza Straż Pożarna” w Młodynie Dolne,
- „Ochotnicza Straż Pożarna” w Kadłubskiej Woli,
- „Ochotnicza Straż Pożarna” w Branicy,
- Posterunek Policji w Radzanowie, Radzanów.

11.2.3. Kultura.

Na terenie gminy Radzanów istnieją placówki i z zakresu kultury, są to:

- Gminna Biblioteka Publiczna, Radzanów,
- Świetlice wiejskie: w Żydach, Grotkach, Bukównie.

Gminna Biblioteka Publiczna znajduje się w budynku Urzędu Gminy w Radzanowie. W swoich zasobach posiada ponad 11 tys. woluminów książek i 160 audiobook-ów. W bibliotece zarejestrowanych było 450 czytelników. Biblioteka dysponuje również 4 stanowiskami komputerowymi oraz dostępem do szerokopasmowego Internetu. Użytkownicy biblioteki korzystają bezpłatnie z zasobów Internetu. W ramach działalności biblioteki zostały zorganizowane liczne wydarzenia kulturalne m.in. spotkanie autorskie dla dzieci, warsztaty plastyczne robienia ozdób świątecznych, konkursy plastyczne oraz fotograficzne, wystawy okolicznościowe, akcje czytelnicze.

Na terenie gminy działa również Lokalny Ośrodek Wiedzy i Edukacji, który posiada bogatą ofertę szkoleniową przeznaczoną dla osób dorosłych.

11.2.4. Turystyka i rekreacja.

Gmina Radzanów posiada tereny atrakcyjne pod względem turystyki i rekreacji z powodu występowania wysokich walorów przyrodniczych i krajobrazowych, opisanych w powyższych rozdziałach. Do atrakcji turystycznych należy zaliczyć liczne elementy środowiska przyrodniczego: tereny leśne, rzeki, w szczególności rzeka Pierzchniankę, i mniejsze cieki oraz antropogenicznego: zabytki architektury i budownictwa.

Rozwój gospodarczy obszaru przebiega zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju, a tym samym zasoby środowiska naturalnego stanowią cenny element wpływający na rozwój regionu i jego funkcji agroturystycznej oraz turystyczno - rekreacyjnej. Charakter gminy świadczy o dużym udziale gospodarstw rolnych w lokalnej gospodarce. W zakresie rozwoju przedsiębiorczości dominującym sektorem są drobni przedsiębiorcy, których działalność nie wpływa negatywnie na stan środowiska naturalnego.

W celu rozwoju turystyki należy wyznaczyć trasy rowerowe i piesze. Należy także utworzyć bazę noclegową i gastronomiczną, w postaci gospodarstw agroturystycznych i letniskowych.

11.3. Rolnictwo.

Podstawową funkcją terenów wiejskich jest produkcja rolna stanowiąca o rozwoju techniczno-gospodarczym Gminy. W stanie własności przeważają prywatne użytków rolnych. W gminie głównie rozwinęła się uprawa papryki. Krajobraz rolniczy stanowią tunele foliowe, w których uprawiane są sadzonki.

Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego na terenie gminy Radzanów wynosi 4,17 ha. Dzięki występowaniu żyznych gleb, gmina ma charakter typowo rolniczy. Głównie na terenie gminy rozwija się uprawa papryki. Największa koncentracja tuneli foliowych, w których uprawiana jest papryka, występuje w środkowej i południowo-zachodniej części gminy, w obrębach Czarnocin, Grotki, Bukówno, Ocieść, Podlesie oraz Radzanów.

Wyszczególnienie	Powierzchnia (w ha)	Udział w ogólnej powierzchni gminy [%]
Użytki rolne	6 378,39	77,23
W tym:		
Grunty orne	5 173,30	62,64
Sady	3 26,47	3,95
Łąki	7 44,30	9,01
Pastwiska	1 34,32	1,63
Lasy	1 416,45	17,15
Zadrzewienia i zakrzewienia	54,34	0,66
Grunty orne zabudowane	194,90	2,36
Pozostałe grunty	214,92	2,60
OGÓŁEM	8259,00	100,00

Tabela. Struktura użytkowania gruntów w gminie Radzanów. Źródło: dane pozyskane z Urzędu Gminy.

W gminie zauważa się systematyczny wzrost liczby producentów papryki oraz liczby tuneli foliowych do jej uprawy.

Uwarunkowania wynikające ze stanu istniejącego:

1. Korzystne położenie w kontekście komunikacyjnym: droga krajowa, drogi powiatowe (udogodnienie transportu).
2. Duże zasoby ziemi użytkowanej rolniczo.
3. Użytki rolne klasy III, IIIa, IIIb stanowią ok. 23 % gminy. Zwarte kompleksy gleb klasy IV stanowią 41% użytków rolnych. Są to gleby, które posiadają bardzo dobre warunki do produkcji rolnej.
4. Położenie w korzystnych warunkach lokalnych dla upraw o dużych wymaganiach siedliskowych, w tym dla roślin ciepłolubnych - uprawy ogrodnicze, w tym warzywa pod osłonami.
5. Uregulowane stosunki wodne
6. Położenie w rejonie ukształtowanego kierunku produkcji o znaczeniu krajowym i międzynarodowym – uprawa papryki pod osłonami tuneli foliowych.
7. Możliwość rozwoju rolnictwa ekologicznego.
8. Możliwość rozwoju i promocji lokalnych produktów spożywczych.

11.4. Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z uniwersalnym projektowaniem.

Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami należy do obowiązków podmiotów publicznych oraz odbywa się poprzez stosowanie uniwersalnego projektowania albo racjonalnych uprawnień. Należy uwzględnić potrzeby osób ze szczególnymi potrzebami w prowadzonej oraz planowanej działalności oraz dążyć do usuwania barier architektonicznych, cyfrowych i informacyjno-komunikacyjnych, a także zapobiegać ich powstawaniu.

Należy mieć na uwadze minimalne wymagania służące zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, m.in.:

- zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków,
- instalację urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych,
- zapewnienie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy,
- zapewnienie wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego,
- zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób, obsługę z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się lub przez wykorzystanie zdalnego dostępu online do usługi tłumacza przez strony internetowe i aplikacje,
- instalację urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia,
- zapewnienie, na wniosek osoby ze szczególnymi potrzebami, komunikacji z podmiotem publicznym w formie określonej w tym wniosku.

12. Zagrożenie bezpieczeństwa ludności i jej mienia.

Na obszarze gminy nie ma zakładów zaliczonych do zakładów o zwiększonym ryzyku (ZZR) lub dużym ryzyku (ZDR) wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, zgodnie z kryteriami ilościowo-jakościowymi określonymi w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

W gospodarce przestrzennej gminy należy stosować następujące zasady służące zabezpieczeniu potrzeb obrony cywilnej:

1. w budynkach produkcyjnych, usługowych, użyteczności publicznej i mieszkalnych – należy na etapie sporządzania planów realizacyjnych przewidzieć schrony i ukrycia.
2. w rejonach budownictwa jednorodzinnego należy przewidywać ukrycia typu II wykonane w podpiwniczeniach budynków przez mieszkańców we własnym zakresie w okresie podwyższonej gotowości obronnej państwa.
3. Bez względu na typ zabudowy zarezerwować należy tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej (7,5 l na osobę/ dobę). Odległość studni od budynków mieszkalnych lub zgrupowań

ludności powinna wynosić najwyżej 800 m.

4. Istniejące studnie powinny być zabezpieczone przed likwidacją i przystosowane do sprawnego uruchomienia i eksploatacji w sytuacjach kryzysowych.

5. Oświetlenie zewnętrzne (ulice, zakłady pracy) należy przystosować do zaciemniania i wygaszenia.

6. Należy uwzględnić system alarmowania i powiadamiania mieszkańców w wypadku zagrożeń poprzez syreny alarmowe przyjmując promień słyszalności syreny do 300 m.

7. Układ projektowanych i modernizowanych dróg i ulic powinien spełniać następujące warunki:

- szerokość ulicy powinna umożliwić ewentualne zagruzowanie,

- powinny być połączenia z traktami przelotowymi – zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia.

8. Należy wyznaczyć trasy przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi.

9. Wszelkie projektowane na obszarze gminy obiekty o wysokości równej i większej od 50 m n.p.t. oraz każdorazowo przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę należy zgłaszać do Sił Powietrznych RP.

10. Należy zachować istniejące lub projektowane obiekty obrony cywilnej.

13. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy.

13.1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.

Analizy ekonomiczne

Zgodnie z „Wieloletnią Prognozą Finansową na lata 2022-2032” gmina Radzanów planuje w 2022 roku przeznaczenie części pieniędzy na wydatki związane z wynagrodzeniami i składami od nich naliczanych oraz na zadania inwestycyjne. W poniższej tabeli, zgodnie z danymi GUS zaprezentowano wysokość dochodów oraz wydatków budżetu gminy na 1 mieszkańca.

rok	2018	2019	2020
Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	4 899,85	5 390,59	5 788,11
Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	4 854,33	5 311,96	5 363,47

Tabela. Dochody oraz wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca w latach 2018 – 2020. Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Wybrane wydatki i dochody budżetu gminy w %:

rok	wydatki w %			dochody w %		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Rolnictwo i łowiectwo	991,5 tys.	1,0 mln	623,0 tys.	481,1 tys.	567,8 tys.	496,5 tys.
Transport i łączność	726,8 tys.	126,9 tys.	410,5 tys.	232,4 tys.	0	118,0 tys.

Gospodarka mieszkaniowa	252,4 tys.	295,1 tys.	295,1 tys.	35,1 tys.	26,8 tys.	24,6 tys.
Administracja publiczna	2,1 mln	2,4 mln	2,2 mln	54,0 tys.	56,4 tys.	171,4 tys.
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	278,4 tys.	164,8 tys.	169,4 tys.	83,3 tys.	12,4 tys.	20,0 tys.
Oświata i wychowanie	6,7 mln	8,1 mln	7,8 mln	302,0 tys.	1,2 mln	1,2 mln
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	546,9 tys.	663,3 tys.	578,1 tys.	208,8 tys.	221,0 tys.	233,9 tys.
Edukacyjna opieka wychowawcza	64,9 tys.	115,1 tys.	207,4 tys.	61,7 tys.	109,3 tys.	197,0 tys.
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	491,4 tys.	653,1 tys.	783,6 tys.	260,8 tys.	407,5 tys.	381,4 tys.
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	153,1 tys.	300,3 tys.	219,8 tys.	31,6 tys.	40,0 tys.	61,8 tys.
Kultura fizyczna	4,0 tys.	6,5 tys.	157,9 tys.	0	0	95,0 tys.
Ochrona zdrowia	36,9 tys.	37,5 tys.	41,3 tys.	0	0	0

Tabela. Struktura dochodów i wydatków budżetu gminy Radzanów według działów. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Analizując powyższe dane zwraca się uwagę, że gmina wydatkuje środki przede wszystkim z zakresu oświaty i wychowania oraz administracji publicznej.

W związku z powyższymi danymi, należy przyjąć, że gmina w sposób realny planuje wydatki, jednakże realizacja inwestycji, bez pozyskania środków zewnętrznych oraz inwestorów prywatnych, nie jest w stanie (w sposób efektywny), zagwarantować w pełni wykonania zaplanowanych zadań w zakresie infrastruktury zarówno technicznej jak i społecznej.

Mając na uwadze powyższe, należy zagwarantować środki na cele podnoszenia jakości przestrzeni zurbanizowanej poprzez modernizację istniejących budynków oraz infrastruktury technicznej.

Analizy środowiskowe:

W celu określenia potrzeb i możliwości rozwojowych gminy w kontekście strefy przyrodniczej, w oparciu o dostępne dokumenty, określono stan środowiska na terenie gminy.

Zgodnie z analizą zdiagnozowano oraz zinterpretowano silne i słabe strony oraz zagrożenia dla Gminy Radzanów.

Silne strony:

- korzystne położenie geograficzne,
- walory krajobrazowe wynikające z ukształtowania terenu,
- brak obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz podtopieniami,
- dobry stan chemiczny i ilościowy JCWPd,
- duża ilość terenów leśnych,
- rosnąca liczba instalacji fotowoltaicznych.

Słabe strony:

- słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna,
- niska świadomość społeczeństwa w zakresie ochrony środowiska.

Zagrożenia dla środowiska:

- nielegalne wysypiska śmieci (składowanie odpadów w lasach),
- zwiększenie wykorzystania plastiku,
- degradacja środowiska, zanieczyszczenie wód wskutek niewłaściwego rozwoju rolnictwa,
- działalność istniejącej fermy drobiu w Młodyniach Dolnych.

Biorąc pod uwagę warunki przyrodnicze, występowanie obszarów prawnie chronionych oraz obecne zainwestowanie terenów, a także stopień zaawansowania rolnictwa, na terenie gminy nie występują potencjalne konflikty między rozwojem funkcji rolniczych i inwestycyjnych, a wymogami przepisów odrębnych w zakresie ochrony środowiska.

Należy dążyć do sukcesywnej rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na obszarach zurbanizowanych, na terenach gdzie ona nie występuje.

Analizy społeczne:

W kontekście strefy społecznej gminy Radzanów ma następujące silne i słabe strony. Zgodnie z analizą zdiagnozowano oraz zinterpretowano również szanse dla gminy.

Silne strony:

- dodatni przyrost naturalny,
- dobry poziom nauczania w szkołach,
- bezpieczeństwo mieszkańców,

- rozwinięta infrastruktura sportowa i rekreacyjna,
- rozwinięta kultura lokalna,
- działalność społeczna m.in. Koła Gospodyń Wiejskich, Gminna Bibliotek Publiczna,
- organizowanie wydarzeń kulturalnych.

Słabe strony:

- brak przestrzeni publicznych,
- mała różnorodność świadczonych usług,
- ujemne saldo migracji,
- odpływ młodych ludzi do większych miast.

Szanse:

- podniesienie poziomu infrastruktury,
- zbudowanie dobrej jakościowo sieci drogowej,
- rozwój różnego rodzaju usług,
- podejmowanie działań w zakresie polityki społecznej nastawionej na pomoc osobom starszym oraz z niepełnosprawnością,
- rozwój alternatywnych źródeł energii.

13.2. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego.

Zgodnie z prognozami demograficznymi przeprowadzonymi przez GUS, w powiecie białobrzeskim będzie postępował kryzys demograficzny. Prognoza demograficzna do 2050 roku wskazuje spadek liczby ludności i zmienność struktur demograficznych. Zgodnie z prognozą demograficzną liczba ludności powiatu do 2050 roku zmniejszy się w stosunku do 2020 roku o ok. 13% mieszkańców. W poniższych tabelach zamieszczono prognozowaną demografię zmian struktury społecznej:

rok	ludność powiatu ogółem w wieku					
	ogółem	przedprodukcyjnym*	produkcyjnym	mobilnym	niemobilnym	poprodukcyjnym
2020	33 191	6 494	20 805	12 709	8 096	5 892
2025	32 791	6 121	20 288	11 697	8 591	6 382
2030	32 279	5 528	20 078	10 849	9 229	6 673
2035	31 616	5 162	19 630	9 852	9 778	6 824
2040	30 795	4 791	19 029	8 941	10 088	6 975

2045	29 853	4 481	17 838	8 393	9 445	7 534
2050	28 779	4 198	16 385	7 837	8 548	8 196
* wiek przedprodukcyjny - 0 do 17 lat			Wiek emerytalny		mężczyźni	kobiety
wiek produkcyjny - od 18 lat do wieku emerytalnego			2020	67	62	
wiek mobilny - od 18 do 44 lat			2025	67	63,25	
wiek niemobilny - od 45 lat do wieku emerytalnego			2030	67	64,5	
wiek poprodukcyjny - powyżej wieku emerytalnego			2035	67	65,75	
			2040	67	67	
			2045	67	67	
			2050	67	67	

Tabela. Prognoza demograficzna do 2050 r. w powiecie białobrzeskim. Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Zgodnie z wyżej przedstawionymi danymi do roku 2050, nastąpi zmniejszenie ilości mieszkańców powiatu oraz nastąpi wzrost osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze społecznej, co jest zjawiskiem niekorzystnym. Należy dążyć do stworzenia warunków dobrego rozwoju wykorzystując uwarunkowania lokalne, aby stworzyć perspektywę rozwoju obszaru oraz godnych warunków życia (należy rozwijać infrastrukturę społeczną, tworzyć miejsca pracy oraz wspierać gospodarkę, w tym sektor prywatny).

rok	ludność gminy Radzanów ogółem w wieku					
	ogółem	przedprodukcyjnym*	produkcyjnym	poprodukcyjnym	kobiety	mężczyźni
2020	3 843	816	2 318	709	1 882	1 961
2021	3 835	808	2 315	712	1 876	1 959
2022	3 828	797	2 321	710	1 872	1 956
2023	3 822	783	2 327	712	1 868	1 954
2024	3 818	778	2 315	725	1 865	1 953
2025	3 812	770	2 327	715	1 861	1 951
2026	3 807	763	2 324	720	1 858	1 949
2027	3 803	750	2 322	731	1 855	1 948
2028	3 798	752	2 295	751	1 853	1 945
2029	3 788	751	2 275	762	1 847	1 941
2030	3 781	744	2 260	777	1 844	1 937

Tabela. Prognozowana zmiana liczby mieszkańców na terenie gminy Radzanów. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Prognoza ludności gmin na lata 2020-2030 (opracowanie eksperymentalne), zrealizowana przez GUS, ze względu na dużą zmienność współczynników demograficznych w czasie w poszczególnych gminach, została sporządzona do 2030 roku. Jej wyniki przedstawiają

ogólnokrajową tendencje spadkowa w zakresie liczby ludności, w szczególności w gminach oddalonych od dużych ośrodków miejskich przyciągających nowych mieszkańców i siłę roboczą. W gminie Radzanów będzie następował stopniowy spadek liczby ludności. W 2030 r. przewiduje się, że liczba mieszkańców Gminy wyniesie **3 781 osoby**.

Znaczny udział w spadającej liczbie ludności ma migracja ludności do ośrodków o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, jakimi są Warszawa i Radom.

13.3. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy.

Budżet gminy jest zbilansowany. Polityka finansowa prowadzona jest w sposób harmonijny oraz jest dostosowana do rzeczywistych możliwości.

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym zaspokajanie zbiorowych potrzeb lokalnego społeczeństwa należy do zadań własnych gminy. Rozwój infrastruktury technicznej jest jedną z kategorii, która jest zadaniem własnym gminy. Zadania własne z zakresu infrastruktury technicznej można podzielić na następujące kategorie:

- wodociągi oraz zaopatrzenie w wodę,
- kanalizacja, oczyszczania ścieków komunalnych,
- odbiór odpadów komunalnych,
- likwidacja wysypisk odpadów
- zaopatrzenie w energię,
- budowa i utrzymanie dróg gminnych,
- edukacja wynikająca z ustawy o samorządzie gminnym.

Zgodnie z powyższym, gmina realizuje zadania publiczne w celu zaspokojenia potrzeb swoich mieszkańców, odpowiadając tym samym za zapewnienie jakości oraz warunków życia lokalnemu społeczeństwu.

Gminy mają możliwość następujących źródeł finansowania inwestycji infrastrukturalnych:

- dochody własne gminy,
- subwencje,
- dotacje celowe,
- dotacje celowe z funduszy celowych,
- kredyty i pożyczki,
- obligacje komunalne,
- środki ze źródeł pozabudżetowych na zadania własne,
- źródła finansowania ze środków zewnętrznych.

Dochody własne powiększone o subwencje to podstawowe źródła pozyskiwania przez gminy środków pieniężnych. Dochody własne są kształtowane poprzez władze gminy. Wysokość wpływów z tytułu subwencji zależy od czynników, na które gmina nie ma wpływu, w związku z czym może utrudnić projektowanie inwestycji w dłuższym okresie.

W myśl ustawy o finansach publicznych, gminy mogą zaciągać kredyty i pożyczki oraz emitować papiery wartościowe, m.in.: na finansowanie wydatków nie znajdujących pokrycia w planowanych dochodach budżetowych.

Przedsięwzięcia inwestycyjne z zakresu infrastruktury technicznej, zapisane w dokumentach planistycznych nie są możliwe do zrealizowania w ciągu jednego roku, dlatego też powinny być rozważane w perspektywie dłuższej niż jeden rok oraz ujmowane w kolejnych „Wieloletnich Prognozach Finansowych Gminy Radzanów”.

Należy dążyć do uzupełniania zabudową działek budowlanych pomiędzy istniejącą zabudową, aby ograniczać zjawisko rozpraszania się zabudowy. W celu efektywnego finansowania wykonania sieci komunikacyjnej oraz infrastruktury zarówno technicznej, jak i społecznej dla nowej zabudowy należy pozyskać środki od inwestorów prywatnych oraz dotacje od organów zewnętrznych.

13.4. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę jest obowiązkowym elementem w dokumencie jakim jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, konieczność sporządzania została nałożona ustawą o rewitalizacji (Dz. U. 2021 poz. 485) z dnia 9 października 2015 r. Na podstawie przeprowadzonych analiz ekonomicznych, środowiskowych, społecznych, prognoz demograficznych oraz możliwości finansowych gminy formułuje się maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy. Następnie szacuje się chłonność, położonych na terenie gminy, obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy. Następnie porównuje się maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę oraz sumę powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy.

13.4.1. Maksymalne w skali gminy Radzanów zapotrzebowanie na nową zabudowę.

Metodyka sporządzanego bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę została opracowana na podstawie art. 10 ust. 5-7 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Ustawa nie określa jednoznacznie metod sporządzania bilansu ani niezbędnych materiałów wyjściowych, ograniczając się jedynie do sprecyzowania procedury sporządzania opracowania i sposobu interpretowania wyników analizy. Ze względu na zróżnicowany zasób materiałów, jakimi dysponują poszczególne gminy, sposób opracowywania bilansu powinien być dostosowany do dostępnych materiałów. Założeniem jest taki dobór materiałów, aby uzyskać jak najbardziej rzetelny obraz potrzeb i możliwości rozwoju gminy. Sposób obliczania danych wskaźników przedstawiono w poszczególnych rozdziałach opracowania.

Wśród uwarunkowań wynikających z potrzeb rozwoju gminy należy wymienić następujące czynniki:

1. Występowanie pustych terenów luk w istniejącej zabudowie, które stanowią potencjał do uzupełnienia, w nawiązaniu do ulicowego charakteru obecnego budownictwa (zabudowa zwarta).
2. Dążenie do wzrostu powierzchni użytkowej przypadającej na 1 mieszkańca.
3. Słaby rozwój infrastruktury warunkuje konieczność rozbudowy zasilania w media i odprowadzania ścieków.
4. Należy dążyć do rozwoju i modernizacji rolnictwa w celu wzrostu gospodarczego oraz wzrostu standardów na terenie gminy.
5. Należy dążyć do poprawy struktury agrarnej (scalania użytków rolnych).
6. Należy dążyć do rozwoju produkcji (w tym związanej z rolnictwem) i usług na terenie gminy w celu stworzenia nowych miejsc pracy.
7. Dążyć do zmiany średniej wartości wielkości gospodarstw rolnych w celu podniesienia wydajności produkcji.
8. Intensywniej wykorzystywać tereny zainwestowane oraz należy przeprowadzić rehabilitację obszarów zdewastowanych poprzez kierowanie na nie ruchu inwestycyjnego.

Wśród uwarunkowań wynikających z możliwości rozwoju gminy należy wymienić:

1. Korzystne warunki rozwoju funkcji rolnej - użytki rolne stanowią najistotniejszy komponent walorów gminy i powinny być kształtowane w powiązaniu z produkcją rolną.
2. Dogodne warunki do rozwoju rolnictwa (rolniczy charakter gminy) w oparciu o większe gospodarstwa rolne.
3. Aktywizowanie rozwoju produkcji (w tym związanej z rolnictwem) – a także w związku z tym związany rozwój ekonomiczny gminy.
4. Warunki do powstawania zakładów produkcyjnych w branży rolno-spożywczej.
5. Rozwój handlu, usług oraz produkcji.
6. Promocja turystyczna w oparciu o unikatowe środowisko przyrodnicze oraz charakterystyczny produkt – paprykę.
7. Rozwój terenów rekreacyjno – sportowych jako dopełnienie funkcji bytowych na terenie gminy.
8. Działania proekologiczne w sferze energetyki ciepłej.

W niniejszych rozważaniach przyjęto następujący podział zabudowy na podstawowe funkcje wynikające z uwarunkowań gminy Radzanów, uwzględniono podział na:

- tereny zabudowy mieszkaniowej,
- tereny zabudowy usługowej: w tym tereny zabudowy usługowej oraz usług sportu i rekreacji,
- tereny zabudowy produkcyjnej: w tym tereny zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury,
- tereny zabudowy produkcji rolnej: w tym tereny wielkotowarowej produkcji rolnej oraz tereny produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodnictwa.

Na podstawie przeprowadzonych analiz ekonomicznych, środowiskowych i społecznych, przy uwzględnieniu prognozy demograficznej oraz możliwości finansowych gminy, przewiduje się maksymalne zapotrzebowanie gminy na nową zabudowę do 2050 r. Ich szacunek oparty jest

o pewne przyjęte założenia opisane poniżej, inne dla każdego rodzaju przeznaczenia.

Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę zostało opracowane z podziałem na funkcję zabudowy, które występują na terenie gminy Radzanów, a jej wartości zostały wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy co jest zgodne z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym art. 10 ust. 5 pkt 1.

Przeanalizowano powierzchnię użytkową zabudowy dla poszczególnej funkcji oraz zmiany jakie zaszły w ostatnich kilku latach. Biorąc pod uwagę przyjętą politykę funkcjonalno-przestrzenną gminy, prognozę demograficzną oraz konieczność zapewnienia należytych warunków bytu i rozwoju poprzez tworzenie nowych miejsc pracy w sektorze usług oraz przemysłu i produkcji, poprzez rozszerzenie infrastruktury technicznej, jak również uwzględniając zmiany jakie zachodzą w powierzchniach użytkowych w poszczególnych rodzajach zabudowy wyznaczono zapotrzebowanie na nową zabudowę.

Lp.	Funkcja	Zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy
1.	Tereny zabudowy mieszkaniowej	7,68
2.	Tereny zabudowy usługowej	3,12
3.	Tereny zabudowy produkcyjnej	6,24
4.	Tereny zabudowy produkcji rolnej	149,76
	RAZEM:	166,80

*Tabela. Zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy.
Źródło: opracowanie własne.*

Szczegółowe uzasadnienie oraz wyliczenia w kwestii zapotrzebowania na nowe powierzchnie użytkowe poszczególnych przeznaczeń terenów zostało przedstawione w poniższych rozdziałach.

13.4.2. Zapotrzebowanie na nową powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej.

Maksymalne zapotrzebowania na zabudowę mieszkaniową uzależnione jest od prognoz liczby ludności w określonym horyzoncie czasowym. Potrzeba wprowadzenia nowych terenów zabudowy mieszkaniowej liczona jest poprzez powierzchnie użytkową. Według danych pozyskanych z GUS liczba mieszkań oddanych do użytkowania na przestrzeni lat 2015 – 2020 ma tendencje wzrostowe, a co za tym idzie można zauważyć zwiększenie zasobów mieszkaniowych w gminie Radzanów.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba mieszkań	1096	1096	1103	1108	1122	1127
Przeciętna powierzchnia	93,3	93,3	93,4	93,5	93,8	94,1

użytkowa mieszkań (m ²)						
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na osobę (m ² /os)	26,4	26,3	26,4	26,6	27,1	27,3
Liczba ludności	3 880	3 892	3 898	3 893	3 887	3 883
Łączna powierzchnia użytkowa mieszkań	102 432	102 359,6	102 907,2	103 553,8	105 337,7	106 005,9

Tabela. Zasoby mieszkaniowe w latach 2015 - 2020. Źródło: portal Polska w liczbach.

Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w roku 2020, w gminie Radzanów to 141,40 m². Natomiast przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na osobę wynosi 27,3 m². W perspektywie od roku 2015 można zauważyć tendencję wzrastającą. W Polsce ww. wskaźnik wynosi 32,0 m². Gminie Radzanów sukcesywnie dąży do zwiększenia wskaźnika przeciętnej powierzchni użytkowej. Na przestrzeni lat 2015 – 2020 nastąpił znaczny wzrost ww. wskaźnika w odniesieniu zarówno do gminy Radzanów, jak i całego terenu Polski. Średnio wskaźnik podnosi się o ok. 2,2 % rocznie, zatem w roku 2030 można spodziewać się wielkości około 36,4 m² przypadającej na 1 mieszkańca, a w 2050 roku 45,0 m² (opracowanie własne na podstawie danych z GUS). Na przestrzeni lat można zauważyć wzrost zamożności rodzin, zmianę modelu rodziny oraz podniesienie standardów, z czego wynika prawdopodobieństwo dalszych wzrostów powierzchni użytkowej i konieczność wprowadzenia nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową.

Biorąc pod uwagę powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej należy wyznaczyć do roku 2050 zapotrzebowane na powierzchnię mieszkalną, która wynosi **5,91 ha**. **Powierzchnia ta (oznaczona w poniższym wzorze jako PM) wynika z następujących wyliczeń:**

$$PM = \left(\text{prognozowana liczba ludności} \times \frac{\text{średni wskaźnik pow. mieszkania}}{\text{osobę}} \right) - \text{istniejące zasoby mieszkaniowe}$$

$$PM = (3\,669 \times 45,0) - 106\,005,9 = 165\,105 - 106\,005,9 = 59\,099,1 \text{ ha} = 5,90991 \text{ m}^2 \sim \mathbf{5,91 \text{ m}^2}$$

Ustawodawca dopuścił, podczas wyliczenia zapotrzebowania na zabudowę mieszkaniową, niepewność procesów rozwojowych wyrażającą się możliwością zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz nie więcej niż o 30%, zatem zapotrzebowanie na nową funkcję zabudowy mieszkaniowej szacuje się na **7,68 ha powierzchni użytkowej**.

13.4.3. Zapotrzebowanie na nową powierzchnię użytkową zabudowy usługowej.

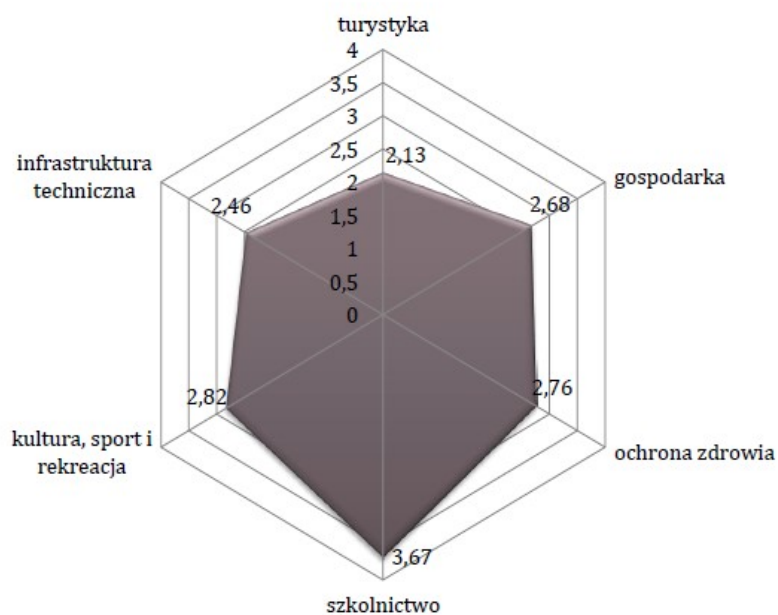
Dostęp do usług podstawowych powinien być zapewniony wszystkim mieszkańcom. Stanowią one niezwykle ważną gałąź gospodarki, wpływającą na tworzenie nowych miejsc pracy oraz poprawę jakości życia mieszkańców. Szczególnie ważne jest zapewnienie dostępu do usług na obszarach wiejskich, poprawiając tym samym komfort życia mieszkańców. Aktualnie tereny usługowe mają potencjał do rozwoju, gdyż brakuje ich w poszczególnych obrębach na terenie gminy. Na terenie gminy Radzanów znajdują się ośrodki wiejskie, w których nie występuje zabudowa usługowa, są to: Błeszno, Branica, Czarnocin, Kadłubska Wola, Kozłów, Młodynie Dolne, Młodynie Górne, Polesie Podgórze, Ratoszyn, Smardzew, Zacharzów, Żydy. W wymienionych obrębach jeżeli występują budynki usługowe, stanowią funkcję towarzyszącą zabudowie mieszkaniowej, która jest funkcją dominującą. Ośrodkami, które pełnią funkcję usługową jest Radzanów, Bukówno i Rogolin. Wskazane miejscowości posiadają szczególne uwarunkowania do rozwoju funkcji usługowej.

	2019	2020	2021
Budynki związane z działalnością gospodarczą	5 834,48 m ²	5 689,68 m ²	5 980,68 m ²
Grunty związane z działalnością gospodarczą	45 724,96 m ²	45 376,96 m ²	48 081,96 m ²

Tabela. Zmiany w powierzchni budynków oraz gruntów związanych z działalnością gospodarczą.

Z powyższej tabeli wynika, iż od roku 2019 systematycznie przybywa budynków związanych z działalnością gospodarczą, w perspektywie czasowej 2019 – 2021 przybyło również gruntów związanych z działalnością gospodarczą. W przypadku budynków związanych z działalnością gospodarczą przybywa rocznie 217,9 m² powierzchni, w przypadku gruntów w zakresie czasowym 2019 – 2021 przybyło 2357 m² powierzchni, szacunkowo można przyjąć, iż rocznie przybywa 1178,5 m² powierzchni gruntów związanych z działalnością gospodarczą. Biorąc pod uwagę obliczony wskaźnik przyrostu powierzchni gruntów związanych z działalnością gospodarczą, przy utrzymaniu obecnego trendu przyrostu do 2030 roku zapotrzebowanie na tereny usługowe wyniosłoby 12 963,5 m², natomiast do 2050 wyniosłoby 23 570 m².

Branża usługowo – handlowa posiada predyspozycje do rozwoju w związku z produkcją papryki. Na potrzeby Strategii Rozwoju Gminy Radzanów na lata 2022 – 2032 przeprowadzono badanie ankietowe, podczas którego mieszkańcy gminy oceniali poszczególne bloki tematyczne. Mimo dobrej oceny obszaru związanego z kulturą, sportem i rekreacją, mieszkańcy wskazali niewystarczającą ofertę spędzania wolnego czasu dla dorosłych i seniorów. Respondenci średnio ocenili dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej, jak również dostęp do handlu i usług.

Rysunek 17: Badanie ankietowe - Średnia ocena poszczególnych bloków tematycznych. Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Radzanów na lata 2022 - 2032.

Podsumowując zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową, biorąc pod uwagę dalszy wzrost gospodarczy gminy, możliwość rozwoju istniejącej zabudowy usługowej oraz rozwój nowych obiektów usługowych, usług kultury, sporty i rekreacji należy prognozować do 2050 roku wzrost zapotrzebowania na powierzchnie usługowe, które według obliczeń z użyciem trendu przyrostu wynosi **23 570 m², tj. 2,4 ha**. Przyjęty średnioroczny wzrost powierzchni użytkowej terenów usługowych jest wartością uśrednioną, która nie uwzględnia współczesnych i przyszłych czynników wpływających na rozwój i zapotrzebowanie na tereny usługowe. Standardy projektowe nie określają maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę usługową. Ilość terenów przeznaczonych pod tę zabudowę nie wiąże się bezpośrednio z liczbą mieszkańców. Wpływ na rozwój funkcji usługowej ma m.in. polityka gminy, dostępność komunikacyjna, atrakcyjność gminy, co może zachęcić inwestorów do lokowania w danym miejscu swoich przedsięwzięć.

Ponieważ ustawodawca dopuścił niepewność procesów rozwojowych wyrażającą się możliwością zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz nie więcej niż o 30%, zatem zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową funkcji usługowej szacuje się na **3,12 ha powierzchni użytkowej**.

13.4.4. Zapotrzebowanie na nową powierzchnię użytkową zabudowy produkcyjnej.

Istniejąca zabudowa produkcyjna w gminie Radzanów związana jest głównie z obróbką tj. pakowaniem papyryki, której rozwój wciąż jest prognozowany. Głównie zabudowa produkcyjna znajduje się na pograniczu obrębu Radzanów oraz Rogolin. Do zabudowy produkcyjnej zalicza się

stacje benzynowe, stacje obsługi pojazdów, bazy transportowe. Zabudowa produkcyjne może również występować w postaci warsztatów, które również sprawdzą się w bliskim sąsiedztwie ciągów komunikacyjnych. Rozwój gospodarczy gminy oraz rozwój terenów produkcyjnych warunkowany mógłby być bliskim położeniem od dużego ośrodka miejskiego jakim jest Radom. Ponadto rozwój wzmacnia przebiegająca przez zachodnią część droga krajowa nr 48. W przyszłości można spodziewać się przyrostu zapotrzebowania na tereny produkcyjne, przemysłowe, składów i infrastruktury z uwagi na utworzenie w powiecie białobrzeskim Podstrefy Białobrzegi w ramach Tarnobrzesckiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN, w związku z czym wzrośnie zainteresowanie terenami inwestycyjnymi również w gminie Radzanów. Prognozuje się również wzrost zapotrzebowania na tereny przeznaczone pod farmy fotowoltaiczne, w wyniku wzrostu zainteresowania odnawialnymi źródłami energii. Standardy projektowe nie określają maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę produkcyjną. Ilość terenów przeznaczonych pod tę zabudowę nie wiąże się bezpośrednio z liczbą mieszkańców. Wpływ na rozwój funkcji produkcyjnej ma m.in. polityka gminy, dostępność komunikacyjna, atrakcyjność gminy, co może zachęcić inwestorów do lokowania w danym miejscu swoich przedsiębiorstw.

Zgodnie z wynikami z przeprowadzonej ankiety na potrzeby Strategii Rozwoju Gminy Radzanów na lata 2022 – 2032 w gminie brakuje terenów różnego rodzaju zabudowy produkcyjnej, co skutkuje brakiem miejsc pracy oraz brakiem możliwości rozwoju zawodowego. Respondenci zauważyli potrzebę promocji Gminy, w celu uzyskania inwestorów. Ankietowani na pytanie z czym chcieliby aby utożsamiano gminę w roku 2032, wskazali że z gminą rolniczą – gdzie produkowana jest zdrowa żywność wysokiej jakości oraz z gminą przedsiębiorczą, atrakcyjną dla inwestorów tworzących nowe miejsca pracy.

Odpowiedź	%
z gminą rolniczą – gdzie produkowana jest zdrowa żywność wysokiej jakości,	28,1%
z gminą przedsiębiorczą, atrakcyjną dla inwestorów tworzących nowe miejsca pracy,	26,6%
z gminą zapewniającą dostęp do wysokiej jakości edukacji w szkołach podstawowych,	22,3%
z gminą zapewniającą dostęp do wysokiej jakości usług społecznych,	13,7%
z gminą ekologiczną dbającą o środowisko naturalne i estetykę otoczenia,	4,3%
z gminą dbającą o swoją historię (dbałość o miejsca pamięci, upamiętnianie rocznic historycznych związanych z gminą, wytyczone szlaki spacerowe, spacerowe po najciekawszych zakątkach gminy),	4,3%
z czymś innym	0,7%

Rysunek 18: Odpowiedzi na pytanie „Z czym chciałby/chciałaby Pan/i aby utożsamiano gminę Radzanów w 2032 roku. Źródło: Strategii Rozwoju Gminy Radzanów na lata 2022 - 2032.

Aktualnie tereny produkcyjne posiadają **48 201,3 m² (4,8 ha)** powierzchni. Przede wszystkim gmina dąży do rozwoju pod względem rolniczym. Dlatego z uwagi na ochronę gruntów i chęć rozwoju gospodarstw ekologicznych do obliczeń powierzchni użytkowej zabudowy produkcyjnej przyjmuje się dopuszczoną przez ustawodawcę niepewność procesów rozwojowych wyrażającą się możliwością zwiększenia zapotrzebowania (w tym przypadku istniejącej zabudowy) w stosunku do wyników analiz nie więcej niż o 30%, zatem zapotrzebowanie na nową funkcję produkcyjną szacuje się na **6,24 ha powierzchni użytkowej**.

13.4.5. Zapotrzebowanie na nową powierzchnię użytkową zabudowy produkcji rolnej

Gmina Radzanów jest jedną z czterech gmin subregionu radomskiego, która słynie z uprawy papryki. Uprawa papryki rozwija się intensywnie i dynamicznie, czemu sprzyjają dobrej żyzności gleby, tj. gleby klas III. W gminie znajdują się charakterystyczne dla tego regionu tunele foliowe o średniej powierzchni 240 m². Liczbę tuneli na obszarze gminy szacuje się od 3500 do 4000 sztuk rocznie. Zauważalny jest ciągły i systematyczny przyrost producentów papryki. Liczba tuneli wzrasta średnio o 20 % rocznie w całym przytyckim regionie uprawy papryki, w skład którego wchodzi gminy: Przytyk, Potworów, Radzanów, Klwów, Wyśmierzyce. (Dane pozyskane z Strategii Rozwoju Powiatu Białobrzeskiego). Ponadto na terenie gminy gospodarstwa rolne znajdują się również gospodarstwa ekologiczne zajmujące się produkcją owoców i warzyw. Strategia Rozwoju Gminy Radzanów na lata 2022 – 2032 również jako jeden z celów strategicznych wskazuje stworzenie konkurencyjnej gospodarki lokalnej wspierającej rolnictwo i przedsiębiorczość.

Biorąc pod uwagę dane pochodzące ze strategii szacuje się, że powierzchnia zajmowana przez tunele to obecnie około 84 ha – 96 ha. Zgodnie z powyższymi danymi w gminie Radzanów szacuje się przyrost tuneli o 4% rocznie, tj. około 140 - 160 sztuk tuneli. Co w perspektywie do 2030 roku oznacza około 5600 sztuk tuneli, czyli 129,6 ha powierzchni przeznaczonej pod uprawę papryki, natomiast do 2050 roku 8 800 sztuk tuneli, tj. 211,2 ha.

W związku z powyższym można obliczyć średnie zapotrzebowanie na nową powierzchnię użytkową zabudowy produkcji rolnej. (tj. Prognozowana powierzchnia przeznaczona pod uprawę papryki – istniejące zasoby)

211,2 ha – 96 ha = **115,2 ha powierzchni użytkowej**

Ustawodawca dopuścił, podczas wyliczenia zapotrzebowania na zabudowę produkcji rolnej niepewność procesów rozwojowych wyrażającą się możliwością zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz nie więcej niż o 30%, zatem zapotrzebowanie na nową funkcję zabudowy mieszkaniowej szacuje się na **149,76 ha powierzchni użytkowej**.

13.4.6. Szacowana chłonność obszarów gminy Radzanów.

Oszacowanie chłonności jest kolejnym etapem sporządzania bilansu. Poprzez pojęcie chłonności obszarów rozumie się liczbę mieszkańców jaką może pomieścić dany teren, z uwzględnieniem przeznaczenia terenu oraz określonych wskaźników zabudowy, jak również aktualny stan zagospodarowania przestrzennego. W analizie są uwzględniane obszary o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Z uwagi na brak wyjaśnienia w przepisach prawnych powyższego pojęcia, zdefiniowano następujące warunki, które powinny zostać w większości spełnione, żeby teren mógł zostać zdefiniowany jako obszar o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno- przestrzennej: dostęp do sieci komunikacyjnej, do infrastruktury technicznej tj. wodociągowej, elektroenergetycznej, kanalizacyjnej, sąsiedztwo zabudowy – gęstość zabudowy.

Poniższa tabela przedstawia powierzchnię obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej w granicach poszczególnych jednostek osadniczych, jakimi są obręby.

Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej ogółem [ha]	
Obręby	Powierzchnia obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej
	[ha]
Błeszno	16,37
Branica	15,62
Bukówno	51,49
Czarnocin	25,36
Grotki	10,75
Kadłubska Wola	28,63
Kozłów	10,99
Młodynie Dolne	17,40
Młodynie Górne	26,47
Ocieść	20,54
Podlesie Podgórze	13,11
Radzanów	46,01
Ratoszyn	18,89
Rogolin	42,13
Smarzew	16,37
Zacharzów	19,52
Żydy	21,64
RAZEM	401,29

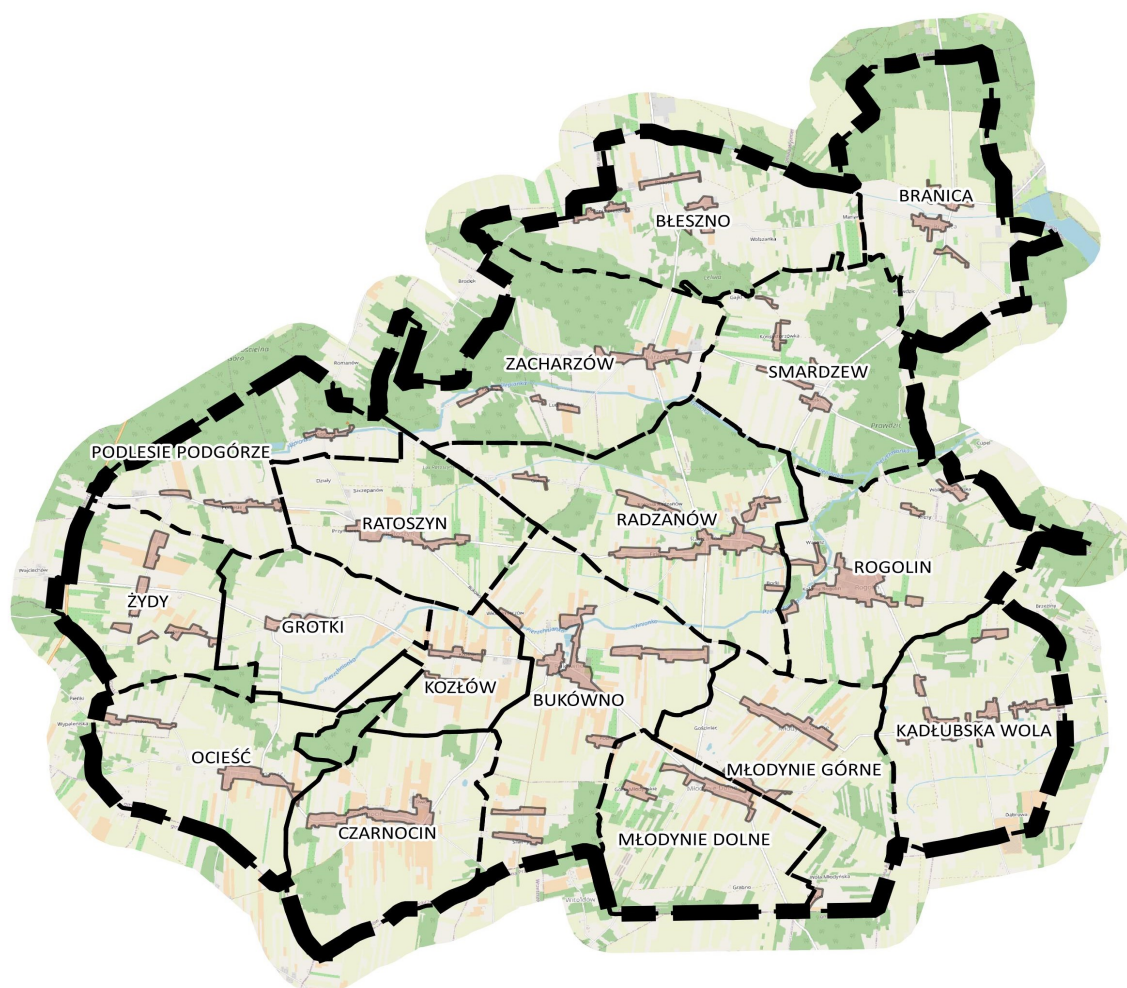
Tabela. Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej w granicach jednostki osadniczej [ha]. Źródło: Opracowanie własne.

W pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej w granicach poszczególnych jednostek osadniczych znajdują się tzw. „luki w zabudowie”. Są to miejsca wolne od zabudowy, puste przestrzenie jednak znajdujące się w zwartej zabudowie. Luki w tkance wiejskiej odgrywają ważną rolę w przeciwdziałaniu niekontrolowanemu rozwojowi obszarów wiejskich i rozlewaniu się zabudowy. Dzięki lukom zabudowy istnieje możliwość dogęszczania istniejącej już zabudowy. Poniższa tabela prezentuje powierzchnię luk w zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej z podziałem na jednostki osadnicze.

Powierzchnia luk w zwartej strukturze funkcjonalno - przestrzennej z podziałem na jednostki osadnicze	
Obręby	Powierzchnia luk w zabudowie
	[ha]
Błeszno	6,19
Branica	3,97
Bukówno	18,68
Czarnocin	6,35
Grotki	2,53
Kadłubska Wola	10,91
Kozłów	4,09
Młodynie Dolne	6,23
Młodynie Górne	9,83
Ocieść	6,09
Podlesie Podgórze	6,13
Radzanów	15,96
Ratoszyn	5,7
Rogolin	20,95
Smardzew	3,52
Zacharzów	11,1
Żydy	11,22
RAZEM	149,45

Tabela. Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej w granicach jednostki osadniczej [ha]. Źródło: Opracowanie własne.

Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno - przestrzennej na terenie gminy Radzanów

Rysunek 19: Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno - przestrzennej.
Źródło: opracowanie własne.

Dla terenów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej wyznaczono chłonność. Zgodnie z poniższą tabelą wskazano powierzchnię brutto dla terenów przeznaczonych pod poszczególne rodzaje zabudowy. Do przeliczenia terenów przeznaczonych pod zabudowę na powierzchnię netto wykorzystano szacunkowo przyjęte procenty powierzchni zabudowy dla każdego rodzaju zabudowy, dla zabudowy mieszkaniowej założono 40% powierzchni zabudowy; dla zabudowy usługowej 60%, dla zabudowy produkcyjnej 80%, natomiast dla zabudowy produkcji rolnej 70%. W celu przeliczenia wartości netto na powierzchnię użytkową terenów pod nową zabudowę wykorzystano przyjętą dla poszczególnych terenów maksymalną wysokość zabudowy, tj. średnią liczbę kondygnacji, która dla zabudowy mieszkaniowej została ustalona na 2 kondygnacje, natomiast dla pozostałych rodzajów zabudowy na 1 kondygnację. Powyżej opisane działania zostały zobrazowane w poniższej tabeli.

Chłonność obszarów przeznaczonych pod zabudowę, wyrażona w powierzchni użytkowej nowej zabudowy						
Lp.	Funkcja	Powierzchnia brutto terenów przeznaczonych pod zabudowę (ha)	Procent powierzchni zabudowy (%)	Powierzchnia netto terenów przeznaczonych pod zabudowę (ha)	Maksymalna wysokości zabudowy – średnia liczba kondygnacji	Powierzchnia użytkowa terenów przeznaczonych pod zabudowę (ha)
1.	Tereny zabudowy mieszkaniowej	59,78	40	23,91	2	47,82
2.	Tereny zabudowy usługowej	44,84	60	26,90	1	26,90
3.	Tereny zabudowy produkcyjnej	29,89	80	23,91	1	23,91
4.	Tereny zabudowy produkcji rolnej	14,95	70	10,46	1	10,46
RAZEM:		149,45		85,19		109,10

Tabela. Chłonność obszarów przeznaczonych pod zabudowę, wyrażona w powierzchni użytkowej po odpowiednich przeliczeniach. Źródło: Opracowanie własne.

Po zsumowaniu chłonności obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej, w poniższej tabeli przedstawiono łączną chłonność obszarów przeznaczonych pod zabudowę.

Łączna chłonność obszarów przeznaczonych pod zabudowę, wyrażona w powierzchni użytkowej nowej zabudowy		
Lp.	Funkcja	Powierzchnia użytkowa terenów przeznaczonych pod zabudowę (ha)
1.	Tereny zabudowy mieszkaniowej	47,82
2.	Tereny zabudowy usługowej	26,90
3.	Tereny zabudowy produkcyjnej	23,91
4.	Tereny zabudowy produkcji rolnej	10,46
RAZEM:		109,10

Tabela. Łączna chłonność obszarów przeznaczonych pod zabudowę, wyrażona w powierzchni użytkowej po odpowiednich przeliczeniach. Źródło: Opracowanie własne.

13.4.7. Porównanie maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę z chłonnością obszarów gminy Radzanów. (Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę).

Zgodnie z art. 10 ust. 5 pkt. 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym porównuje się maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażone w powierzchni użytkowej oraz sumę powierzchni użytkowej zabudowy obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej w granicach jednostki osadniczej, wyrażoną w powierzchni użytkowej, w podziale na funkcje zabudowy.

Porównanie zapotrzebowanie na nową zabudowę i sumy powierzchni użytkowej zabudowy [ha]					
Lp.	Funkcja	Zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy [1]	Suma powierzchni użytkowej w podziale na funkcje [2]	Różnica, jeśli suma powierzchni użytkowej zabudowy przekracza zapotrzebowanie na nową zabudowę [2-1, gdy 2>1]	Różnica, jeśli zapotrzebowanie na nową zabudowę przekracza sumę powierzchni użytkowej zabudowy [1-2, gdy 1>2]
1	Tereny zabudowy mieszkaniowej	7,68	47,82	40,14	
2	Tereny zabudowy usługowej	3,12	26,90	23,78	
3	Tereny zabudowy produkcyjnej	6,24	23,91	17,67	
4	Tereny zabudowy produkcji rolnej	149,76	10,46		139,30
	RAZEM:	166,80	109,10	81,60	139,30

Tabela. Porównanie zapotrzebowania na nową zabudowę i sumy powierzchni użytkowej zabudowy. Źródło: Opracowanie własne.

Z porównania określonego zapotrzebowania oraz wyliczonej chłonności obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej przeznaczonych pod nową zabudowę, wyrażoną w powierzchni użytkowej w podziale na funkcje zabudowy wynika, że dla terenów przeznaczonych pod funkcję:

- zabudowy mieszkaniowej - chłonność obliczona na poziomie 47,82 ha jest większa niż zapotrzebowanie określone na poziomie 7,68 ha, co oznacza brak możliwości sytuowania nowej zabudowy poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej, a nowa zabudowa o powierzchni 40,14 ha może być realizowana tylko w granicach obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej;
- zabudowy usługowej - chłonność obliczona na poziomie 26,90 ha jest większa niż zapotrzebowanie określone na poziomie 3,12 ha, co oznacza brak możliwości sytuowania nowej zabudowy poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej, a nowa zabudowa o powierzchni 23,78 ha może być realizowana tylko w granicach obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej;
- zabudowy produkcyjnej - chłonność obliczona na poziomie 23,91 ha jest większa niż zapotrzebowanie określone na poziomie 6,24 ha, co oznacza brak możliwości sytuowania nowej zabudowy poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej, a nowa zabudowa o powierzchni 17,67 ha może być realizowana tylko w granicach obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej;
- zabudowy produkcji rolnej - chłonność obliczona na poziomie 10,46 ha jest mniejsza niż

zapotrzebowanie określone na poziomie 149,76 ha, co oznacza możliwości sytuowania nowej zabudowy poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej, a nowa zabudowa o powierzchni 139,30 ha może być realizowana zarówno w granicach obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej, jak i poza nimi.

14. Stan prawny gruntów.

Na obszarze gminy Radzanów większość terenów stanowi własność prywatną. Występują również grunty będące własnością gminy, Skarbu Państwa oraz Nadleśnictw.

W związku z tym należy spodziewać się, że większość inwestycji na terenie gminy będzie miała charakter prywatny oraz gminny. W przypadku realizacji inwestycji celu publicznego konieczne będzie zatem wykupywanie działek lub ich części stanowiących własność mieszkańców.

15. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych.

15.1. Występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.

Na terenie gminy Radzanów nie występują obszary naturalnych zagrożeń geologicznych. Państwowy Instytut Geologiczny opracowuje mapę osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi. Na terenie gminy nie występują ani osuwiska, ani tereny zagrożone ruchami masowymi.

15.2. Występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.

15.2.1. Udokumentowane złoża kopalin.

Na terenie gminy Radzanów występuje jedno udokumentowane złożo „Podlesie” (KN 11884). Złożo zlokalizowane jest na terenie miejscowości Podlesie Podgórze, na dz. nr ew. 35/1. Jego łączna powierzchnia wynosi 9747 m². Główną kopalinę złoża stanowi kruszywo naturalne – piasek, drobno lub średnioziarnisty barwy jasnożółtej i żółtej oraz piaski średnioziarniste jasnoszare i szare. Miąższość złoża waha się od 2,3 do 13,7 m (średnio 6,96 m). Kopalina posiada głównie zastosowanie do celów budowlanych.

Zgodnie z Bilansem zasobów złóż kopalin w Polsce" według stanu na dzień 31 XII 2020 r. udokumentowane złożo kopalin „Podlesie” zostało skreślone z bilansu zasobów.

15.2.2. Zasoby wód podziemnych.

Obszar gminy Radzanów znajduje się w obrębie dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych Polski (GZWP). Są to udokumentowany „Zbiornik Goszczewice - Szydłowiec” nr 412 oraz nieudokumentowany zbiornik wód podziemnych Subniecka Warszawska nr 215. Zbiornik Goszczewice - Szydłowiec nr 412 to zbiornik krasowo-porowo-szczelinowy, w którym występują wody szczelinowo – porowe w piaskowcach środkowojurajskich i wody szczelinowo – krasowych w osadach węglanowych jury górnej. Został udokumentowany w 1995 roku. Zasoby dyspozycyjne GZWP nr 412 oszacowano na 78 860 m³/d. Zbiornik Subniecki Warszawskiej nr 215 to zbiornik porowy paleogeńsko – neogeński, występuje w nim infiltracja wód. Powierzchnia GZWP nr 412

wynosi 473,41 km², z kolei GZWP nr 215 wynosi 17500,0 km². Średnia głębokość ujęcia w GZWP nr 412 wynosi 115,0 m, natomiast nr 215 wynosi 160 m.

Gmina Radzanów znajduje się w granicach dwóch obszarów Jednolitych Części Wód Podziemnych: JCWPd nr 73 (PLGW200073), JCWPd nr 74 (PLGW200074). Stan chemiczny JCWPd oceniany jest na poziomie dobry. Wody podziemne pochodzą z czwartorzędowego piętra wodonośnego. Stanowią źródło wody pitnej oraz wykorzystywane są dla celów gospodarczych.

15.2.3. Udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.

Na terenie gminy nie występują udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.

16. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.

Na obszarze gminy występuje obszar górniczy i teren górniczy w rozumieniu przepisów ustawy Prawo geologiczne i górnicze.

Lp.	Nazwa obszaru	Typ	Lokalizacja	Złoże	Status	Powierzchnia [m ²]
1	Podlesie	TG	Podlesie Podgórze, dz. 35/1	Piaski i żwiry	Aktualny	15 112
2	Podlesie	OG	Podlesie Podgórze, dz. 35/1	Piaski i żwiry	Aktualny	10 664

Tabela. Obszary i tereny górnicze występujące na terenie gminy Radzanów. Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny.

17. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.

17.1. Układ drogowy.

Gmina Radzanów posiada dostępność do dróg o charakterze lokalnym i ponadlokalnym. Droga krajowa, drogi powiatowe i gminne zapewniają połączenia lokalne oraz tranzytowe regionalne.

Gmina jest położona w odległości ok. 88 km od Warszawy (ośrodek krajowy i wojewódzki), ok. 122 km od Łodzi (ośrodek wojewódzki), ok. 30 km od Radomia (ośrodek regionalny) oraz ok. 14 km od miejscowości Białostrzegi (ośrodek powiatowy).

Przez gminę przebiega **droga krajowa** nr 48 relacji Tomaszów Mazowiecki – Kock (dł. 1,378 km).

Na terenie gminy Radzanów występują następujące relacje **dróg powiatowych**:

- 1111W - Podlesie-Radzanów - długość w km: 7,224 km;
- 1112W - Wojciechów-Młodynie Dolne długość w km: 8,100 km;
- 1113W - Bukowno-Czarnocin-Grotki długość w km: 6,780 km;
- 1114W - Bukowno-do drogi 1115W długość w km: 1,802 km;
- 1115W - Przytyk - Kozuchów - do drogi kraj. Nr 48) długość w km: 13,154 km;

- 1116W - Białobrzegi-Radzanów długość w km: 11,275 km;
 - 1117W - Zacharzów - Smardzew długość w km 2,110 km;
 - 1118W - Smardzew-Siekluki długość w km: 9,306 km;
 - 1119W - Radzanów-Kadłubska Wola długość w km: 3,720 km;
 - 1120W - Młodynie Górne- Kadłub- Błotnica długość w km: 9,261 km;
 - 1121W - Białobrzegi-Sucha -Branica (odc.miejski ul. Żeromskiego) długość w km: 8,340 km.
- Łączna długość dróg powiatowych wynosi – dł. 81,072 km.

Sieć drogową służącą miejscowym potrzebom uzupełniają **drogi gminne**, których zestawienie zaprezentowano w poniższej tabeli.

Lp.	Lokalizacja drogi nazwa drogi/miasto	Numer Drogi	Całkowita długość [m]
1	Grotki-(Grabina)	110301W	2100
2	Ocieść - gr.Gminy Radzanów - (Długie)	110302W	1900
3	Czarnocin - gr. Gminy Radzanów - (Wrzeszczów)	110303W	1034
4	Ocieść - Łukaszów	110304W	1400
5	Ratoszyn - Bukówno	110305W	2100
6	Młodynie Dolne - Młodynie Górne	110306W	1100
7	Kadłubska Wola - gr. Gminy Radzanów - (Pierzchnia)	110307W	1200
8	Smardzew - Błeszno	110308W	2300
9	Błeszno - Branica	110309W	3200
10	Branica - Gr. Gminy Radzanów (Pierzchnia)	110310W	1120
11	(Kozuchów) - gr. Gminy Radzanów - Branica	110311W	1300
12	(Jasionna) - gr. Gminy Radzanów - Błeszno	110312W	900
13	(Brodek) - gr. Gminy Radzanów - Zacharzów	110313W	2000
14	Kadłubska W. - gr. Gminy Radzanów - (Sewerynów)	110314W	1800
15	Rogolin - gr. Gminy Radzanów - (Stary Kadłub)	110315W	1480
16	Kadłubska W. - gr. Gminy Radzanów - (Stary Osów)	110316W	900
17	Rogolin - gr. Gminy Radzanów - (Pierzchnia)	110317W	2200
18	Rogolin - gr. Gminy Radzanów - (Wólka Pierzchnieńska)	110318W	2000
19	Błeszno - gr. Gminy Radzanów - (Brodek)	110319W	2100
20	Podgórze - Zacharzów	110320W	3600
21	(Romanów) - gr. Gminy Radzanów - Podgórze - Podlesie	110321W	2300
22	(Olszowa) - gr. Gminy Radzanów - Podgórze	110322W	900
23	Radzanów - Bukówno	110323W	1800
24	Młodynie D. - gr. Gminy Radzanów - (Wrzeszczów)	110324W	1900
25	(Olszowa) - gr. Gminy Radzanów - Żydy - Grabina	110325W	3070
26	Błeszno - gr. Gminy Radzanów - (Wysmierzyce)	110326W	300
27	Radzanów - Gołosze - Podgórze	110327W	4500
28	Ratoszyn - Grotki	110328W	1200
29	Bukówno - Śliwiny	110329W	2300
30	Czarnocin - gr. Gminy Radzanów - (Wola Wrzeszczowska)	110330W	1050
31	Czarnocin - gr. Gminy Radzanów - (Grabowska Wola)	110331W	1400
32	Ocieść - gr.Gminy Radzanów - (Grabowska Wola)	110332W	760
33	Kadłubska Wola - gr. Gminy Radzanów - (Kaszewska Wola)	110333W	1410

Tabela. Drogi gminne na terenie gminy Radzanów. Źródło: dane pozyskane z Urzędu Gminy.

Łączna długość dróg gminnych wynosi – dł. 58,624 km. W wyniku wzrastającego ruchu drogowego postępuje pogorszenie stanu istniejących dróg. Część dróg gminnych na terenie gminy wymaga modernizacji, w tym dostosowania do potrzeb mieszkańców. W granicach gminy występują

znaczące braki w zakresie wyposażenia w chodniki i ścieżki rowerowe. Brak tego rodzaju elementów wpływa na obniżone bezpieczeństwo mieszkańców.

17.2. Transport publiczny

Komunikację zbiorową na terenie gminy Radzanów obsługuje głównie transport publiczny, jak i firmy prywatne. Komunikacja autobusowa, łączy gminę, m.in.: z miastem stołecznym Warszawa, Radomiem, Łodzią oraz Przysuchą. W miejscowościach przez, które przebiega komunikacja publiczna uznaje się za zadowalającą. Połączenia komunikacyjne zapewniają mieszkańcom dojazd do pracy i obiektów usługowych, w tym szkół i uczelni wyższych. Istniejące na terenie gminy przystanki autobusowe w dużej części, ku wygodzie pasażerów, wyposażone są w wiaty.

17.3. Transport kolejowy

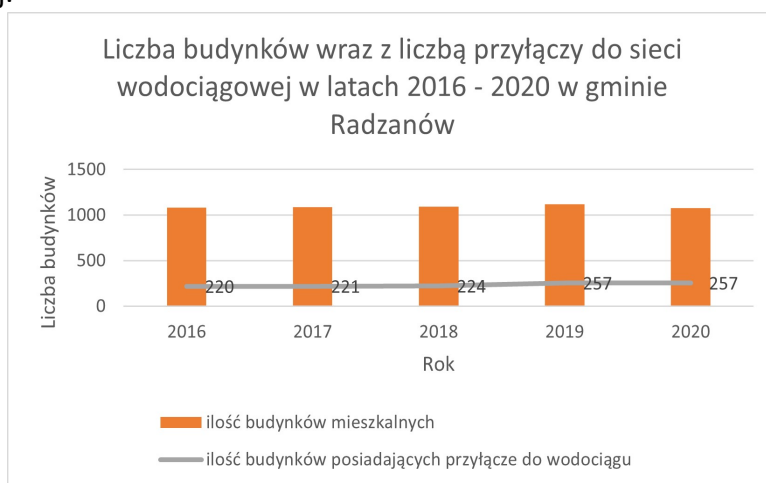
Przez teren Gminy nie przebiega żadna linia kolejowa. W związku z czym, w granicach nie został zlokalizowany żaden przystanek kolejowy.

18. Stopień uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej.

18.1. Zaopatrzenie w wodę.

Na terenie gminy Radzanów, zgodnie z danymi zawartymi w Raporcie o stanie gminy na rok 2020, długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej w granicach gminy Radzanów wynosiła 21,42 km. Do sieci wodociągowej podłączonych było 283 odbiorców, w tym 19 przyłączy wykonano właśnie w 2020 roku. Sieć wodociągowa jest obecnie rozbudowywana, z roku na rok przybywa liczby nowych przyłączy. W 2021 roku sieć została rozbudowana o kolejne 30 km.

Stopień zwodociągowania gminy Radzanów jest zadowalający. Sieć wodociągowa zaopatruje w wodę prawie cały obszar Gminy. Gmina wciąż podejmuje działania służące wydłużeniu sieci wodociągowej. Poniższy wykres prezentuje zmiany w liczbie przyłączy do sieci wodociągowej w latach 2016 – 2020 w gminie Radzanów. Stopniowo wzrasta liczba budynków przyłączonych do sieci wodociągowej.

Rysunek 20 Wykres prezentujący liczbę budynków wraz z liczbą przyłączy do sieci wodociągowej w latach 2016 - 2020 w gminie Radzanów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie gminy Radzanów.

18.2. Gospodarka ściekowa.

Na terenie gminy Radzanów system infrastruktury technicznej w zakresie odprowadzania ścieków – sieć kanalizacyjna, jest słabo rozwinięty. Długość łączna czynnej sieci kanalizacyjnej w 2020 r. wynosiła jedynie 6,0 km i korzystało z niej zaledwie 64 budynków.

Ludność zamieszkująca teren gminy Radzanów w zakresie gospodarki ściekowej korzysta przede wszystkim z rozwiązań indywidualnych. Na obszarze Gminy w 2020 r. funkcjonowało 185 przydomowych oczyszczalni ścieków.

W miejscowości Radzanów zlokalizowana jest oczyszczalnia ścieków w miejscowości Smardzew. Powstała w 2005 roku.

19. Stopień uporządkowania gospodarki energetycznej.

19.1. Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Przez teren gminy Radzanów nie przebiegają napowietrzne linie elektroenergetyczne wysokiego (110 kV) i najwyższych napięć (220 kV i 400 kV).

Podstawowym źródłem zasilania gminy Radzanów są linie energetyczne napowietrzne średniego napięcia 15 KV, zasilane z Głównego Punktu Zasilania Białobrzegi i Jedlińsk. Dodatkowo na terenie gminy znajdują się stacje transformatorowe SN/n.n. oraz linie niskiego napięcia, dzięki którym energia elektryczna jest doprowadzana do gospodarstw domowych. Za eksploatację oraz nadzór nad siecią odpowiedzialny jest Rejonowy Zakład Energetyczny e Radomiu.

System zaopatrzenia mieszkańców gminy Radzanów w energię elektryczną obecnie pokrywa występujące w jej granicach zapotrzebowanie. Wskazuje się jednak potrzebę przeprowadzenia stopniowych działań modernizacyjnych, m.in.: w zakresie dokonywania przebudowy napowietrznych linii elektroenergetycznych na rzecz podziemnych linii kablowych.

19.2. Energetyka odnawialna.

Na terenie gminy odnawialne źródła energii wykorzystywane są w małej skali – głównie fotowoltaika. Gmina Radzanów jest obszarem predysponowanym do lokowania inwestycji związanych z energetyką odnawialną. Odnawialne źródła energii powinny być również wykorzystywane w budynkach użyteczności publicznej.

Na terenie gminy Radzanów konieczne jest rozważenie możliwości wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w zakresie: energii słonecznej, energii wiatrowej oraz wód geotermalnych.

19.3. Telekomunikacja i dostępność do internetu.

Na terenie Gminy dostępność do telekomunikacji jest powszechna. Dostęp do usług telekomunikacyjnych zapewnia telefonia stacjonarna oraz telefonia komórkowa. Mieszkańcy gminy mają dostęp do usług wszystkich działających n runku operatorów bezprzewodowych telefonii komórkowych. Na terenie gminy, w miejscowości Radzanów znajduje się centrala cyfrowa. W ostatnich latach wzrosło zainteresowanie wyposażeniem w nowoczesną technologię informatyczną.

20. Stopień uporządkowania gospodarki gazowej.

Obecnie gmina Radzanów nie jest jeszcze zasilana gazem ziemnym z krajowego systemu gazowniczego. Potrzeby ciepłe komunalno-bytowe w gospodarstwach domowych zaspokajane są poprzez korzystanie z gazu bezprzewodowego. Na terenie gminy znajduje kilka punktów wymiany butli gazowych.

W gminie Radzanów prowadzona jest budowa gazociągu wysokiego ciśnienia o średnicy 1000 mm relacji Rawa Mazowiecka – Wronów. Na terenie gminy gazociąg będzie miał długość ok. 5,1 km.

Istnieje również możliwość doprowadzenia gazu przewodowego do gminy Radzanów od strony gazociągu wysokoprężnego relacji „Lubienia – Sękocin”, który zlokalizowany jest w sąsiedztwie trasy Nr 7 Warszawa – Radom. Doprowadzenie gazu możliwe byłoby poprzez odgałęzienie od planowanego gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Kiełbów Nowy – Potworów. W związku z powstaniem sieci dystrybucyjnej niskiego ciśnienia na terenie Radzanów znajdowałyby się również stacja redukcyjno – pomiarowa. Gazyfikację obszaru gminy Radzanów należy przeprowadzić zgodnie z przepisami odrębnymi (w tym warunkami technicznymi, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe) i po uzgodnieniach z gestorem sieci.

Warunki techniczne, jakim winny odpowiadać sieci gazowe określa Rozporządzenie Ministra Gospodarki z 26.04.2013 r. opublikowane w Dzienniku Ustaw z 04.06.2013 r. poz. 640. W przypadku zmiany powyższego rozporządzenia warunki techniczne, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe, muszą być zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami. W strefie kontrolowanej istniejących gazociągów dopuszcza się budowę nowych sieci gazowych. Linia ogrodzeń powinna przebiegać min. 0,5 m od gazociągu ś/c. W liniach rozgraniczających drogi publicznie i niepublicznie należy zarezerwować trasy dla sieci gazowej. W strefach kontrolowanych nie należy wznosić budynków, urządzać stałych składów i magazynów, sadzić drzew i krzewów oraz podejmować działalności mogącej zagrozić trwałości gazociągu podczas jego ekspozycji. Dla budownictwa jednorodzinnego szafki gazowe winny być lokalizowane w linii ogrodzeń (otwierane na zewnątrz ogrodzenia), w pozostałych przypadkach w miejscu uzgodnionym z zarządzającym siecią gazową. Gazyfikacja będzie możliwa przy spełnieniu kryteriów technicznych oraz ekonomicznej opłacalności inwestycji, po zawarciu umowy z Przedsiębiorstwem Gazowniczym.

21. Stopień uporządkowania gospodarki odpadami.

Na terenie gminy Radzanów głównymi źródłami wytwarzania odpadów komunalnych są:

- gospodarstwa domowe,
- obiekty infrastruktury, tj. handel, usługi, zakłady rzemieślnicze, zakłady produkcyjne,
- tereny zielone - park, cmentarze,
- ulice,
- placówki kulturalno – oświatowe,
- ośrodki zdrowia i opieki społecznej,
- obiekty administracji publicznej.

W 2020 roku, w ramach gminnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi objętych było 939 gospodarstw domowych. Odpady odbierane były raz w miesiącu, zgodnie z obowiązującym harmonogramem. Odbiorem odpadów zajmowała się firma Usługi Ekologiczne EKO JAS Krzysztof Janas Garno.

Na terenie gminy Radzanów, w 2020 roku kwestie związane z gospodarowaniem odpadów reguluje uchwała Nr IV/24/2020 Rady Gminy Radzanów z dnia 28 lipca 2020 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Radzanów. Uchwała określa szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku.

W miejscowości Smardzew, na terenie oczyszczalni ścieków zlokalizowany jest Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK). Do PSZOK-u mogą być nieodpłatnie oddawane odpady selektywnie zbierane w gospodarstwach domowych. Odpady wielkogabarytowe oraz elektroodpady odbierane były w systemie obwoźnych zbiórek z częstotliwością jeden raz na 12 miesięcy.

W 2020 roku, łączna masa wytworzonych na terenie gminy odpadów komunalnych wynosiła 444.635 Mg. Największy odsetek stanowiły niesegregowane zmieszane odpady komunalne (212,88 Mg). Duży udział miały również zmieszane odpady opakowaniowe (101,98 Mg) oraz opakowania ze szkła (86,68 Mg).

Na terenie gminy nie funkcjonują żadne składowiska odpadów wyposażone (także nie wyposażone) w instalacje do odzysku ani unieszkodliwiania odpadów. W minionych latach w miejscowości Młodynie Dolne znajdowało się składowisko odpadów, obecnie jest w fazie poeksploatacyjnej i objęte monitoringiem. Odpady z terenu gminy przekazywane są na składowisko w Radomiu.

22. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Uwarunkowania wynikające z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych są następujące :

- ochronę przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych elementów rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- zachowanie funkcji towarzyszących produkcji żywności, m.in. utrzymanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego, zachowywanie wolnych przestrzeni użytkowych rolniczo, utrzymanie trwałych użytków zielonych dla ochrony bioróżnorodności,
- działania na rzecz poprawy warunków glebowo - wodnych dla rolnictwa m.in. poprzez budowę i renowację infrastruktury nawadniającej o odwadniającej.
- realizacji projektu pt. „System Osłony Przeciwoświsowej”,
- stabilizacji i zabezpieczenia terenów osuwiskowych przy zachowaniu wartości przyrodniczo-krajobrazowych obszaru.

23. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej.

Na terenie gminy Radzanów nie występują udokumentowane tereny zagrożenia powodzią. Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, obszary szczególnego zagrożenia powodzią: obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% oraz obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% nie występują na terenie gminy Radzanów.

III. CZĘŚĆ II - KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY RADZANÓW

1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego (uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę).

Rozwój przestrzenny gminy Radzanów należy kształtować następująco:

1. Politykę zagospodarowania gminy należy rozwijać w oparciu o rozwój zrównoważony oraz ład przestrzenny.
2. Zabudowa na terenie gminy powinna być kształtowana w sposób zwarty. Należy stosować politykę związaną z nierozpraszaniem zabudowy mieszkaniowej i wyznaczeniem terenów pod jej perspektywiczny rozwój.
3. W polityce rozwoju mieszkalnictwa należy dążyć do stworzenia warunków do podniesienia standardu zamieszkiwania tj. wzrostu jakości budowanych mieszkań, ich wyposażenia oraz remontu mieszkań zaniedbanych.
4. Na obszarze miejscowości Radzanów, Rogolin oraz Bukówno wyznaczone są tereny dla perspektywicznego rozwoju funkcji produkcyjnej i usług.
5. Wzdłuż dróg przebiegających przez zabudowę wsi mogą być lokalizowane usługi.
6. W poszczególnych wsiach dopuszcza się jako funkcję uzupełniającą i wzbogacającą program przestrzenny lokalizację wg potrzeb: usług podstawowych, usług rzemiosła i wytwórstwa, usług związanych z obsługą rolnictwa, usług publicznych, usług rekreacji w zieleni - w/w funkcja uszczegółowiona być powinna na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
7. Zagospodarowanie terenów wiejskich należy projektować jako obszary zabudowy wielofunkcyjnej.
8. Na obszarze gminy należy promować gospodarstwa związane z produkcją rolną i przetwórstwem.
9. Na obszarze gminy dopuszcza się lokalizację gospodarstw specjalistycznych, hodowlanych, ogrodniczych oraz produkcji specjalistycznej zgodnie z przepisami odrębnymi.
10. Należy zapewnić przekształcenia i rozwój środowiska kulturowego w kierunku kształtowania ładu przestrzennego i harmonii ze środowiskiem naturalnym, jako niezbędnego czynnika jakościowego środowiska życia człowieka.
11. W celu rozwoju małych przedsiębiorstw, dopuszcza się lokalizację zabudowy o funkcji usługowej nieuciążliwej na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową.
12. Należy podnieść standardy poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury technicznej i systemu komunikacji.
13. Niezależnie od określonego przeznaczenia, w każdym z terenów wyznaczonych w Studium, uwzględniając przepisy odrębne dopuszcza się lokalizację urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej oraz melioracji.
14. Należy rozwijać sferę związaną z usługami i produkcją rolniczą.
15. W celu ograniczenia uciążliwości od terenów wielkotowarowej produkcji rolnej wprowadza się zakaz lokalizowania takich terenów od odległości mniejszej niż 700 metrów od istniejących zabudowań mieszkalnych.

16. Przy planowaniu rozwoju przestrzennego za priorytet uznaje się ochronę terenów o wartościach przyrodniczych, krajobrazowych oraz terenów istotnych dla zachowania bioróżnorodności, w tym ochronę przed niekontrolowaną zabudową oraz użytkowaniem.
17. Należy wzbogacać i racjonalnie wykorzystywać walory systemu przyrodniczego dla rolnictwa.
18. Należy utrzymać i racjonalnie wykorzystywać system przyrodniczy dla potrzeb turystyczno-krajoznawczych, rekreacyjnych i usługowych obiektów środowiska kulturowego.
19. Zapewnić normatywne warunki sanitarne zamieszkiwania ludności w zakresie: jakości wód i powietrza atmosferycznego, poziomu hałasu i wibracji oraz elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.
20. Należy dążyć do stworzenia właściwych warunków do zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie przemieszczania się ludzi i towarów na terenie gminy, jak też i przemieszczeń zewnętrznych, w tym tranzytu ludzi i towarów przez tereny gminy.
21. Na obszarach najlepszych kompleksów glebowych należy promować rolnictwo.
22. Należy uporządkować zasady rozmieszczania i lokalizacji reklam, szyldów, tablic reklamowych, pylonów, reklam wolnostojących i wielkopowierzchniowych.

Główne obszary funkcjonalne wyznaczone na terenie gminy Radzanów oraz ustalenia i wskaźniki dotyczące zagospodarowania uwidocznione są w poniższej tabeli:

Oznaczenie terenu	Funkcja terenu, podstawowe ustalenia, wskaźniki dotyczące zagospodarowania	Wskaźniki i parametry zagospodarowania
M	<p>Tereny zabudowy mieszkaniowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • w formie: <ul style="list-style-type: none"> – zabudowy zagrodowej (siedliskowej); – zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (w tym bliźniaczej i szeregowej); • dopuszcza się lokalizację zabudowy letniskowej, turystycznej o charakterze agroturystyki i rekreacji; • dopuszcza się lokalizację zabudowy usług nieuciążliwych oraz nieuciążliwej produkcji, rzemiosła, drobnej wytwórczości; • dopuszcza się usługi administracji, zdrowia, oświaty i kultu religijnego; • jako funkcję uzupełniającą dopuszcza się tereny sportu i 	<ul style="list-style-type: none"> • maksymalna wysokość zabudowy: 12 m; • maksymalna powierzchnia zabudowy: 50%; • minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 40%; • maksymalny wskaźnik intensywności • zabudowy: 1,0.

	<p>rekreacji, tereny zieleni urządzonej, w tym izolacyjnej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • standardy i wskaźniki winny być dostosowane do istniejących budynków zlokalizowanych w otoczeniu noworealizowanego budynku; • proporcje między funkcjami powinny być ustalane w planach miejscowych z uwzględnieniem wniosków właścicieli i inwestorów. 	
<p>M/U</p>	<p>Tereny zabudowy mieszkaniowo – usługowej, w formie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej; • zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami; • zabudowy usługowej; • dopuszcza się lokalizowanie produkcji i składów, rzemiosła, drobnej wytwórczości; • dopuszcza się usługi sportu i rekreacji; • dopuszcza się tereny zieleni publicznej oraz izolacyjnej; • dopuszcza się tereny placu publicznego; • usługi preferowane w parterach budynków, ze szczególnym uwzględnieniem przestrzeni publicznej ulic i placów; • standardy i wskaźniki winny być dostosowane do istniejących budynków zlokalizowanych w otoczeniu noworealizowanego budynku; • proporcje między funkcjami powinny być ustalane w planach miejscowych według wniosków właścicieli i inwestorów. <p>Należy zastosować rozwiązania eliminujące lub ograniczające ewentualne przyszłe oddziaływanie planowanej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • maksymalna wysokość zabudowy: 15 m; • maksymalna powierzchnia zabudowy: 60%; • minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 30%; • maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,2.

	zabudowy wyłącznie do granic terenu inwestycji.	
U	<p>Tereny zabudowy usługowej, w formie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • usług: <ul style="list-style-type: none"> - podstawowych; - publicznych; - oświaty; - zdrowia; - społecznych (w tym zakład karny); - administracji; - turystyki; - wypoczynku; - sportu i rekreacji; - kultury; - kultu; - rzemiosła; - gastronomii; - handlu itd.; • dopuszcza się miejsca parkingowe w formie placów parkingowych; • jako funkcję uzupełniającą dopuszcza się lokalizację produkcji nieuciążliwej, tereny sportu i rekreacji oraz zieleni publicznej i izolacyjnej. <p>Należy zastosować rozwiązania eliminujące lub ograniczające ewentualne przyszłe oddziaływanie planowanej zabudowy wyłącznie do granic terenu inwestycji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • maksymalna wysokość zabudowy: 15 m; • maksymalna powierzchnia zabudowy: 70%; • minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 5%; • maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,4.
US	<p>Tereny usług sportu i rekreacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dopuszcza się place zabaw, • dopuszcza się funkcje związane z obsługą ruchu turystycznego; • jako funkcję uzupełniającą dopuszcza się usługi handlu i gastronomii; • dopuszcza się lokalizację zabudowy usługowej towarzyszącej obiektom sportowym i rekreacyjnym, takiej jak usługi, gastronomia, budynki zamieszkania zbiorowego typu hotel, motel, itp. 	<ul style="list-style-type: none"> • maksymalna wysokość zabudowy: 15 m; • maksymalna powierzchnia zabudowy: 50%; • minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 20%; • maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,0.

	<ul style="list-style-type: none"> dopuszcza się miejsca parkingowe, w formie placów parkingowych. <p>Należy zastosować rozwiązania eliminujące lub ograniczające ewentualne przyszłe oddziaływanie planowanej zabudowy wyłącznie do granic terenu inwestycji.</p>	
P	<p>Tereny zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i infrastruktury:</p> <ul style="list-style-type: none"> dopuszcza się na równych zasadach z funkcją produkcyjną lokalizację magazynów, składów i infrastruktury technicznej; dopuszcza się produkcję specjalistyczną; dopuszcza się lokalizację usług jako funkcję uzupełniającą; nie ogranicza się wielkości działek; dopuszcza się miejsca parkingowe w formie placów parkingowych; dopuszcza się lokalizację systemów fotowoltaicznych do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł o mocy nieprzekraczającej 500 kW wraz z ich strefą ochronną. <p>Należy zastosować rozwiązania eliminujące lub ograniczające ewentualne przyszłe oddziaływanie planowanej zabudowy wyłącznie do granic terenu inwestycji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> maksymalna wysokość zabudowy: 15 m; maksymalna powierzchnia zabudowy: 80%; minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 5%; maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,6; minimalna powierzchnia działki: 1000 m².
P/U	<p>Tereny zabudowy produkcyjno – usługowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> dopuszcza się tylko te funkcje, które nie są wymieniane jako mogące pogorszyć stan środowiska przyrodniczego; dopuszcza się lokalizację wyłącznie usług lub produkcji; dopuszcza się obiekty i urządzenia obsługi rolnej; dopuszcza się miejsca parkingowe w formie placów parkingowych; 	<ul style="list-style-type: none"> maksymalna wysokość zabudowy: 15 m; maksymalna powierzchnia zabudowy: 70%; minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 10%; maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,4;

	<ul style="list-style-type: none"> dopuszcza się lokalizację systemów fotowoltaicznych do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł o mocy nieprzekraczającej 500 kW wraz z ich strefą ochronną; dopuszcza się lokalizację zieleni urządzonej, w tym izolacyjnej; proporcje między funkcjami powinny być ustalane w planach miejscowych według wniosków właścicieli i inwestorów. <p>Należy zastosować rozwiązania eliminujące lub ograniczające ewentualne przyszłe oddziaływanie planowanej zabudowy wyłącznie do granic terenu inwestycji.</p>	
PG	<p>Tereny eksploatacji surowców:</p> <ul style="list-style-type: none"> tereny eksploatacji powierzchniowej surowców, po zakończeniu eksploatacji do rekultywacji w kierunku przyrodniczo-rekreacyjnym; dopuszcza się lokowanie zabudowy kubaturowej stanowiącej uzupełnienie funkcji podstawowej terenu; dopuszcza się miejsca parkingowe w formie placów parkingowych; dopuszcza się tereny zewnętrznego zwałowiska nadkładu złoża. <p>Należy zastosować rozwiązania eliminujące lub ograniczające ewentualne przyszłe oddziaływanie planowanej zabudowy wyłącznie do granic terenu inwestycji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> maksymalna wysokość zabudowy: nie dotyczy; maksymalna powierzchnia zabudowy: 20%; minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 10%.
PEF	<p>Tereny elektrowni słonecznej, w formie:</p> <ul style="list-style-type: none"> dopuszcza się lokalizację: urządzeń wykorzystujących energię słoneczną oraz niezbędną infrastrukturę techniczną (komunikacyjną i inżynierską) o mocy powyżej 500 kW; dopuszcza się lokowanie zabudowy kubaturowej stanowiącej 	<ul style="list-style-type: none"> maksymalna wysokość zabudowy: 6 m; maksymalna powierzchnia zabudowy: 90%; minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 10%; maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,0.

	<p>uzupełnienie funkcji podstawowej terenu.</p> <p>Należy zastosować rozwiązania eliminujące lub ograniczające ewentualne przyszłe oddziaływanie planowanej zabudowy wyłącznie do granic terenu inwestycji.</p>	
RZW	<p>Tereny wielkotowarowej produkcji rolnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w formie zabudowy związanej z obsługą produkcji rolnej; • dopuszcza się produkcję zwierzęcą; • dopuszcza się lokalizację nowych budynków specjalistycznego chowu i wylęgu drobiu lub specjalistycznej hodowli zwierząt w odległości nie mniejszej niż 700 m od budynków mieszkalnych, • dopuszcza się lokalizację nowych budynków specjalistycznego chowu i wylęgu drobiu lub specjalistycznej hodowli zwierząt w liczbie do 210 DJP; • dopuszcza się lokalizację usług jako funkcję uzupełniającą. <p>Należy zastosować rozwiązania eliminujące lub ograniczające ewentualne przyszłe oddziaływanie planowanej zabudowy wyłącznie do granic terenu inwestycji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • maksymalna wysokość zabudowy: 15m; • maksymalna powierzchnia zabudowy: 70%; • minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 20%; • maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,4.
RZP	<p>Tereny produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodniczych</p> <ul style="list-style-type: none"> • w formie zabudowy związanej z obsługą produkcji rolnej i leśnej; • dopuszczenie zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej jednorodzinnej; • dopuszcza się lokalizację usług jako funkcję uzupełniającą; • zakazuje się lokalizacji nowych obiektów, które mogą potencjalnie lub znacząco oddziaływać na środowisko w tym lokalizacji nowych budynków specjalistycznego chowu i wylęgu drobiu lub specjalistycznej hodowli 	<ul style="list-style-type: none"> • maksymalna wysokość zabudowy: 12m; • maksymalna powierzchnia zabudowy: 50%; • minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 30%; • maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 1,0.

	<p>zwierząt w odległości mniejszej niż 700 m od zabudowań mieszkalnych.</p> <p>Należy zastosować rozwiązania eliminujące lub ograniczające ewentualne przyszłe oddziaływanie planowanej zabudowy wyłącznie do granic terenu inwestycji.</p>	
<p>R</p>	<p>Tereny rolne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dopuszcza się budowę / rozbudowę / nadbudowę / przebudowę zabudowy w istniejących siedliskach; • dopuszcza się lokalizację nowej zabudowy zagrodowej (siedliskowej) wyłącznie gdy działka bezpośrednio sąsiaduje z istniejącą zabudową terenów mieszkaniowych lub usług pod warunkiem zapewnienia dostępu do drogi publicznej oraz zgodnie z przepisami odrębnymi; • dopuszcza się lokalizację wolnostojących urządzeń fotowoltaicznych, o mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 1000 kW zlokalizowanych na gruntach rolnych stanowiących użytki rolne klas V, VI, VIz i nieużytki; • dopuszcza się zalesianie obszarów o niższych klasach bonitacyjnych z wyjątkiem terenów występowania chronionych siedlisk przyrodniczych pod warunkiem bezpośredniego sąsiedztwa z terenem leśnym; • zakazuje się lokalizacji nowych obiektów, które mogą potencjalnie lub znacząco oddziaływać na środowisko w tym lokalizacji nowych budynków specjalistycznego chowu i wylęgu drobiu lub specjalistycznej hodowli zwierząt w odległości mniejszej niż 700 m od zabudowań mieszkalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • maksymalna wysokość zabudowy: 10 m; • maksymalna powierzchnia zabudowy : 30%; • minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 70%; • maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,6.

WS	<p>Tereny wód stojących</p> <ul style="list-style-type: none"> • dopuszcza się zwiększenie zasobów wodnych poprzez budowę obiektów małej retencji (w tym zbiorników wodnych); • dopuszcza się przeznaczenie zbiorników wodnych na funkcje rekreacyjne w formie kąpieliska; • dopuszcza się lokalizację pomostów oraz obiektów przystani. 	<ul style="list-style-type: none"> • procent terenów biologicznie czynnych: 90% - 100%.
ZL	<p>Tereny istniejących lasów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • powinny pozostać w użytkowaniu leśnym lub pozostawać w formie przyrodniczo aktywnej; • dopuszcza się lokalizację obiektów wykorzystywanych dla potrzeb gospodarki leśnej: budynków i budowli, urządzeń melioracji wodnych, linii podziału przestrzennego lasu, dróg leśnych, terenów pod liniami energetycznymi, szkótkami leśnymi, miejscami składowania drewna, a także wykorzystywanych na parkingi leśne i urządzenia turystyczne. 	-
ZL1	<p>Tereny przewidziane do zalesień:</p> <ul style="list-style-type: none"> • powinny zostać zalesione lub pozostawać w formie przyrodniczo aktywnej; • dopuszcza się lokalizację obiektów wykorzystywanych dla potrzeb gospodarki leśnej: budynków i budowli, urządzeń melioracji wodnych, linii podziału przestrzennego lasu, dróg leśnych, terenów pod liniami energetycznymi, szkótkami leśnymi, miejscami składowania drewna, a także wykorzystywanych na parkingi leśne i urządzenia turystyczne. 	-
ZN	<p>Tereny zieleni nieurządzonej (tereny łąk i pastwisk):</p>	<ul style="list-style-type: none"> • minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 90%.

	<ul style="list-style-type: none"> • powinny pozostawać w formie przyrodniczo aktywnej; • należy zachować istniejące sieci cieków, rowów i systemów drenarskich zapewniających prawidłowe funkcjonowanie odwodnienia i odbioru wód; • dopuszcza się zwiększenie zasobów wodnych poprzez budowę obiektów małej retencji (w tym zbiorników wodnych). 	
ZC	<p>Tereny istniejących cmentarzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ustala się użytkowanie cmentarzy na podstawie przepisów odrębnych. • dopuszcza się lokalizację usług o charakterze cmentarnym – kaplic oraz innych obiektów towarzyszących jako funkcji uzupełniającej. 	<ul style="list-style-type: none"> • maksymalna powierzchnia zabudowy: 20 %; • minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 10%; • maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,4.
ZP	<p>Tereny zieleni publicznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • parki, ogrody, sady, zielone skwery, parki leśne, zieleń izolacyjna; • dopuszcza się lokalizację obiektów małej architektury, zbiorników i cieków wodnych; • bez możliwości lokalizacji zabudowy, z wyjątkiem obiektów sanitarno – higienicznych, świetlic, magazynów sprzętu sportowo – rekreacyjnego, obiektów ogrodowych, obiektów małej architektury oraz usług kultury, handlu i gastronomii jako funkcji uzupełniającej. 	<ul style="list-style-type: none"> • maksymalna wysokość zabudowy: 6 m; • maksymalna powierzchnia zabudowy: 15%; • minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 70%; • maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy: 0,3.
NO	<p>Tereny istniejącej oczyszczalni ścieków:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dopuszcza się zabudowę związaną z obsługą oczyszczalni ścieków; • dopuszcza się lokalizację urządzeń niezbędnej infrastruktury technicznej; • dopuszcza się urządzenia odprowadzania i utylizacji ścieków, osadniki itp., urządzenia i obiekty 	<ul style="list-style-type: none"> • minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej: 15 %.

	<p>do segregacji i tymczasowego magazynowania, odpadów stałych, urządzenia i obiekty towarzyszące, drogi wewnętrzne, place;</p> <ul style="list-style-type: none"> • dopuszcza się lokalizację parkingów, w tym rowerowych. <p>Należy zastosować rozwiązania eliminujące lub ograniczające ewentualne przyszłe oddziaływanie planowanej zabudowy wyłącznie do granic terenu inwestycji.</p>
--	--

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego mogą zawierać inne lub bardziej uszczegółowione ustalenia niż zawarte w Studium – zgodne z zasadą ładu przestrzennego, gdy wyniknie to z dokładniejszego rozpoznania zagadnień będących ich przedmiotem – nie będzie to stanowiło naruszenia ustaleń Studium.

2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny przeznaczone pod zabudowę oraz tereny wyłączone spod zabudowy (uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę).

Ustalenia dotyczące kierunków i wskaźników dotyczących zagospodarowania oraz użytkowania terenów kształtują się następująco:

1. Zagospodarowanie terenów obecnie zurbanizowanych na cele mieszkaniowo - usługowe, powinno uwzględniać podstawowe wartości przestrzenne i architektoniczne gminy.
2. Nowa zabudowa zagrodowa (siedliskowa), obok istniejącej, może być realizowana w ustalonych planem granicach zabudowy skupionej. W planach miejscowych należy zapewnić przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy oraz nadmiernemu rozprzestrzenianiu się terenów zurbanizowanych.
3. Dopuszcza się budowę, rozbudowę, nadbudowę i przebudowę budynków w istniejących siedliskach rolniczych zakwalifikowanych do innej kategorii przeznaczenia niż tereny zabudowy mieszkaniowej.
4. Dopuszcza się adaptację i realizację liniowych i punktowych obiektów infrastruktury technicznej.
5. Tereny zabudowy mieszkaniowej, zwłaszcza rejony zieleni przydomowej, mogą być uzupełnione o funkcje usługowe – niewpływające negatywnie na środowisko przyrodnicze.
6. Wskazana funkcja i zasady zagospodarowania określają podstawowy kierunek przeznaczenia terenu, w obrębie każdego wyodrębnionego na rysunku Studium obszaru, oznaczonego symbolem, o którym mowa w tabeli dotyczącej: "Funkcji terenu, podstawowych ustaleń, wskaźników dotyczących zagospodarowania".
7. Wszystkie rodzaje obszarów zabudowy oznaczone symbolem literowym (wg tabeli dot. oznaczeń terenów oraz funkcji terenu, podstawowych ustaleń, wskaźników dotyczących zagospodarowania) mogą być uzupełniane funkcjonalnie o miejsca parkingowe, drogi,

infrastrukturę techniczną, place publiczne, zieleń w formie urządzonej, urządzenia wodne oraz małą architekturą.

8. Dopuszcza się poza wyznaczonymi terenami budowlanymi realizację gospodarstw specjalistycznych pod warunkiem, że ich lokalizacja w przypadku gospodarstw mogących potencjalnie lub znacząco oddziaływać na środowisko, będzie znajdować się w odległości minimum 700 metrów od budynków mieszkalnych.
9. Wzdłuż dróg i ulic zaleca się stosowanie zieleni izolacyjnej oraz szpalerów drzew.
10. Jako rekompensatę należy przyjąć obowiązek ustanowienia w obrębie nowych zakładów produkcyjnych terenów zieleni izolacyjnej.
11. Ustalenie zasad i kontrola kolejności zajmowania pod zabudowę poszczególnych terenów - obowiązująca zasada: najpierw uzbrojenie terenu potem zabudowa.
12. Dopuszcza się użytkowanie terenu zgodnie ze stanem istniejącym (możliwość utrzymania istniejącego zagospodarowania terenu).

Kształtując lokalny ład przestrzenno - architektoniczny należy m. in. kierować się zasadami:

1. Harmonizacji zabudowy z krajobrazem i elementami przyrody.
2. Poszanowania lokalnych i regionalnych tradycji architektonicznych, przejawiającego się w wykorzystywaniu najlepszych i charakterystycznych starych form i elementów architektonicznych przy tworzeniu zabudowy spełniającej wymogi współczesnego budownictwa.
3. Nową zabudowę o funkcjach mieszkalnych, usługowych i rzemieślniczych nieuciążliwych można realizować na terenach wyznaczonych na rys. Studium pod warunkiem zachowania następujących zasad:
 - we wsiach o typie „ulicówki” lokalizacja budynków mieszkalnych w 1-szej linii zabudowy (przy ulicy),
 - nawiązanie do charakteru zabudowy wsi tzn. układu kalenicowego lub szczytowego oraz gabarytów zabudowy,
 - w miarę możliwości nawiązywanie do tradycji regionalnych budownictwa.
4. Harmonizacji nowej zabudowy z wartościową zabudową istniejącą.
5. Eksponowania wartościowych dominant architektonicznych i zachowania cennych osi widokowych.
6. Kształtowania właściwych proporcji pomiędzy przestrzeniami publicznymi w szerokim znaczeniu a przestrzeniami prywatnymi.
7. Kształtowania właściwych relacji przestrzennych pomiędzy budynkami, w tym, stosownie do okoliczności, czytelnych linii zabudowy ulic oraz funkcjonalnie rozplanowanych zespołów budynków w ramach posesji.
8. Kształtowania funkcjonalnych podziałów geodezyjnych.
9. Racjonalizacji kosztów uzbrojenia terenów inwestycyjnych.

Główne zadania w zakresie mieszkalnictwa to:

- Określenie w planach terenów pod budownictwo mieszkaniowe.
- Utrzymanie, remont, wymiana i uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej w wolnych przestrzeniach istniejących między zabudową.

- Rozwój systemów infrastruktury technicznej podnoszącej standard mieszkań i warunków zamieszkiwania ludności.
- Określenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod kątem przeznaczenia obiektów zabudowy mieszkaniowej i plomb między istniejącą zabudową i innych obiektów pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne, usługi i budownictwo letniskowe.

Tereny wyłączone spod zabudowy są to tereny oznaczone na rysunku „Kierunków studium” symbolami:

1. **ZL** – tereny istniejących lasów, tereny objęte całkowitym zakazem zabudowy, za wyjątkiem niewyznaczonych dojazdów i dojazdów oraz obiektów wykorzystywanych dla potrzeb gospodarki leśnej: budynków i budowli, urządzeń melioracji wodnych, linii podziału przestrzennego lasu, dróg leśnych, terenów pod liniami energetycznymi, szkółkami leśnymi, miejscami składowania drewna, a także wykorzystywanych na parkingi leśne i urządzenia turystyczne.
2. **ZL1** – tereny przewidziane do zalesień, tereny bez możliwości lokalizacji zabudowy, za wyjątkiem niewyznaczonych dojazdów i dojazdów oraz obiektów wykorzystywanych dla potrzeb gospodarki leśnej: budynków i budowli, urządzeń melioracji wodnych, linii podziału przestrzennego lasu, dróg leśnych, terenów pod liniami energetycznymi, szkółkami leśnymi, miejscami składowania drewna, a także wykorzystywanych na parkingi leśne i urządzenia turystyczne.
3. **ZP** – tereny zieleni publicznej, w tym parki, ogrody, sady, zielone skwery, parki leśne, bez możliwości lokalizacji zabudowy, z wyjątkiem obiektów ogrodowych, leśnych i infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej oraz usług kultury, handlu i gastronomii, jako funkcji uzupełniającej. Zakaz zabudowy nie dotyczy również obiektów małej architektury, wież widokowych i wiat.
4. **ZN** – tereny zieleni nieurządzonej, tereny bez możliwości lokalizacji zabudowy, za wyjątkiem niezbędnej infrastruktury technicznej i turystycznej, sportowej i rekreacyjnej, niewyznaczonych dojazdów i dojazdów oraz obiektów wykorzystywanych dla potrzeb gospodarki leśnej oraz urządzeń turystycznych. Zakaz zabudowy nie dotyczy również obiektów małej architektury, wież widokowych i wiat.
5. **WS** – tereny wód stojących, tereny bez możliwości lokalizacji zabudowy, za wyjątkiem niezbędnej infrastruktury technicznej.
6. **R** – tereny rolne z możliwością lokalizacji zabudowy oraz z możliwością zalesień - częściowy zakaz zabudowy, na terenach rolnych znajdujących się na glebach I-III klasy bonitacyjnej - tereny bez możliwości lokalizacji nowej zabudowy, za wyjątkiem niezbędnej infrastruktury technicznej oraz zabudowy już istniejącej oraz nowoprojektowanej na rysunku Studium i zagrodowej.
7. **Tereny gleb organicznych**, które zostały oznaczone na rysunku Studium - tereny bez możliwości lokalizacji nowej zabudowy, za wyjątkiem niezbędnej infrastruktury technicznej oraz zabudowy już istniejącej oraz nowoprojektowanej na rysunku Studium i zagrodowej;
8. **Tereny zwartych kompleksów gleb I-III klasy bonitacyjnej**, oznaczone na rysunku Studium.
9. **Tereny korytarz ekologicznych** - bez możliwości lokalizacji zabudowy, za wyjątkiem niezbędnej infrastruktury technicznej.

10. **Teren stref ochronnych zabudowy mieszkaniowej** w celu ograniczenia uciążliwości od terenów wielkotowarowej produkcji rolnej wprowadza się zakaz lokalizowania takich terenów w odległości mniejszej niż 700 metrów od istniejących zabudowań mieszkalnych

3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk.

Każda działalność człowieka ingeruje w środowisko przyrodnicze i zakłóca jego funkcjonowanie. Należy dążyć do tego, by przyroda nie straciła możliwości samoistnej odnowy i nie dopuszczać do zniszczenia zasobów nieodnawialnych.

Na całym obszarze gminy należy wprowadzić nakaz ochrony istniejących zadrzewień oraz obowiązek wprowadzenia nowych wszędzie tam, gdzie nie będzie to kolidowało z istniejącymi użytkami rolnymi - zwłaszcza wzdłuż dróg i rowów melioracyjnych oraz w strefach izolacyjnych od obiektów uciążliwych.

Uzdrowiska na obszarze Gminy nie występują.

3.1. Obszary i obiekty przyrodnicze prawnie chronione oraz przewidziane do ochrony na podstawie przepisów szczególnych.

3.1.1. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów o ochronie przyrody:

W granicach gminy Radzanów występują następujące obszarowe formy ochrony przyrody:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki (OchKDPiD),
- pomniki przyrody.

Zostały one szczegółowo omówione w części dotyczącej „Uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego”.

Działania na obszarach objętych ochroną należy podporządkować ustaleniom przepisów szczególnych i aktów stanowiących szczególne formy ochrony przyrody. Należy chronić pomniki przyrody polegające na zakazie wycinania, uszkodzania, zanieczyszczania terenu w pobliżu obiektów, wzniesienia ognia oraz wznoszenia jakichkolwiek obiektów budowlanych w promieniu 15 m od pomnika przyrody.

Wyznacza się także korytarze ekologiczne, obejmujące tereny zielone, grunty orne, lasy i wody powierzchniowe. Na wymienionym terenie należy zakazać lokalizacji obiektów uciążliwych dla środowiska, prowadzenia odwodnień bez zgody odpowiednich organów i lokalizacji miejsc eksploatacji surowców naturalnych. Ponadto, teren należy pozostawić w użytkowaniu maksymalnie zbliżonym do naturalnego z umożliwieniem naturalnej migracji fauny i flory w tej strefie i z zapewnieniem swobodnego grawitacyjnego przepływu powietrza. Wzdłuż cieków wodnych powinien zostać zachowany minimum 15 m obszar stanowiący pas ochronny.

Proekologiczna polityka gminy powinna koncentrować się również na eliminacji wszelkich zagrożeń oraz na działaniach prowadzących do renaturalizacji tych obszarów, gdzie istnieje taka możliwość.

Eliminację zagrożeń można osiągnąć poprzez:

- zorganizowanie systemu usuwania odpadów,
- zbudowanie systemów kanalizacyjnych w ślad za wodociągami grupowymi,
- zgazyfikowanie całej gminy i użycie gazu do celów grzewczych.

3.1.2. Obszary chronione na podstawie przepisów o lasach, ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Ochronie przed przeznaczeniem gruntów na cele nierolnicze podlegają grunty zaliczone do klas I – III. Grunty klas IV, V, VI nie są zaliczane do chronionych.

Ochronie podlegają także grunty leśne. Należy w miarę możliwości nie przeznaczać gruntów gleb chronionych oraz leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

Polityka przestrzenna w zakresie ochrony gruntów rolnych i leśnych:

1. Maksymalne zachowanie w użytkowaniu rolniczym gleb najlepszych.
2. Ochrona przed dewastacją i niekorzystną zmianą stosunków wodnych.
3. Nie rozpraszanie zabudowy zwłaszcza na terenach najlepszych gleb.
4. Zachowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych jako ważnego elementu lokalnego układu powiązań ekologicznych, w tym wszelkiej, naturalnej sukcesji roślinnej (głównie brzozy), jako wstępnego etapu dolesień planowych.
5. Zakaz wznoszenia w lasach obiektów budowlanych z wyjątkiem obiektów integralnie związanych z funkcją lasu.
6. Utrzymanie zasięgów lasów istniejących, z docelowymi zalesieniami.
7. Dbłość o stan zdrowotny i sanitarny lasów.
8. Wprowadzanie nowych zalesień na najłabszych glebach zwłaszcza w sąsiedztwie lasów istniejących.
9. Przystosowanie lasów do funkcji rekreacyjnej.
10. Prowadzenie zgodnie z zasadami proekologicznymi gospodarki leśnej.

3.1.3. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów prawa wodnego.

Wokół ujęć wód podziemnych służących do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę do picia i potrzeb gospodarstw domowych oraz do produkcji artykułów żywnościowych należy ustanowić bezpośrednie strefy ochrony oraz ewentualnie - pośrednią strefę ochrony zgodnie z przepisami odrębnymi.

Bezpośrednie strefy ochrony należy przyjąć jako obszar fizycznie wygradzony i wyłączony z użytkowania innego niż związane z eksploatacją wody.

Polityka przestrzenna w zakresie ochrony zasobów wodnych:

1. Zakaz odprowadzania nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych i gruntu.
2. Ustalenie warunków ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem w opracowaniach planistycznych i decyzjach administracyjnych.
3. Monitorowanie stanu czystości wód i podejmowanie działań mających doprowadzić do podwyższenia jej jakości.

3.2. Rekreacja i turystyka.

Walory przyrodnicze i krajobrazowe, umożliwiają rozwój turystyki i wypoczynku, zwłaszcza agroturystyki i ekoturystyki. Ograniczeniem dla rozwoju turystyki na terenie gminy są przede wszystkim braki w bazie noclegowej. Rozwój turystyki i wypoczynku powinien opierać się na zasadach zrównoważonego rozwoju.

Predyspozycje do rozwoju agroturystyki mają w większości wsie gminy w sąsiedztwie kompleksów leśnych, jako dobry sposób na powiększenie parytetu dochodów małych gospodarstw rolnych oraz doinwestowania zasobów mieszkaniowych w niezbędną infrastrukturę.

Rozwój gminy pod względem turystycznym i wypoczynkowym można osiągnąć poprzez następujące działania kierunkowe:

1. Stworzenie bazy turystyczno-wypoczynkowej m. in. przez budowę obiektów o standardzie odpowiadającym normom europejskim.
2. Opracowanie i wytyczenie szlaków turystycznych dla turystyki kwalifikowanej pieszej.
3. Budowa tras i szlaków rowerowych.
4. Promocja walorów turystycznych gminy w kraju i za granicą.
5. Dostęp gospodarstw do niezbędnych mediów.
6. Podniesienie standardów i rozbudowę sieci komunikacyjnej.
7. Podniesienie standardów gospodarstw i dostosowanie ich do przyjmowania gości.
8. Zwiększenie ilości obiektów turystycznych w oparciu o kwatery prywatne, agroturystyczne.
9. Zmianę wyglądu zabudowań pod względem architektonicznym – dostosowanie estetyki do wzorców architektury regionalnej.
10. Zagospodarowanie ogródków przydomowych.
11. Uzupełnienie oferty turystycznej o urządzenia sportu i rekreacji.
12. Wzbogacanie obszarów w urządzenia turystyczne takie jak, ścieżki i trasy spacerowe, widokowe i urządzenia sportowe.
13. Dostosowanie obiektów i tras do całorocznego użytkowania.
14. Stworzenie szlaków atrakcji turystycznych.
15. Promowanie produkcji i promocji produktów regionalnych.

4. Obszary i zasady ochrony krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

W zakresie ochrony wartości kulturowych terenu objętego opracowaniem, wyznaczono wartościowe obiekty kubaturowe oraz wartości ekspozycyjno-krajobrazowe, które znajdują się w rejestrze zabytków, wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz w gminnej ewidencji zabytków - zostały one (oraz zabytki archeologiczne) szczegółowo omówione i wymienione w rozdziale 9. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Obiekty wpisane do rejestru i ewidencji zabytków stanowiące dobra kultury objęte są ustawową ochroną prawną polegającą na zabezpieczeniu przed niszczeniem, uszkodzeniem, dewastacją, na zapewnieniu im trwałego zachowania, niezbędnej konserwacji, rewaloryzacji lub odbudowy.

Priorytetem ochrony walorów dziedzictwa kulturowego powinno być w szczególności

dostosowanie form nowej zabudowy do historycznego otoczenia w sposób zachowujący harmonię formalną i funkcjonalną.

W celu ochrony obiektów znajdujących się w Rejestrze Zabytków, Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków, ustala się:

- utrzymanie obiektów w jak najlepszym stanie technicznym – bez naruszenia ich wartości zabytkowej,
- zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dotyczące warunków i zakresu ochrony w zależności od potrzeb.

Ochrona dziedzictwa kulturowego gminy wymaga:

- remontów, modernizacji i odtwarzania obiektów zabytkowych,
- ochrony zespołów budownictwa drewnianego,
- ochronie podlegać ma forma zewnętrzna budowli i budynków zabytkowych,
- umiejętnego zagospodarowania sąsiedztwa obiektów zabytkowych i historycznych układów urbanistycznych,
- udzielania przez gminę wsparcia dla ewentualnych inwestorów, chcących (w sposób zgodny z zaleceniami Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) zagospodarować obiekty zabytkowe,
- kontynuacji rozpoznania archeologicznego na terenie gminy i uwzględniania ich wyników podczas planowania przestrzennego i działalności inwestycyjnej,
- kształtowanie nowej zabudowy, kreowane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego powinno ochraniać charakter ulicowych wsi, ich sposób zabudowy oraz ekspozycję przestrzenną poprzez właściwe kształtowanie linii, wysokości i gęstości zabudowy, warunki realizacji ogrodzeń oraz zieleni wiejskiej,
- wszystkie kapliczki, rzeźby religijne i krzyże przydrożne są dobrem kultury współczesnej - zaleca się ich zachowanie i uwzględnienie przy projektowaniu układów przestrzennych w planach miejscowych oraz tradycyjnych miejsc ich lokalizacji,
- należy w uchwale krajobrazowej określić warunki lokalizowania oraz wielkość reklam, szyldów, tablic informacyjnych oraz pylonów reklamowych.

Należy objąć ochroną wartości zabytkowe cmentarze poprzez zachowanie i konserwację zabytków architektury oraz nagrobnej sztuki sakralnej, zachowanie i rewaloryzację historycznej kompozycji - w tym osi kompozycyjnych oraz skomponowanych układów zieleni.

Należy kontynuować ustalenia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2012-2014”, który ustalił jako cel poprawę stanu zachowania obiektów zabytkowych oraz wykształcenie rozwiązań realizowanych przez gminę i właścicieli obiektów w tym zakresie.

Zgodnie z powyższym dokumentem, wykorzystując walory przyrodniczo - krajobrazowo - kulturowe, w celu ich pełnego wyeksponowania należy:

- przeprowadzić aktualizację inwentaryzacji zasobów zabytkowych gminy (Gminna Ewidencja Zabytków),
- włączyć problemy i zadania ochrony zabytków do zadań strategicznych wynikających z koncepcji zagospodarowania przestrzennego gminy,
- zahamować procesy degradacji obiektów zabytkowych,

- właściwie zagospodarowywać zasoby zabytkowe,
- podnosić atrakcyjności obiektów zabytkowych dla potrzeb społecznych, turystycznych i inwestycyjnych,
- wspierać inicjatywy pozyskiwania środków finansowych na ochronę zabytków,
- określać warunki współpracy gminy z właścicielami obiektów,
- promować dziedzictwo kulturowe,
- prowadzić edukację na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.

W związku z wyznaczeniem priorytetu jakim jest świadoma ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego oraz właściwa promocja wpływająca na rozwój społeczno – gospodarcza gminy Radzanów, proponuje się następujące kierunki działań:

- a) Ochrona i wyeksponowanie obiektów zabytkowych oraz walorów krajobrazu kulturowego gminy
- b) Zintegrowanie działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego z zagospodarowaniem przestrzeni i wymogami ochrony środowiska
- c) Prowadzenie działań zwiększających atrakcyjność zabytków i ich wykorzystania dla rozwoju społeczno-gospodarczego
- d) Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego gminy
- e) Promocja dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystycznych
- f) Upowszechnianie wiedzy o zabytkach i dziedzictwie gminy.

5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.

Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i technicznej powinien dążyć do poziomu w pełni zapewniającego:

- ochronę zdrowia mieszkańców,
- wysoki standard życia mieszkańców,
- stworzenie dobrych warunków do dynamicznego rozwoju gospodarczego gminy.

Wobec wzrastającej mobilności społeczeństwa i gwałtownego zwiększenia obciążenia transportu drogowego związanego przede wszystkim z funkcją rolniczą gminy, kierunki działań w zakresie transportu zmierzać muszą do poprawy jakości infrastruktury, szczególnie w kierunku zapewnienia większego bezpieczeństwa, usprawnienia ruchu, wyeliminowania zbędnych kolizji oraz uciążliwości dla okolicznych mieszkańców. Dla spełnienia zwiększonych wymogów w zakresie komunikacji i transportu, i w związku z tym usunięcia ograniczeń dla rozwoju gminy w tym zakresie należy:

1. Przeprowadzić kompleksowy proces modernizacji i poprawy jakości odcinków dróg gminnych.
2. W celu zapewnienia odpowiedniej segregacji ruchu pojazdów o odmiennych parametrach ruchu, co przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa, należy opracować i wdrożyć program budowy ścieżek rowerowych na terenie gminy. W pierwszej kolejności ścieżki powinny odciążać najbardziej uczęszczane i niebezpieczne odcinki dróg.
3. Na obszarze całej gminy dopuszcza się realizację dróg gminnych i wewnętrznych oraz parkingów niewyznaczonych w Studium, zgodnie z przepisami odrębnymi.
4. Podnieść standardy budowy oraz utrzymania dróg i chodników.
5. Dopasować oraz stworzyć połączenia komunikacyjne do potrzeb mieszkańców.

6. Potrzeby parkingowe dla poszczególnych obiektów powinny być zabezpieczone na terenie lokalizacji własnej – minimalna ilość miejsc parkingowych powinna być obliczona wg wskaźników w zależności od proponowanego zagospodarowania.
7. Dopuścić urządzenie parkingów ogólnodostępnych w obrębie ulic – pod warunkiem zachowania wymaganych parametrów technicznych ulic.

5.1. Zaopatrzenie w wodę.

Na terenie gminy Radzanów, zgodnie z danymi zawartymi w Raporcie o stanie gminy na rok 2020, długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej w granicach gminy Radzanów wynosiła 21,42 km. Do sieci wodociągowej podłączonych było 283 odbiorców, w tym 19 przyłączy wykonano właśnie w 2020 roku. Sieć wodociągowa jest obecnie rozbudowywana, z roku na rok przybywa liczby nowych przyłączy. W 2021 roku sieć została rozbudowana o kolejne 30 km. Należy dążyć do zaopatrzenia w wodę z wodociągów grupowych, zasilanych ze stacji wodociągowych, wszystkich mieszkańców gminy Radzanów. W związku z czym, należy sukcesywnie rozbudowywać sieć wodociągową, w celu podłączenia jak największej nieruchomości do systemu wodociągowego. Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę są zbiorcze systemy wodociągowe, funkcjonujące w oparciu o powierzchniowe lub podziemne ujęcia wody oraz indywidualne ujęcia wody, które równocześnie pełnić będą funkcje alternatywnych źródeł zaopatrzenia w wodę. Należy także sukcesywnie modernizować istniejącą sieć w celu poprawienia stanu technicznego oraz poddawać ją rozbudowie.

Na terenie gminy Radzanów obowiązują strefy ochrony sanitarnej od cmentarza (50 m i 150 m, które widnieją na rysunku Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego). W strefach ochrony sanitarnej obowiązują ograniczenia wynikające z przepisów odrębnych. Zaopatrzenie w wodę pitną i na potrzeby gospodarcze obiektów usytuowanych w strefach ograniczeń od terenów cmentarza (do 150 m) odbywać się musi z sieci wodociągowych znajdujących się poza tymi strefami.

5.2. Odprowadzanie ścieków.

Na terenie gminy Radzanów system infrastruktury technicznej w zakresie odprowadzania ścieków – sieć kanalizacyjna, jest słabo rozwinięta. Długość łączna czynnej sieci kanalizacyjnej w 2020 r. wynosiła jedynie 6,0 km i korzystało z niej zaledwie 64 budynków. Ludność zamieszkująca teren gminy Radzanów w zakresie gospodarki ściekowej korzysta przede wszystkim z rozwiązań indywidualnych. Na obszarze Gminy w 2020 r. funkcjonowało 185 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Należy sukcesywnie rozbudowywać i uzupełniać sieć kanalizacji sanitarnej na terenie gminy. Ze względu na duże koszty skanalizowania lub brak możliwości technicznej, dopuszcza się indywidualne kanalizowanie posesji do szczelnych, bezodpływowych zbiorników na nieczystości ciekłe oraz przydomowych oczyszczalni ścieków. Nieczystości ze zbiorników będą wywożone przez służby komunalne do punktu zlewnego przy oczyszczalni miejskiej. Dla miejscowej utylizacji ścieków sanitarnych proponuje się budowę małych przydomowych oczyszczalni ścieków.

Należy lokalizować indywidualne urządzenia do oczyszczania ścieków na terenach zakładów produkcyjnych i usługowych, pod warunkiem że będzie to zgodne z wymogami sanitarnymi i ochrony środowiska oraz zgodne z przepisami odrębnymi.

Na całym obszarze gminy Radzanów należy wprowadzić zakaz odprowadzania ścieków nieoczyszczonych do cieków, rowów melioracyjnych oraz wód gruntowych. Zabudowa mieszkaniowa, usługowa i produkcyjna nie objęta siecią kanalizacyjną powinna być wyposażona w szczelne zbiorniki osadowe lub przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Nie przewiduje się na terenie gminy lokalizacji odrębnej sieci kanalizacji deszczowej. Wody deszczowe są bezpośrednio odprowadzane do gruntu i przydrożnych rowów.

5.3. Zaopatrzenie w gaz.

Obecnie gmina Radzanów nie jest jeszcze zasilana gazem ziemnym z krajowego systemu gazowniczego. Potrzeby ciepłe komunalno-bytowe w gospodarstwach domowych zaspokajane są poprzez korzystanie z gazu bezprzewodowego. Na terenie gminy znajduje kilka punktów wymiany butli gazowych.

W gminie Radzanów prowadzona jest budowa gazociągu wysokiego ciśnienia o średnicy 1000 mm relacji Rawa Mazowiecka – Wronów. Na terenie gminy gazociąg będzie miał długość ok. 5,1 km i będzie przechodził przez dwa obręby, tj. Błeszno oraz Branica. Zgodnie z przepisami obowiązującymi dla wybudowanego gazociągu DN1000 (po oddaniu do użytkowania i eksploatacji) wyznaczono strefę kontrolowaną 12,0 m. (po 6,0 m od osi gazociągu). Oś strefy kontrolowanej pokrywa się z osią gazociągu wysokiego ciśnienia, zatem minimalna odległość zabudowy obiektów od gazociągu jest równa połowie szerokości strefy kontrolowanej. Strefa kontrolowana to obszar, w którym przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się transportem gazu ziemnego podejmuje czynności w celu zapobieżenia działalności mogącej mieć negatywny wpływ na trwałość i prawidłowe użytkowanie gazociągu wysokiego ciśnienia. W strefie kontrolowanej obowiązywać będą zakazy, aby nie spowodować uszkodzenia gazociągu lub innego negatywnego wpływu na jego użytkowanie i funkcjonowanie. Zakaz będzie dotyczyć wznoszenia obiektów budowlanych, urządzania stałych składów i magazynów oraz podejmowania działań mogących spowodować uszkodzenia gazociągu, sadzenia drzew w odległości 3,0 m licząc od osi gazociągu do pni drzew. Wszelkie prace w strefach kontrolowanych mogą być prowadzone po wcześniejszym uzgodnieniu sposobu ich wykonania z Operatorem Gazociągów Przesyłowych GAZ SYSTEM S.A.

Istnieje również możliwość doprowadzenia gazu przewodowego do gminy Radzanów od strony gazociągu wysokoprężnego relacji „Lubienia – Sękocin”, który zlokalizowany jest w sąsiedztwie trasy Nr 7 Warszawa – Radom. Doprowadzenie gazu możliwe byłoby poprzez odgałęzienie od planowanego gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Kiełbów Nowy – Potworów. W związku z powstaniem sieci dystrybucyjnej niskiego ciśnienia na terenie Radzanów znajdowałaby się również stacja redukcyjno – pomiarowa. Gazyfikację obszaru gminy Radzanów należy przeprowadzić zgodnie z przepisami odrębnymi (w tym warunkami technicznymi, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe) i po uzgodnieniach z gestorem sieci.

5.4. Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Należy zapewnić wszystkim mieszkańcom gminy Radzanów dostawę energii elektrycznej o dobrych parametrach technicznych, jakościowych i ilościowych, które by całkowicie pokryły potrzeby odbiorców. Rozbudowa elementów układu elektroenergetycznego powinna następować równocześnie z zagospodarowaniem nowych terenów przeznaczonych do zabudowy. Należy także podejmować działania zmierzające do systematycznej modernizacji i rozbudowy infrastruktury elektroenergetycznej, mającej na celu zaspokojenie potrzeb odbiorców oraz zwiększenie

sprawności całego systemu zaopatrzenia w energię elektryczną. Osiągnąć to należy przez:

- rozbudowę sieci energetycznej napowietrznej i kablowej średniego i niskiego napięcia oraz budowę nowych stacji transformatorowych SN/nn,
- lokowanie pasów dla linii średniego i niskiego napięcia oraz oświetlenia ulicznego w ciągach drogowych,
- konieczność prowadzenia linii średniego i niskiego napięcia po oddzielnych trasach,
- projektowanie w istniejących liniach napowietrznych SN, stacji transformatorowych słupowych, natomiast stacje wewnętrzne, tylko w przypadku dużych mocy i braku napowietrznych linii SN,
- wykonywanie zasilania liniami napowietrznymi jak i kablowymi (dotyczy także stacji wewnętrznych i słupowych),
- zapewnieniu rezerwy terenu pod budowę nowych stacji, jeśli takie będą niezbędne do zasilania danego terenu,
- dopuszczenie na terenie obszarów chronionych, skracania wysokości lub usuwania drzew i krzewów pod napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi,
- zakaz nasadzeń pod napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi drzew i krzewów tych gatunków, których naturalna wysokość może przekraczać 3 m,
- nakaz przycinania drzew i krzewów rosnących pod liniami elektroenergetycznymi.

W celu maksymalnej ochrony przed polem elektromagnetycznym należy:

- zapobiegać zagrożeniom poprzez wyznaczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich pasów technologicznych dla linii napowietrznych:
- - 15 kV – po 7 m od osi linii z przewodami niez izolowanymi oraz po 5 m od osi linii z przewodami izolowanymi,
- w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wprowadzić stosowne zakazy w obrębie pasów technologicznych linii elektroenergetycznych,
- stosować dopuszczalne wskaźniki poziomu pola elektromagnetycznego, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami szczególnymi.

Miejscowe plany zagospodarowania poszczególnych terenów powinny przewidywać rezerwację miejsc i terenu dla lokalizacji linii, stacji i przyłączy oraz innych elementów infrastruktury elektroenergetycznej niezbędnych dla zaopatrzenia lokowanych na tych terenach budynków i budowli w energię elektryczną, a także oświetlenia terenu wokół obiektów.

Rozwój systemu zaopatrzenia w energię elektryczną ma polegać na odbudowie, przebudowie i modernizacji istniejących linii elektroenergetycznych oraz budowie nowych linii elektroenergetycznych a także na odbudowie, przebudowie, modernizacji i wymianie istniejących stacji rozdzielczych, transformatorowych i transformatorowo-rozdzielczych oraz budowie nowych stacji.

Przyłączanie obiektów do sieci elektroenergetycznej oraz przebudowa urządzeń elektroenergetycznych, powstała w wyniku wystąpienia kolizji planu zagospodarowania działki (w tym również wynikającego ze zmiany przeznaczenia terenu) z istniejącymi urządzeniami elektroenergetycznymi będzie się odbywać w uzgodnieniu i na warunkach określonych przez właściwe przedsiębiorstwo energetyczne według zasad określonych w przepisach prawa energetycznego.

Dla istniejących linii elektroenergetycznych średniego napięcia należy pozostawić

odpowiednie korytarze uwzględniające wymagane przepisami odległości od innych obiektów.

Szczegóły techniczne budowy i lokalizacji urządzeń elektroenergetycznych należy uzgadniać na etapie opracowań realizacyjnych z odpowiednimi gestorami.

5.5. Telekomunikacja.

Ustala się następujące kierunki rozwoju telekomunikacji:

- Utrzymanie istniejących urządzeń telekomunikacyjnych w dobrym stanie technicznym.
- Lokalizację sieci telekomunikacyjnych zarówno w tradycyjnych, jak i w nowych technologiach, w tym budowę infrastruktury światłowodowej.
- Objęcie terenu gminy zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym, połączonym z systemami sieci internetowych: wojewódzkiej i krajowej.
- Objęcie terenu całej gminy Radzanów dostępem do sieci internetowej.
- Rozwój systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych (przewodowych i bezprzewodowych), stosownie do wzrostu zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne w gminie i regionie.
- Dopuszcza się lokalizację inwestycji celu publicznego z zakresu łączności publicznej w rozumieniu przepisów odrębnych.

5.6. Odpady.

Najważniejszym zadaniem gminy w zakresie gospodarki odpadami jest ograniczenie do minimum negatywnego oddziaływania odpadów na środowisko oraz maksymalny wzrost ich gospodarczego wykorzystania.

W celu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy ustala się :

- obowiązek określenia zasad i sposobów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, obejmującego co najmniej frakcje takie jak: papier, szkło, metale, tworzywa sztuczne, opakowania wielomateriałowe oraz odpady komunalne ulegające biodegradacji,
- zapewnienie osiągnięcia odpowiednich poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania,
- tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych zapewniających łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy,
- wskazanie większej ilości miejsc zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego pochodzącego z gospodarstw domowych.

5.7. Ochrona powietrza.

W systemie ogrzewania indywidualnego należy sukcesywnie przechodzić na paliwa bezpieczne ekologicznie (gaz, olej opałowy, także energia elektryczna) szczególnie w rejonach dużych zgrupowań zabudowy. Dla projektowanych rejonów urbanizacji należy rozważyć możliwość zastosowania kotłowni lokalnych, bazujących również na ekologicznych nośnikach energii.

5.8. Ochrona przed hałasem.

Na terenach możliwych przekroczeń dopuszczalnego poziomu hałasu komunikacyjnego, tj. wzdłuż głównych dróg, na terenach o funkcji chronionej (zabudowa mieszkaniowa, usługowa itp.) należy liczyć się z koniecznością odpowiedniego zabezpieczenia w postaci pasów zieleni wysokiej (w miejscach gdzie pozwalają na to warunki terenowe), lub okien dźwiękoszczelnych, ewentualnie innych skutecznych rodzajów zabezpieczeń. Wszelkie działania w zakresie ochrony przed hałasem powinny być prowadzone kompleksowo, w celu zapewnienia odpowiedniej ochrony zdrowia mieszkańców gminy.

6. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.

Zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym za inwestycje celu publicznego uważa się działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.

Na obszarze gminy inwestycjami celu publicznego w rozumieniu ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym są:

1. Budowa i modernizacja dróg gminnych.
2. Budowa i modernizacja dróg powiatowych.
3. Budowa i modernizacja linii elektroenergetycznych średniego i niskiego napięcia zlokalizowanych na terenie gminy.
4. Budowa i modernizacja sieci wodociągowych.
5. Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych.
6. Inwestycje w system gromadzenia i wywozu odpadów.
7. Modernizacja urządzeń melioracji wodnych na terenie gminy.
8. Inwestycje związane z ochroną obiektów zabytkowych.
9. Inwestycje związane z ochroną przyrody.
10. Budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej.
11. Budowa i utrzymywanie oraz zagospodarowanie terenów obiektów sportowych.

Ponadto, na wszystkich terenach przewidzianych do urbanizacji lub zurbanizowanych, dopuszcza się lokalizacje inwestycji celu publicznego, takich, jak obiekty służące realizacji celów z zakresu: oświaty, ochrony zdrowia i opieki zdrowotnej, administracji publicznej szczebla gminnego, a ponadto kaplice, kościoły i inne obiekty związane z usługami sakralnymi bez wyznaczania ich szczegółowej lokalizacji oraz modernizację dróg i realizowanie liniowych i punktowych obiektów infrastruktury technicznej.

7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48.1.

Zgodnie z ustaleniami „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa” nie przewiduje się inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym na terenie gminy Radzanów.

8. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej.

W granicach gminy Radzanów obszary, dla których obowiązek opracowania planu miejscowego wynika z przepisów odrębnych to:

- tereny obejmujące poszerzenie istniejących nowych cmentarzy.

8.1. Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości.

Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości są to tereny objęte zmianą przeznaczenia z terenów niezainwestowanych na tereny zainwestowane, które ze względu na podział geodezyjny (także własnościowy) uniemożliwiają prawidłowe zagospodarowanie działek sąsiadujących zgodnie z funkcją i warunkami zagospodarowania terenu oraz przepisami szczególnymi. Są to przede wszystkim nowe, wielkopowierzchniowe tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową, przekształcone z terenów rolnych.

8.2. Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

Na terenie gminy nie wyznacza się obszarów przeznaczonych do lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni powyżej 2000 m².

8.3. Obszary przestrzeni publicznej.

Na terenie gminy nie wyznacza się obszarów przestrzeni publicznej.

9. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

Gmina Radzanów nie posiada pełnego pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

W związku z uchwaleniem Studium należy dążyć do uchwalania nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Założeniem optymalnym i celem planowania przestrzennego jest etapowe pokrycie planami miejscowymi całego terenu gminy Radzanów. Uwzględniając powyższe, jak również ruch budowlany oraz ilość i rozmieszczenie wniosków dotyczących zmiany zagospodarowania przestrzennego należy stwierdzić, iż priorytetowymi obszarami w zakresie opracowania planami miejscowymi są:

- tereny, w stosunku do których określono inne przeznaczenie lub zasady zagospodarowania niż wynikające z ustaleń obowiązujących planów miejscowych,
- tereny, w wyniku realizacji których nastąpi zmiana przeznaczenia, w szczególności tereny gruntów rolnych i leśnych przeznaczane na cele nierolnicze i nieleśne (tereny nowoprojektowanej zabudowy),
- tereny związane z realizacją inwestycji celu publicznego,

- tereny, na których będą lokalizowane obiekty, które mogą potencjalnie lub znacząco oddziaływać na środowisko,
- tereny związane z realizacją inwestycji wielkotowarowej produkcji rolnej.

Dopuszcza się, w ramach indywidualnych przypadków, wyłączenie z opracowania miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego terenów leśnych oraz podział gminy i obrębów na mniejsze obszary do objęcia opracowaniem.

9.1. Obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

W związku z ochroną gruntów leśnych i ornych dobrych klas bonitacyjnych nie przewiduje się znacznych obszarów przewidzianych do zmiany przeznaczenia. Ewentualne zmiany dotyczą terenów rolnych oraz leśnych w bliskim sąsiedztwie lub w terenach już zainwestowanych. Są to w przeważającej części grunty o klasach bonitacyjnych IV-VI oraz częściowo grunty o klasie III.

10. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.

10.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna.

Należy zachować rolnictwo jako wiodącą funkcję w gminie. Restrukturyzacja rolnictwa powinna zmierzać w kierunku specjalistycznych gospodarstw rolnych.

Ze względu na wysoką dynamikę przemian na obszarach wiejskich proponuje się wyróżnienie trzech grup gospodarstw:

1. I grupa – gospodarstwa o powierzchni > 5 ha, nastawiona głównie na skoncentrowaną produkcję – powinna to być największa i najbardziej rozwijająca się grupa ze względu na charakter gminy oraz jej uwarunkowania.
2. II grupa – gospodarstwa o powierzchni 2-5 ha, gospodarstwa dwu- i wielozawodowe, o profilu produkcji specjalistycznej oraz działalności pozarolniczej.
3. III grupa – gospodarstwa najmniejsze obszarowo o produkcji rolniczej przeznaczonej na samozaopatrzenie.

Kierunki produkcji rolnej należy dostosować do predyspozycji rolniczej przestrzeni produkcyjnej i do koniunktury na rynku żywnościowym. Równocześnie należy spełnić warunek bezpieczeństwa form i technologii produkcyjnych pod względem ochrony środowiska, zwłaszcza zasobów wodnych gminy.

Należy dążyć do zacieśniania związku przemysłu spożywczego z producentami. W związku z ochroną przyrody na terenie gminy, zjawiskami, które obnażyły negatywne skutki uprzemysłowionej produkcji rolnej na świecie, a także koniecznością ochrony wód podziemnych gminy przed skażeniami, promowanym kierunkowo modelem produkcji rolnej powinno być rolnictwo ekologiczne.

Wyznacza się następujące kierunki i zasady kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej:

1. ochrona gruntów rolnych I, II, III klasy bonitacji ze szczególnym uwzględnieniem zwartych kompleksów, leżących poza terenami zainwestowanymi i rozwojowymi,
2. zachowanie w dotychczasowym użytkowaniu terenów łąk i pastwisk, w szczególności w miejscach występowania gleb organicznych,

3. utrzymanie w użytkowaniu rolniczym trwałych kultur wieloletnich (trwałych nasadzeń drzew i krzewów owocowych),
4. zachowanie charakteru elementów składających się na rolniczą przestrzeń produkcyjną, w tym na krajobraz rolniczy,
5. ochrona wód powierzchniowych i gruntowych przed zanieczyszczeniami związkami pochodzącymi z działalności rolniczej,
6. na terenach rolnych zaleca się zachowanie i wprowadzanie nowej zieleni śródpolnej w sąsiedztwie cieków, celem eliminacji źródeł powierzchniowego zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych, jakimi może być intensywnie nawożenie i uprawa ziemi,
7. optymalne wykorzystanie uwarunkowań przyrodniczych dla rozwoju produkcji rolnej z preferencją rolnictwa ekologicznego i produkcji zdrowej żywności,
8. racjonalne wykorzystywanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
9. produkcja produktów regionalnych oraz ekoproductów,
10. zbyt produkcji rolniczej – rozwój zakładów przetwórczych, usług związanych z dystrybucją,
11. poprawa struktury agrarnej (scalanie użytków rolnych, preferencje w powiększaniu gospodarstw),
12. zwiększanie produktywności użytków rolnych poprzez melioracje, wapnowanie, zabiegi agrotechniczne, płodozmian itp.,
13. zalesienie gruntów nieprzydatnych i o niskiej przydatności do produkcji rolniczej, (grunty rolne, wypadające z produkcji rolnej powinny podlegać zalesianiu w celu zwiększenia niskiej lesistości gminy).

10.2. Leśna przestrzeń produkcyjna.

Wszystkie obszary leśne gminy, poza lasami prywatnymi należą do Nadleśnictwa Radom. Nadleśnictwo w ramach swoich obowiązków prowadzi planową gospodarkę leśną polegającą głównie na:

- prowadzeniu różnorodnych form ochrony drzewostanu,
- zapewnienia stabilności ekosystemów,
- zachowaniu bioróżnorodności i leśnych zasobów genowych,
- planowych dolesianiach,
- pozysku drewna.

W zakresie kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej ustala się następujące kierunki i zasady:

- bezwzględna ochrona kompleksów leśnych, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów i obszarów najcenniejszych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym: najstarszych drzewostanów (>100 lat), użytków szczególnie chronionych (np. siedlisk podmokłych), lasów wodochronnych, lasów glebochronnych,
- rekultywacja drzewostanów uszkodzonych przez przemysł i szkodniki, a także w wyniku szkód naturalnych (pożary, wiatrołomy),
- dolesienia na obszarach najślabszych gleb w sposób łączący małe kompleksy enklaw w większe,
- zwiększanie dostępności kompleksów leśnych, zwłaszcza obiektów i obszarów najcenniejszych przyrodniczo i krajobrazowo poprzez prowadzenie szlaków turystycznych, ścieżek przyrodniczych i tras rowerowych.

11. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych.

11.1. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

W granicach administracyjnych gminy Radzanów nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią, o których mowa w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne.

11.2. Obszary osuwania się mas ziemnych.

Na obszarze gminy nie występują tereny zagrożone osuwaniem się mas ziemnych.

12. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.

Na obszarze gminy nie występują obszary i tereny górnicze, które wymagają wyznaczenia w złożu kopaliny filaru ochronnego.

13. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady.

Na obszarze gminy nie występują obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych rozumianych zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady.

14. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

Na obszarze gminy nie występują obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

15. Obszary zdegradowane.

Na obszarze gminy nie występują obszary zdegradowane.

16. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.

Na terenie gminy nie występują tereny zamknięte i ich strefy ochronne.

17. Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.

Na terenie gminy nie występują obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym wyznaczone przez samorząd gminny.

18. Obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 500 kW, a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.

Na terenie gminy możliwe jest pozyskiwanie energii słonecznej, geotermalnej, biomasy i biogazu. Na całym terenie gminy, z wyłączeniem korytarzy ekologicznych, dopuszcza się lokalizację urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy poniżej 500 kW.

Na rysunku Studium wskazano miejsca lokalizacji systemów fotowoltaicznych do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł o mocy przekraczającej 500 kW (w ramach których zawierają się ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu). Lokalizacja planowanych paneli fotowoltaicznych oraz urządzeń elektroenergetycznych w pobliżu i w miejscu skrzyżowań z liniami elektroenergetycznymi musi spełniać wymagania zawarte w przepisach odrębnych.

Strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu związane z lokalizacją farm fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 500 kW ograniczają się do granic obszaru inwestycji.

IV. UZASADNIENIE I SYNTEZA

Gmina Radzanów, o powierzchni 8 259 ha, położona jest w południowo - zachodniej części województwa mazowieckiego, w powiecie białobrzeskim. Gminę stanowi 18 sołectw. Gmina posiada dobrze rozwiniętą sieć powiązań komunikacyjnych. Na niewielkim odcinku wzdłuż zachodniej granicy Gminy przebiega droga krajowa nr 48 relacji Tomaszów Mazowiecki – Kock. Poza tym sieć komunikacyjną na terenie gminy tworzą drogi powiatowe oraz gminne.

Gmina Radzanów położna jest w odległości ok. 88 km od Warszawy, ok. 122 km od Łodzi, ok. 30 km od Radomia oraz ok. 14 km od miejscowości Białobrzegi.

Gmina ma charakter typowo rolniczy. W strukturze powierzchni przeważają użytki rolne, stanowiące 81 % powierzchni gminy. Wiodącym sektorem działalności gospodarczej gminy Radzanów jest rolnictwo, na terenie gminy intensywnie rozwinęła się uprawa papryki. Region powiatu białobrzeskiego wraz z gminą Radzanów, pod względem powierzchni upraw i wielkości produkcji stanowi największy w skali subregionu i kraju rejon uprawy papryki. Charakterystyczną cechą gminy wynikającą z dynamicznie rozwijającego się rolnictwa są tunele foliowe, w którym uprawione są papryki.

Rozmieszczenie miejscowości na terenie gminy jest równomierne. W obrębie wsi najczęściej występuje zabudowa dość zwarta. Występuje przewaga zabudowy zagrodowej oraz mieszkaniowej jednorodzinnej. Miejscowość Radzanów pełni funkcję cenotwórczą: jest ośrodkiem administracyjnym, mieszkaniowym oraz usługowym.

W granicach gminy Radzanów występują następujące obszarowe formy ochrony przyrody: pomniki przyrody, Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki.

Pod koniec grudnia 2020 r. gminę Radzanów zamieszkiwało 3 883 mieszkańców, z czego 1 922 kobiet oraz 1 961 mężczyzn. Gmina Radzanów ma dodatni przyrost naturalny, wynoszący 13.

Wyznaczona, w dotychczasowych dokumentach planistycznych, liczba terenów przewidzianych do zainwestowania jest wystarczająca w odniesieniu do demografii lokalnej oraz do prognoz demograficznych. Należy dążyć do uzupełniania luk w zabudowie, bez wyznaczania nowych obszarów pod zabudowę mieszkaniową.

Na terenie gminy Radzanów długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej wynosiła 21,42 km. Do sieci wodociągowej podłączonych było 283 odbiorców, w tym 19 przyłączy wykonano właśnie w 2020 roku. Sieć wodociągowa jest wciąż rozbudowywana, z roku na rok przybywa liczby nowych przyłączy. W 2021 roku sieć została rozbudowana o kolejne 30 km. Stopień zwodociągowania gminy Radzanów jest zadowalający. Sieć wodociągowa zaopatruje w wodę prawie cały obszar Gminy. Gmina wciąż podejmuje działania służące wydłużeniu sieci wodociągowej. Na terenie gminy Radzanów system infrastruktury technicznej w zakresie odprowadzania ścieków – sieć kanalizacyjna, jest słabo rozwinięta. Długość łączna czynnej sieci kanalizacyjnej w 2020 r. wynosiła jedynie 6,0 km i korzystało z niej zaledwie 64 budynków. Ludność zamieszkująca teren gminy Radzanów w zakresie gospodarki ściekowej korzysta przede wszystkim z rozwiązań indywidualnych. W miejscowości Radzanów zlokalizowana jest oczyszczalnia ścieków w miejscowości Smardzew.

W gminie Radzanów prowadzona jest budowa gazociągu wysokiego ciśnienia o średnicy 1000 mm relacji Rawa Mazowiecka – Wronów. Na terenie gminy gazociąg będzie miał długość ok. 5,1 km i będzie przechodził przez dwa obręby, tj. Błeszno oraz Branica.

Walorem i atutem Gminy są jej gleby oraz unikatowe, nieskażone środowisko. Obszar gminy Radzanów posiada korzystne warunki glebowe do prowadzenia działalności rolniczej. Na terenie gminy Radzanów występują użytki rolne dobrych klas bonitacyjnych. Żyzność gruntów przyczynia się do rozwoju rolnictwa. W gminie Radzanów intensywnie rozwija się uprawa papryki. Pod względem wielkości produkcji, gmina uznawana jest za największy region uprawy papryki w skali subregionu i kraju. Uprawy prowadzi się w tunelach foliowych. Największa koncentracja osłon, w których uprawia się paprykę występuje w środkowej i południowo – zachodniej części gminy, w obrębach Czarnocin, Grotki, Bukówno, Ocieść, Podlesie oraz Radzanów.

Zadaniem Studium było stworzenie warunków dla takiego rozwoju przestrzennego, które pozwoliłyby na zdyskontowanie istniejących walorów oraz zniwelowanie narastających problemów i konfliktów przestrzennych. W rozwiązaniach Studium zaproponowano rozwój gminy jako obszaru z nastawieniem na rozwój funkcji rolniczych, w którym powinny być rozwijane funkcje usługowe i produkcyjne. Zwraca się także uwagę na możliwości związane z uzupełnianiem luk w istniejącej zabudowie, aby rozwijać zwartą zabudowę i ograniczać rozprzestrzenianie się zabudowy.

Rozwojowi temu powinno sprzyjać wykorzystanie, uwypuklenie i uatrakcyjnienie istniejących walorów środowiskowych gminy. Należy pielęgnować walory estetyczne, historię gminę oraz wzmocnić strefę produkcji rolniczej.